

ארגון עדالة נגד מדינת ישראל

כתב: לילך דנציג
עריכה: עדי ארבל
סיווע מחקרי: צבי פוקס ויונינה כהן

יולי 2016
תמוז תשע"ו

המכון לאסטרטגיה ציונית הוא גוף עצמאי הפועל למען שמירת צביונה היהודי והדמוקרטי של מדינת ישראל על פי עקרונות מגילת העצמאות.

המכון פועל לשימור זכויות האדם במדינת ישראל ברוח עקרונות החירות, הצדק, היושר והשלום של מושתת ישראל.

המכון פועל למען הידוק הקשר בין היהודי התפוצות למדינת ישראל על פי ערכי הציונות. המכון עוסק בעריכת מחקרים, כתיבת תכניות והגשתן, הדרכת מנהיגים צעירים, "יוזם כינוסים", סמינרים, סיורים ופעילויות אחרות למען חיזקה של מדינת ישראל כביתו הלאומי של העם היהודי.

The Institute for Zionist Strategies is an independent non-partisan organization dedicated to the preservation of the Jewish and democratic character of the state of Israel, according to the principles of Israel's Declaration of Independence.

The Institute strives to promote human rights within Israel in the spirit of the principles of freedom, justice, integrity, and peace as prescribed by the Jewish Heritage.

The Institute strives to fortify the bond between the Jews in the Diaspora and the state of Israel, according to the values of Zionism.

The Institute engages in research, formulation and advancement of programs, training of young leadership, organization of policy conferences, seminars, and field study missions, and in other activities to strengthen the State of Israel as the National Homeland of the Jewish People.

רחוב עם וועלמו 8, מיקוד: 9546306 ירושלים

8 Am Veolamo St., 9546306 Jerusalem

Tel. +972 2 581 7196; Fax: +972 2 532 2422

info@izs.org.il

www.izs.org.il

תוכן

4	תקציר
6	מבוא
9	נитוח רשותה החוקים המפלים של עדלה
9	חוק הדגל הסמל והמנון המדינה, 1949
9	חוק חותם המדינה, 1949
9	חוק השימוש בתאריך עברית, 1998
10	פקודת סדרי השלטון והמשפט (סעיף 18 א - ימי מנוחה), 1948
11	חוק הכנסת, 1994
12	חוק שירות הדת היהודים, 1971
13	חוק השמירה על המקומות הקדושים, 1967
14	חוק רשות השידור, 1965
14	חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו, 1990
15	חוק יד יצחק בן צבי, 1969
15	חוק בית הספר החקלאי מקוה ישראל, 1976
15	חוק מעמדן של האסתרדות הציונית העולמית ושל הסוכנות היהודית לארץ-ישראל, 1952
16	חוק הפרשנות, 1981
17	חוק חינוך ממלכתי, 1953
18	חוק יסודות המשפט, 1980
19	חוק יסוד: הכנסת (תיקון מס' 9), 1985
19	חוק יסוד: הכנסת (תיקון מס' 39), 2008
19	חוק המפלגות (תיקון מס' 12), 2002
21	חוק לשילילת תשלומיים מחבר הכנסת ומחבר הכנסת לשעבר בשל עבירה, 2011
22	חוק הפסקת הליכים ומהיקת רישיומים בעניין תכנית התנתקות (חוק החניה), 2010
23	חוק המועצות האזוריות (תיקון מס' 6: מועד בחירות כלליות), 2009
24	חוק השבות, 1950
25	חוק הכנסת לישראל, 1952
26	חוק האזרחות, 1952
27	חוק האזרחות (תיקון מס' 10: ביטול אזרחות בשל הרשעה בעבירה), 2011
28	חוק האזרחות והכנסת לישראל (הוראת שעה), 2003
31	חוק הנזקים האזרחיים (תיקון מס' 8: אחריות המדינה), 2012
32	חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 4: חקירת חשודים), 2008
32	חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 6: חקירת חשודים), 2012
33	פקודת בתי הסוהר (תיקון מס' 40), 2011
33	פקודת בתי הסוהר (תיקון מס' 43), 2012
35	חוק סדר הדין הפלילי (עוצר החשוד בעבירות ביטחון) (הוראת שעה), 2006
35	חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 2: עוצר החשוד בעבירות ביטחון) (הוראת שעה), 2010

36	חוק יסוד: הממשלה, 1992
37	תקנות הגנה (שעת חירום), תקנה 125 (שטחים סגורים), 1945
38	חוק יסוד: ירושלים בירת ישראל, 1980
38	חוק רמת הגולן, 1981
39	פקודת המסחר עם האויב, 1939
39	חוק קרן קיימת לישראל, 1953
39	חוק מינהל מקרקעי ישראל, 1960
39	חוק יסוד: מקרקעי ישראל, 1960
42	חוק מינהל מקרקעי ישראל (תיקון מס' 7), 2009
43	חוק מקרקעי ישראל (תיקון מס' 3), 2011
44	פקודת הקרקעות (תיקון מס' 3), 2010
45	חוק מקרקעי ציבור (תיקון מס' 1: סילוק פולשים), 2005
46	חוק נכסים נפקדים, 1950
48	חוק רכישת מקרקעים (אישור פעולות ופיזויים), 1953
49	פקודת האגדות השיתופיות (תיקון מס' 8: עדות קבלה), 2011
50	חוק הרשות לפיתוח הנגב (תיקון מס' 4: יישובי בודדים), 2010
51	חוק התכנון והבנייה, 1965
51	חוק התכנון והבנייה (סעיף 157 א: הגבלת החשמל, מים וטלפון), 1965
52	פקודת מס הכנסה (תיקון מס' 191), 2012
53	חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 40: חוק הנכבה), 2011
54	חוק חובת גילוי לגבי מי שנתרחק על ידי ישות מדינית זרה (חוק מימון עמותות), 2011
55	חוק קליטת חיללים משוחררים (תיקון מס' 7), 2008
55	חוק קליטת חיללים משוחררים (תיקון מס' 12), 2010
56	חוק הייעילות הכלכלית (חיסונים וקצבאות ילדים), 2009
57	חוק הייעילות הכלכלית (אזורית עדיפות לאומית), 2009
58	חוק למניעת פגיעה במדינת ישראל באמצעות חרם, 2011
60	סיכום

תקציר

מאז הקמתה ביולי 2005, מבקשת תנועת BDS לקדם חרמות, מניעת השקעות והטלת עיצומים על מדינת ישראל במטרה לשולב את קיומה כמדינה יהודית. חלק משמעותית באסטרטגיה של תנועת BDS היא הפיכתה של ישראל למدينة מצורעת בעולם באמצעות הצגתה כמדינה אפרטהייד המפללה את אזרחיה העربים באופן מכון ומוסדר.

אחד הגופים התורמים לתעモלה זו הוא דוקאן ארגון ישראלי, עדالة – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל, אשר טוען באופן עקבי כי מדינת ישראל מקדמת מדיניות מפללה נגד אזרחי ישראל העربים. להוכחת טיעונו זה, הקים עדالة "מאג'ר מידע" הכולל 57 חוקים המפללים לטענתם את אוכלוסיית ישראל הערבית.

דו"ח זה סוקר באופן פרטני את רשימת החוקים שפורסמו באתר עדالة, ובוHon האם יש ממש בטענות הארגון לקיומה של אפליה נגד אזרחי ישראל העarbim. מצאי הדוח מראים כי עדالة בחר לנקט באסטרטגיה של סילוף המציגות ופרשנות מוטה במטרה להציג את ישראל כמדינה בעלת عشرות חוקים מפללים.

מצאי הדוח, המובאים באופן מפורט בפרק הסיכום, מראים באופן ברור כי טענות ארגון עדالة מושללות כל יסוד בשל כמה גורמים מרכזויים:

- א. רובם הגדל של החוקים ברשימה (53 מתוך 57) אינם מתיחסים כלל לモוצאים של אזרחי המדינה, ואלה שכן, עושים זאת במטרה למנוע אפליה. כך למשל, פקודת סדרי השלטון והמשפט המגדירה את ימי המנוחה וכן חוק השימוש בתאריך עברי, מהrigים מפורשות מוסדות ורשות המשרתות אוכלוסיות לא יהודיות וקובעים עבורן הסדרים המתאימים לצריכה.
- ב. ב-21 מקרים, טענה עדالة לאפליה נובעת מעמדתו הקיצונית של הארגון השוללת את אופייה של מדינת ישראל כמדינה לאומית כלל וכמדינה הלאומית של העם היהודי בפרט. לדוגמה, חוק יד יצחק בן-צבי מוגדר כחוק מפללה משום שהוא מועדקד מטרות ציוניות.
- ג. 18 חוקים ישנים מקבילות בדמוקרטיות מערביות. לדוגמה, על פי עדالة, חוק הדגל הבינו חוק מפללה. על בסיס טענה מופרכת זו ניתן לטעון שככל מדינה הנושאת צלב על דגלה הינה מדינה המפללה את המיעוטים בתוכה שאננו נוצרים. השוואה עמוקה יותר בין החוקים מצאה לעיתים קרובות כי דוקא החקיקה בישראל מכילה יותר ביחס למיעוטים.
- ד. לפחות ב-13 מקרים, קיים פער גדול בין הכתוב באופן מפורש באותו חוקים לבין הפרשנות המוטה (ולעתים אף מזוوتת) שעדילה מעניק להם. במקרים מסוימים קשה להציב על עצם האפליה. לדוגמה, חוק רמת הגולן נחשב לחוק מפללה ממשם "שמטרתו הענקת מגן חזק להחלת הדין הישראלי על שטח רמת הגולן אשר נכבש על ידי ישראל". מהי האפליה בחוק שנועד להעניק זכויות שוות לכל תושבי הגולן? לעדالة הפתرونום.

- ה. 8 חוקים נועדו להגן על ביטחונם של כלל אזרחי ישראל ללא הבדל דת, גזע ומין. בכלל חוקים אלה ניתן למצוא שורה של תיקוני חקיקה בחוק סדר הדין הפלילי ובפקודת בתיה הסודר אשר נועדו לשיער לכוחות הביטחון למנוע מתקפות טרור. חוקים אלה פוגעים רק למי שהשודים באופן מובהק בפעולות טרור ללא הבחנה בין יהודים לעربים. למעשה מי שטוען שהחוקים מסוג זה הם חוקים מפלים, הוא זה שהוטא בהכללה נגד הציבור العربي ולמעשה יוצר את הזיקהبينם לבין טרור.
- ו. 7 חוקים אינם נוגעים כלל לאזרחי ישראל העربים, אלא למי שאינם אזרחים ועל כן מדינת ישראל אינה מחויבת לפעול כלפים בשוויון. ניתן להמחיש עד לאן מגע האבשורד באמצעות הדוגמא של פקודת המסחר עם האויב (דבר חקיקה מנדרורי, יש להזכיר) אשר כולל בראשית החוקים המפלים, לאור העובדה שככל "המדינות שהוכרזו ככלה (איראן, סוריה ولبنנון) היו מדינות ערביות ו/או מוסלמיות".
- ז. בחלק מהחוקים הנמנים במאגר, האפליה היא דווקא נגד האוכלוסייה היהודית. לדוגמה: סעיף 7א' בחוק יסוד: הכנסת, אשר נועד למנוע את התמודדותן של מפלגות הפעולות נגד קיומה של ישראל כמדינה יהודית וodemocraticה, הופעל רק נגד רשותה היהודית. כמו כן, התקונים לחוק לקליטת חיילים משוחררים הצבעו על אפליה הקיימת נגד יהודים ומזרים נוספים, המוחיבים לשרת שלוש שנים בתנאי קיום מינימליים תוך עיכוב התפתחותם המקצועית והאישית. זאת כאשר בפני כל אזרח عربي עומדת האפשרות לקבל פטור משירות או לחילופין להתנדב לשירות במסגרת שירות אזרחי ולהנות מכלל ההטבות המוענקות לחיילים משוחררים.
- ח. במספר חוקים מתבסס עדالة על סטטיסטיות פשיעה בלתי שוויונית. על פי היגיון זה, אם בני המגזר العربي הם המורשעים העיקריים בהפרת החוקים, אז משתמשים כי אותו החוק מוכחה להיות גזעני. על אף שיתכן ומעורבותו של המגזר היהודי בעבירות מסוימות גדולת מחלוקת באוכלוסייה, הדבר אינו משליך כהוא זה על נחיצות החוק או מעיד על אפליה. הפטرون למצוב זה אינו ביטול החוק אלא עידוד יחס מלכתי ושומר חוק בקרב כלל האוכלוסייה.

כמו כן, עיון עמוק בראשימת החוקים "המפלים" לפי עדالة, מביא למסקנה החשובה כי לא כל העדפה היא אפליה. ואכן, רוב החוקים המובאים במאגר החוקים של ארגון עדالة, כלל אינם מפלים את عربيי ישראל אלא מסיעים向前ם את ישראל כמדינה יותר יהודית ויוטר דמוקרטיות הפעולות לטובת כלל אזרחה.

מבוא

מדינות לאום רבות מודאגות מאיבוד זהותן התרבותית הייחודית, והן פועלות לשמר את זהותן זו. תנועות בדלניות¹ צוברות תאוצה, ואפשר לראות כי אף המדינות האירופאיות הגדולות מודאגות מאיבוד זהותן המובחנת ועקב כך מקשיחות את חוקי ההגירה שלהם.

למדינות לאום תפקיד משמעותי המשמשו כבישום תרבותיות פרטיקולריות ובשמור אופיין הלאומי המובהן. בתוך כך, חלוקה גסה של המדינות בעולם תבחן בין מדינות לאום, המורכבות מלאום ילדי והומוגני יחסית, לבין מדינות שאין כאלו. לפי קритריון זה רובן המכريع של המדינות המוכרות כיום הן מדינות לאום, כמו מדינות אירופה², סין³, רוסיה⁴ וכו'. דוגמה קלאסית למדינה שאינה מדינת לאום היא ארה"ב, שנסודה כקולוניה ומילכתה כלשה מאגרים מלאומיים רבים (אף שגם בה אפשר לזהות מאפיינים לאומיים).

לרוב, למדינות לאום אופי שונה מדינות שאין כאלה, ותפקידיהן נتفسים כבדים. לעיתים קרובות מדינות לאום פועלות לשמר את תרבותן הלאומית הייחודית בעוד מדינות אחרות (מדינות רב תרבותיות, מדינות מהגרים וכו') פועלות לקידום הערכיהם המשותפים עליהם מושתתת המדינה.

במדינות לאום דמוקרטיות המדינה מזוהה עם לאום אחד ומעניקה לשפטו, לתרבותו, למערכת הערכים ולמערכת האמונות שלו מקום מרכזי למרחב הציבורי של המדינה. נוסף על כך, מדינת לאום מתאפיינת במדינות הגירה המוניקה עדיפות למهاרים שהם בני הלאום הדומיננטי. הדבר תואם את המשפט הבינלאומי, שאינו חולק על זכותה של מדינה ריבונית להכריע בדבר כניסה זרים לתוך גבולותיה. הסמכות להכנסת זרים לשטחה של מדינה נתונה לשיקול דעתה הבלעדי, ובשל סיבה זו לא כללו דרישות חד משמעיות בסוגיית ההגירה במרבית האמנות הבין-לאומיות לזכויות האדם.⁵

מדינת ישראל היא מדינת לאום יהודית בהתאם להחלטת העצרת הכללית של האומות המאוחדות. כבר במגילת העצמאות נקבע כי המדינה הוקמה במטרה למש את זכות ההגדרה העצמית המקנה לכל עם זכות לעצמאות לאומי. חלק מהכרת האו"ם לצורך שבייסוד מדינה יהודית בשטח ישראל, הוטלה על המדינה חובה מוסרית לשימור אופייה הלאומי. ביטול אופייה היהודי של המדינה והפיכתה למדינה דו-לאומית או רב-לאומית, אינו תואם את קביעת האו"ם ואת הנורמות הבין-לאומיות המכירות בזוכתו של כל לאום למדינה עצמאית, וביחד ללאום קטן ונרדף.

¹ כגון הקטאלנים ספרד.

² יוצאות מן הכלל הן בלגיה ושוודיה.

³ בסין 91% מהאוכלוסייה מרכיבת בני האן, הקבוצה האתנית המרכזית.

⁴ ברוסיה 81% מהאוכלוסייה מרכיבת מרוסים אתניים.

⁵ כך למשל, פסקה 12 באמנה הבינלאומית לזכויות אזרחיות ופוליטיות, העוסקת בנושאי הגירה, מחייבת את הצדדים באמנה לאורהין לחתום ולהכנס למדינות בחופשיות יחסית. פסקה זו אינה מחייבת יחס דומה לאנשים שאינם אזרחים. האמנה בדבר זכויות הילד היא האמנה היחידת המעודדת במפורש את המדינות החותמות עליה לאפשר איחוד משפחות של אזרחים או תושבים, באמצעות התرتת כניסה של בני משפחתם לתהוםן.

בהתאם לנוהג במדינות לאום ברחבי העולם, גם מדינת הלאום היהודי איננה מדינה "נייטרלית". אופייה הציבורי של המדינה מקשר למסורת היהודית. דגל המדינה וסמליה הם בעלי זיקה לתרבות היהודית, ימי העבודה תואמים את לוח השנה העברי, חוקי ההגירה מעניקים העדפה לבני הלאום היהודי ויום המנוחה הלאומי חל בשבת.

ישנם ארגונים רבים שהציבו להם למטרה לבטל את אופייה של המדינה היהודית של העם היהודי. זה שנים שישראל עומדת בפני מתקפה הסברתית מתמשכת על עצם הלגיטימציה לקיומה כמדינה יהודית וodemocratic. מדינות ערב וארגוני אנטישראליים רבים במדינות מערביות מסוימים את מדינת ישראל, בין היתר, בהיותה מדינת אפרטהייד המקיים אפליה ממוסדת כלפי הציבור العربي במדינה.

בתוך כך, יש מגמה מרכזית אשר מתמקדת בהכפשת מדינת ישראל בזורת החקיקה והמשפט. אחד הארגונים המשמעותיים בהקשר זה הוא הארגון הישראלי 'עדالة - המרכז המשפטי לזכויות המיעוט היהודי בישראל' (להלן: עדالة).

כחול מפעילותו בישראל ארגון עדالة פרסם רשימת חוקים גזעניים המפלים, לכוארה, את הציבור היהודי. למען הסר ספק, ארגון עדالة מתיחס בראשיתו לאזרחי ישראל הערבים, ולא לתושבים הפלסטינים בשטחי יהודה, שומרון ועזה. הווי אומר שלשิต עדالة זו אפליה שתימוש גם אם וכאשר תקום מדינה פלסטינית, יהיו גבולותיה אשר יהיו.

החוקים האמורים נוגעים בשורה ארוכה של נושאים; זכויות קרקע ותכנון, זכויות דתיות, פוליטיות, אזרחיות ואחרות. לטענת עדالة, חוקים אלו מעננים את האפליה של הציבור היהודי בישראל, בין בהעדפת סמלים יהודים ובין בחיקת חוקים המפלים את המגזר היהודי.

בדוח זה נתיחס באופן פרטני לכל אחד מהחוקים שצינו ונקבע את הטענות נגדם. נראה כי חוקי מדינת ישראל עומדים בסטנדרטים מערביים מתקדמים וכי טענות עדالة לוקוט באדי יוקים חמורים. מחקר זה יוצא מנקודת הנחה של מדינות המערביות זכות קיום וכי התנהגות הולמת את הנורמות במדינות אלו אינה מהוות עילה לדה-לגייטימציה. בובאנו לנתח את רשימת החוקים שארגון עדالة טוען כי הם מפלים את אזרחה הערבים של מדינת ישראל, ביקשו לבחון האם טענות עדالة:

- תקיפות ובפועל קיימת אפליה?
- מופנות כלפי נוהג יהודי במדינה ישראל או נוהג מקובל בעולם המערבי?
- לוקחות בחשבון את ההקשר הגאopolיטי של המציגות הישראלית הרוחשת והמורכבת?

טענות רבות של עדالة מתעלמות ממצבה הביטחוני הקשה של ישראל, המצדיך حقיקת ביטחונית. מדינת ישראל מוקפת במדינות עניות וסובלת מפגיעה מצד גורמים חיצוניים לה, אך לעיתים גם מצד אזרחה.

בשל כך המדינה חוקרת חוקים ביטחוניים שונים, הפוגעים במידה מסוימת בזכויות אזרחיה אולם שומרם על חייהם, יהודים, ערבים ואחרים כאחד.

לכל דמוקרטיה הזכות להגן על עצמה. ברור לכל כי גם מדינה דמוקרטית המכבדת זכויות אדם נאלצת לעיתים לצמצם חלק מהזכויות האזרחות ולחזור מההתנהגות הדמוקרטית הרצויה, כאשר פוליה זו נעשית כדי לשמר על חיי אזרחיה וביטחונם. חובתה הבסיסית של מדינה היא הבטחת שלום אזרחיה, גם אם לעיתים הדבר כרוך בפגיעה בזכויותיהם ובחירותיהם. מציאות זו נconaה בכלל הדמוקרטיות המערביות וביתר שאת במדינת ישראל.

নিতוח רשותה החקים המפלים של עדאלה

חוק הדגל והסמל והמנון המדינה, 1949

חוק חותם המדינה, 1949

משמעות: חוק הדגל והסמל והמנון המדינה מגדיר את דגל המדינה (דגלו של הקונגרס הציוני הראשון), סמל המדינה (מנורת בית המקדש וענפי זית) ואת המנון הלאומי ('תקווה'). נוסף על כך, חוק זה קובע כי מעל כל מבנה ציבורי יונף דגל המדינה וכי אין לbezות את הדגל ואת הסמל הלאומי.

חוק חותם המדינה קובע כיצד ייראה חותם המדינה (סמל מדינת ישראל כפי שהוגדר בחוק הדגל והסמל, ובנוספּ שני ענפי זית ומגן דוד) ואת אופני השימוש בו.

טענת עדאלה: עדאלה אינו מציין במדויק את הבעייתיות שבשוני החקים, אולם נראה כי לטענתם אימוץ סמליים מהתרבות ומההיסטוריה היהודית פוגע במייצגים הלאומיים ומפלגה אותה.

בפועל: אין זו אפליה כי אם ביטוי לגיטימי של זהותה הלאומית של המדינה. ברוב החברות הדמוקרטיות ישנים גורמים שאינם שותפים לזהותה הלאומית של המדינה. ואכן, המנונים וסמלים לאומניים לא נועדו בהכרח לש凱ף את אמונותם של כלל האזרחים, אלא הם מהווים ביטוי לזהות היסטורית.

גם אם אפשר להבין את הקושי של ערבי ישראלי להזדהות עם דגל הקשור למסורת היהודית, עניין זה אינו יוצא דופן ובמדינות מערביות רבות סמלי המדינה קשורים לאתוס הלאומי, להיסטוריה של בית המלוכה או לתרבות השולטת. כך למשל, הסמל הלאומי של הונגריה ל Kohva מהתרבות המקומית, וכול סמליים נוצריים (צלב כפול) וסמלים היסטוריים (הקשורים לשושלת המלוכה). בדגלהן של מדינות דמוקרטיות רבות מופיע סמל הצלב: שווייץ, שוודיה, דנמרק, נורווגיה, אנגליה ועוד. כל אדם המתגורר במדינות אלו ואינו מזדהה עם הנצרות עשוי לחוש חוסר שייכות לסמלי המדינה, ובכל זאת אין הדבר מהיבש שינוי של סמליים אלו.

הדרישה שמדינת ישראל תימנע משימוש בסמליים יהודים הלקוחים מההיסטוריה ומהמורשת היהודית, אינה עומדת בקנה אחד עם הנורמה הבין-לאומית ופוגעת למעשה בזכותו של העם היהודי למדינת לאומי עצמאית.

חוק השימוש בתאריך עברית, 1998

משמעות: החוק מחייב כי התאריך העברי, יחד עם התאריך הלועזי, יצוין בכל מסכת רשמי בשפה העברית הנשלחה על ידי רשות ציב/orית, ובכל הודעה רשמית לציבור בשפה העברית המתפרסמת מטעמה. כל זאת, בתנאי שמדובר ברשות מקומית בעלת רוב יהודי או שמדובר במוסדות חינוך שבהם שפת ההוראה היא עברית.

טענת עדالة: אין כל חוק בדבר השימוש בתאריכים של לוח השנה היג'רי (המוסלמי), ולכן זו אפליה דתית.

בפועל: טענה עדالة מציגה את החוק באופן מעוות ומתעלמת מכך שהחוק עצמו מציין במדויק כי אין צורך להשתמש בתאריך העברי ברשויות מקומיות טרבותיה תושביהן אינם יהודים וכן במוסדות חינוך שشرط ההוראה בהם אינה עברית. לעומת זאת, החוק כולל אינו חל ברשויות ערביות, והערבים היחידים העשויים לראות עצם נגעים מהחוק זה הם ערבים החיים ברשויות מקומיות בעלות רוב יהודי, ובו העיקנון הדמוקרטי יצדיק התחשבות ברוב.

נותר רק לטעון כי גם ברשויות בעלות רוב היהודי יש להתחשב במידען העברי ולהשתמש בלוח השנה העברי המסורתית. עם זאת, צעד כזה אינו מקובל בעולם המערבי. גם אם זו דרישת לגיטימית (שאינו סבירים שיש לקבלה), אין במצב החוקי הנוכחי כל בDEL של אפליה. בדומה למצב בישראל, העולה בין היתר שימוש בלוח השנה התרבותי-לאומי, מדינות המערב עושות שימוש שיטתי בשיטת השנה הגרגוריאנית הקשורה לתרבות הנוצרית המקומית,⁶ על אף שבין אורהיהן יש מיעוטים דתיים שאינם נוצרים, כולל מוסלמים ויהודים.

במדינות מערביות רבות אופייה הציבורי של המדינה הקשור לאתוס הלאומי, להיסטוריות המלוכה או לתרבות השלטת במדינה. ישראל היא מדינה יהודית ולא מדינה דו-לאומית, ובשל כך אופייה הציבורי הקשור לתרבות היהודית. חלק מכך, המדינה לקחה על עצמה לשמר את לוח הזמנים העברי המסורי באטעןות חוק זה. למעשה, מדינת ישראל היא המדינה היחידה בעולם העושה שימוש בלוח הזמנים העברי.

פקודת סדרי השלטון והמשפט (סעיף 18א - ימי מנוחה), 1948

מיואר: החוק קובע כי שבת ומועד ישראל (שני ימי ראש השנה, יום הכיפורים, היום הראשון של סוכות ושמיני עצרת, היום הראשון והיום השביעי של פסח וחג השבעות) הם ימי המנוחה הקבועים במדינת ישראל. לגבי מי שאינו יהודי, החוק חל עלagi ישראל לפי העדפותו האישיות.

טענת עדالة: עדالة אינם מציינים במדויק את הביעיתיות שהחוק אולם נראה כי לטענתם הוא מפלה את הציבור היהודי שכן אינו כולל את החגים המוסלמיים והערביים. למרות שחוק זה אינו קבוע זאת, עדالة מציגים כי ביום המנוחה האזרחי היחיד הוא יום העצמאות.

בפועל: החלטת עדالة להגדיר חוק זה כمفלה מתעלמת מכך שהחוק עצמו קבוע במדויק כי עברו מי "שאינם יהודים, זכות לקיים ימי מנוחה בשבתם וחייבם..." ובהחלטה ממשלה נקבעו ימי החופש של המוסלמים, הנוצרים והדרוזים, לפי מועד החגים של כל עדה, כך שאין כאן מקום לטענות על אפליה.

⁶ The Christian calendar, Calendars through the ages site
<http://www.webexhibits.org/calendars/calendar-christian.html>

הזהרה על הגים רשמיים מציגה אותם כSAMPLE לאומי המבטא את אופייה הציבורי של המדינה. גם אילו לא התחשב החוק בכל העדות, לא היה זה עניין יוצא דופן: במדינות רבות רבות אופייה הציבורי של המדינה מקשור לאותו הלאומי, להיסטוריות המלוכה או לתרבות השלטת במדינה.

בארה"ב הפרדה הדת מהמדינה מעוגנת בחוקה, ובכל זאת נחשים חג המולד וחג הפסחא - הגים נוצריים לכל דבר - הגים רשמיים לפי החוק, ויום המנוחה חל ביום ראשון, בהתאם למסורת הנוצרית. הגים אלו נחשים לחגים הרשמיים גם בכל מדינות אירופה ובמדינות הפוסט-קומוניסטיות. בכל המדינות הללו יש מיעוטים שאינם נוצרים אשר לכארה עשויים לחוש חוסר שייכות לאופי המדינה.

בנוגע ליום המנוחה האזרחי, המוזכר באתר עדالة, הרי שהוא אינו נוגע לחוק זה אלא לחוק יום העצמאות (1949). בעניין חוק יום העצמאות, ניתן לטעון כי ערבי ישראל יתקשו להזדהות עם יום העצמאות מכיוון שיום זה מסמל את תבוסתם במלחמה. אולם הכרה ביום עצמאותה של מדינה אינה עניין יוצא דופן וכמעט כל מדינות המערב מכירות ביום עצמאותן כיום חג לאומי. כך למשל, ארה"ב מכירה ביום עצמאותה (4 ביולי) כח פדרלי, ארמניה מכירה ביום עצמאותה (21 בספטמבר) כח לאומי וכן גם הונגריה (15 במרץ) ואיסלנד (17 ביוני). ברבות המדינות, צעד זה של קבלת עצמאות היה למורת רוחם של גורמים מסוימים, כגון הריבון הקודם.⁷

חוק הכנסת, 1994

מיואר: החוק מסדיר את פעילותה של הכנסת, וקובע בין היתר את סדרי ישיבת הפתיחה של הכנסת. במסגרת ישיבה זו, נקבע כי יש לקרוא קטע מתוך ההכרזה על הקמת מדינת ישראל, קטע מספר תהילים וכן כי היישבה תינעל בשירת המנון.

טענת עדالة: הקראת קטעים המציגים את החיבור הבלעדי של המדינה עם היהודי (מתוך ההכרזה על הקמת מדינת ישראל) פוגעת במגזר הערבי.

בפועל: ארגון עדالة אינו מציין עצמאות נבחר, אלא שם בו חנים מהו מתברר כי קשה לטעון כי הקראתו היא פעולה מפלגה, שכן הוא מציג את מחויבותה הרבה של המדינה היהודית לערכי השוויון והדמוקרטיה. להלן הקטע המלא מגילת העצמאות שיש להקريا במהלך הטקס:

"**בארץ ישראל קם העם היהודי, בה עוצבה דמותו הרוחנית, הדתית והמדינה, בה חי חי קוממיות מלכנית, בה יצר נכס תרבות לאומיים וכל-אנושיים והוריש לעולם כולו את ספר הספרים הנצחי.**

מדינת ישראל תהא פתוחה לעליה יהודית ולקיבוץ גלויות; תש��וד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה; תהא מושתתת על יסודות החירות, הצדקה והשלום לאור חזונם של נביאי ישראל; תקיים

⁷ עיין ערך דרום סודן.

שווון זכויות חברתי ומדיני גםו לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין; חבטה חופש דת, מצפן לשון, חינוך ותרבות; תשמור על המקומות הקדושים של כל הדתות.

אננו מושיטים יד שלום ושבנות טובה לכל המדינות השכנות ולעמיהן, וקוראים להם לשיתוף פעולה ועזרה הדדית, עם העם היהודי העצמאי בארץן.

כך, קשה לטעון כי הקריאה מגילת העצמאות יוצרת אפליה כלפי. עם זאת, המגילה אכן מתארת זיקה היסטורית יהודית בין העם היהודי לאדמת ישראל. אולם אין מדובר בעניין יהודי לאום היהודי, וקשה למצוא לאום שאינו מכיר בקשר יהודי למולדתו. קשר עמוק זה מבוטא לעיתים קרובות בהמנונים הלאומיים ובתקסים סמליים. כך למשל, ההמנון היהודי מתאר ארוכות את יופייה של המולדת, את אהבתם הכבירה של השודדים אליה ואת נוכנותם למות למעןה.⁸

זה טקס סמלי המבטא את אופייה ההיסטורי והתרבותי של המדינה היהודית, והקריאה ההכרזה על הקמת מדינת ישראל מעוגנת את אופיו ההיסטורי-תרבותי של הטקס, שכן זה מסמן היסטורי מכוון בעל משמעות לאומיות חשובה. בדומה לישראל, בבריטניה יש "טקס פתיחת פרלמנט" רשמי המבטא את ההיסטוריה, התרבות והפוליטיקה הבריטית. טקסי דומים מתקיים בהולנד, בשוודיה ובחלק מהמושבות הבריטיות לשעבר.

חוק שירות הדת היהודים, 1971

פייאור: החוק מסמיך את הרשות לשירות דת להקים מועצות דתיות ביישובים יהודיים. המועצות ממומנות בידי המדינה והרשות המקומיות ומשרתות את צורכי הדת של האוכלוסייה המקומית, כגון תחזוקת מוסדות דת, בתים עליינים וקברים בכל יישוב.

טענת עדالة: אין חוק מקביל המאפשר הקמת מועצות דתיות לציבור האזרחים הערבים (מוסלמים, נוצרים ודרוזים).

בפועל: אין צורך בחוק מקביל המסדיר את שירות הדת עבור הציבור العربي, שכן שירות הדת מקבילים ניתנים לציבור العربي על ידי האגף לעדות דתיות במשרד הפנים, אגף הממונה על שירות הדת לעדות הערביות בישראל.

כלומר, בפועל שני המגזרים נהנים משירותי הדת הדורשים להם באופן שוויוני, וכיומו של חוק המסדיר באופן פרטני את שירות הדת היהודית אינו פוגע בשירותי הדת הניתנים במלואם למגזר היהודי על פי חוק.

⁸ "I greet thee, most beautiful land upon earth... I forever want to serve thee, my beloved country, Loyalty until death I want to swear thee... I shall fight for home and for hearth, for Sweden, the beloved native soil." **Sweden's National anthem:** <http://www.sweden.org.za/swedens-national-anthem.html>

חוק השמירה על המקומות הקדושים, 1967

תיאור: החוק נותן סמכות לשר לשירותי דת לקבוע מהם המקומות הקדושים בישראל ולהתקין תקנות האוסרות על פגיעה במקומות הללו.

משמעות עדالة: החוק נראה שוויוני אולם בפועל שר הדתות הカリיז עד עתה רק על אתרים יהודים בתחום מקומות קדושים, ולא על אף אתר של עדת דתית אחרת.

בפועל: משרד הדתות, בצוותו המקורי, אינו קיים. לאורך השנים, המשרד עבר שינויים מהותיים וסמכוונו צומצמה עוד ועוד. הוא פורק לחלוטין בשנת 2003 והוקם מחדש כמשרד לשירותי דת בשנת 2008. כיום, אין המשרד לשירותי דת הוא בעל סמכות מצומצמת מאוד המאפשרת מתן שירות רק לדת היהודית. כלומר, אין בסמכותו של שר הדתות להカリיז על אתרים שאינם מקושרים לדת היהודית גם אם ירצה בכך בכל מואדו.

על אף שארגוני המקדושים למגזר היהודי לא הוכנסו לרשותה המקומות הקדושים על פי חוק זה, הרי שבפועל אין לתקנות ממשמעות מעשית, והפסיקה בישראל מחייבת חובת שמירה על כל האתרים הקדושים לכל הדתות במידה שווה. כפי שקבע בית המשפט העליון בשנת 2009 התקנת תקנות בחוק אינה חיונית לשם הבטחת שמירה ומתן כבוד למקומות קדושים, ויש לשמר על מקומות אלו בהיותם מקומות קדושים גם אם הם לא מופיעים ברשימה המוגדרת על פי חוק. בהתאם לפסיקה זו מגינה מדינת ישראל על כלל המקומות הקדושים באופן שוויוני.

עדאלת לא הציגו ראיות או דוגמאות לפגיעה המתרחשת באתרים המקדושים למגזר היהודי, ומכך אפשר להסיק כי אין בסיס לטענת האפליה. למעשה, סקירה של אירופאים אחרים כי אתירי הדת העיקריים הסובלים מונדייזם הם דווקא אתירי דת יהודים. אפשר לראות כי אירעו מקרים תדירים של חילול בתים הכנסת⁹ ומרקם חזורים ונשנים של חילולי קברי יהודים בהר הזיתים. במקרים אלו בדרך כלל הסיקור התקשורתי מצומצם, והם כמעט מזוחמים באתר התקשורות המיעודים לציבור הרחב. לעומת זאת, פגיעה במסגדים ובאתרי דת אסלאמיים שונים מתרחשת לעיתים רחבות (בעיקר בפעולות "תג מחיר") ובדרך כלל מלולה בהזתק שורתי עצום ובטיפול ממשתי נאות.

⁹ הרב בן דהן: אסור לנו לשתווק על חילול בית הכנסת (מושב עוז), אתר סרוגים, 12.02.14
מכتب רבנים למען בית הכנסת בגבעת זאב, הקול היהודי, 02.11.2015
פתח תקווה: "ארגוניים מHALIM בית הכנסת", אברהם שפירא, הקול היהודי, 08.07.2015
גרפייטי על בית הכנסת (דרך תל אביב), הקול היהודי, 12.01.2016
הרב לאו נגד חילול בית הכנסת (תבריה), הקול היהודי, 12.02.2016
פעם שלישית: בית הכנסת הוצאה ביישוב (כרמי צור), הקול היהודי, 29.11.2015

חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו, 1990

מיואר: "חוק רשות השידור" מסדיר את תפקידה של רשות השידור, הכוללים בין היתר שידור תכניות כדי "להזק את הקשר עם המורשת היהודית ולהעמיק את ידיעתה", וכן "לשקף את חי היודים בתפוצות הגלולה". מבחינת השפה הערבית אחד מתפקידיה של רשות השידור הוא "לקיים שידורים בשפה הערבית לצרכיה של האוכלוסייה הדוברת ערבית, ושידורים לקידום ההבנה והשלום עם המדינות השכנות בהתאם למגמות היסוד של המדינה".

"חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו" קובע, בין היתר, כי הרשות תפעל לקידום היצירה הערבית היישראלית ולמתן ביטוי למורשת היהודית וערבית ולבני ציונות. מבחינת השפה הערבית, הרשות תקיים "שידורים בשפה הערבית לצרכיה של האוכלוסייה הדוברת ערבית, ו[תפעל] לקידום ההבנה והשלום עם המדינות השכנות בהתאם למגמות היסוד של המדינה".

שענת עדالة: עדالة אינם מצינים במפורש את הבעייתיות שבשני החוקים, אולם נראה כי לטענותם הם מקדים אידאולוגיה ציונית באמצעות כספי ציבור המוקצים לטובת שימוש המסורת היהודית והציונית באופן שמלואה את המיעוט הערבי. נוסף על כך, ניתן כי עדالة מلينים על היחס הבלתי שוווני לתרבות הערבית המתבטאת בחוקים אלו.

בפועל: חוק רשות השידור מצוטט באופן שגוי באתר עדالة, וכך לפי האתר על פי החוק תפקידה של רשות השידור "להזק ולהעמיק את זהותה הציונית של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית". די בעיון מהיר בחוק כדי לראות כי ניסוח זה אינו מופיע בחוק וכי מדובר בתוספת שקרית.

גם כאשר ציטוטי עדالة אינם שגויים, הם מוצגים הצגה סלקטיבית המעוותת את תוכנם. בנגד לטענה העולה מהצגת החוקים באתר עדالة, שני החוקים קבועים מפורשות כי על הרשות לפעול "لتיפוי אזרחות טובה ולהזק ערכי הדמוקרטיה וההומניזם; מתן ביטוי לתרבות העמים, לייצירה האנושית ולבני ציורי-ציינית לדורותיה; מתן ביטוי מתאים למגוון התרבותי של החברה הישראלית באזורי הארץ השונים ובצורות ההתישבות השונות ולהש侃ות השונות הרווחות הציבור". הרשות אף מחייבת לקיים שידורים בערבית על פי חוקים אלו. כאמור, הרשות מחייבת לפעול על פי אידאולוגיה רבת-תרבותית ופלורליסטית על אף העובדה של ישראל מדינה לאום ולא מדינה רב תרבותית.¹⁰

¹⁰ המדינות היחידות המוגדרות רשמית כרב תרבותיות הן קנדה, שוודיה ואוסטרליה.

Multiculturalism: New Policy Responses to Diversity, Christine Inglis, UNESCO Policy Paper, April 1995: <http://www.unesco.org/most/pp4.htm#practice>

עם זאת, אין ספק כי החוקים מעודדים במידה מסוימת את שימור המסורת היהודית והציונית. עקב העובדה של ישראל מדינה יהודית אשר הוקמה על ידי התנועה הציונית, מוטל עליה, בין היתר, לבטא את התרבות היהודית ואת ערכי הציונות. הקצת משאבים לשם שימור מורשתה הייחודית של המדינה היא סמן לגיטימי של מדינת לאמ. למעשה, חוקים אלו תומכים באופן יוצא מגדר الرجل המזרחי שכן אין למדינה כל חובה מוסרית לשמר את התרבות הערבית, הנשמרת היטב במדינות לאמ ערביות.

נוסף על כך, חשוב להבין כי האידאולוגיה הציונית איננה דת או עניין תלוי לאמ, אלא אידאולוגיה כללית שככל אדם יכול להזדהות אתה ללא תלות במווצאו. הציונות היא המסד האידאולוגי של מכלול הגישות, שלפיהן קיים עם היהודי לאומי, דתי ותרבותי הקשרם מבהינה היסטורית, תרבותית ודתית לארץ ישראל, וכי קהילת היהודית זו זקופה לצורך קיומה והמשכיותה למדינה עצמאית על אדמת ארץ ישראל שבה היא לא תהיה נתונה לשלית אחרים.

בהערת אגב נציגי כי העובדה שלאורך השנים פועלו פעילים ציוניים רבים ממוצא לא יהודי, וכי ישנים יהודים רבים שאינם ציוניים, מעידה על כך כי הציונות היא אידאולוגיה. لكن אי אפשר לראות בקידום ערך זה או אחר, במקרה זה הציונות, חקיקה המהווה אפליה.

חוק יד יצחק בן צבי, 1969

חוק בית הספר החקלאי מקווה ישראל, 1976

חוק מעמדן של ההסתדרות הציונית העולמית ושל הסוכנות היהודית לארץ-ישראל, 1952

מיוג': חוק יד יצחק בן צבי¹¹ וחוק בית הספר החקלאי מקווה ישראל¹² מכנים הכרה חוקית למוסדות המיעודים בין היתר לקדם מטרות ציוניות באמצעות חינוך ומחקר. חוק ההסתדרות והסוכנות מכיר בהסתדרות הציונית העולמית, בסוכנות היהודית ובגופים ציוניים נוספים, "בסוכנות המוסמכות שיסיפטו לפועל במדינת ישראל לפיתוח הארץ ויישובה, לקליטת עולים מהתפוצות ולתיאום פעולותיהם של מוסדות ואיגודים יהודים הפועלים בתחוםם אלה".

טענת עדאלת: החוקים מקדמים מטרות וארגוני ציוניים ומסמיכים את ההסתדרות הציונית והסוכנות היהודית לפעול בהתאם לשוויון כמור- ממשלוות.

¹¹ יד יצחק בן צבי הוא מכון מחקר. מטרתו, כפי שמוגדרת בחוק זה, הן: להעניק בעם את תודעת רציפותיו של היישוב היהודי בארץ ישראל, ולטפח לשם כך את חקר תולדות היישוב; לקדם את חקר ירושלים; לקדם את חקר תולדות קהילות ישראל בארץות המזרח; לשקר את אישיותו של יצחק בן-צבי כನשיא המדינה ואת פועלו בתנועה הציונית, בתנועת העבודה, ביישוב ובמדינה.

¹² מטרות בית הספר מקווה ישראל, על פי חוק זה, הן: "ולגנן נוער בישראל לחיה קהילות להתיישבות, ולהקנות לו השכלה כללית, וכן תרבויות יהודית וחינוך עברי בהתאם למורשת ישראל, מכובבל במוסדות החינוך במדינה".

בפועל: כפי שהראינו בסעיף על חוק רשות השידור, האידאולוגיה הציונית איננה דת או עניין תלוי לאום, אלא אידאולוגיה כללית שככל אדם יכול להזדהות אתה ללא תלות במווצאו או בדתו. בשל כך, אין כל פסול בקידום האידאולוגיה הציונית, ולא מדובר בעניין גזעני או מפלגה. למדינה זכות לתמוך בארגונים ציוניים כשם שיש לה זכות לתמוך בגופים לא-משלתיים המקדמים את האינטרסים השוניים שלה (כגון ארגוני רוחה, חינוך, בריאות וצער בעלי חיים).

בנוגע לחוק בית הספר החקלאי מקווה ישראל, הרי שהחוק זה הסדיר את הקמתו של בית ספר שבו לומדים יחד יהודים ולא יהודים.¹³ לא ברור כיצד גיבוש בני נוער מגזרים שונים נחשב לגזעני. להפוך, מוסד זהה מקדם דווקא ערכים של דו קיום ושוויון.

בעניין חוק יד יצחק בן צבי ארגון עדאלת אינו מפרש מהי האפליה הגלומה בחוק זה, ונראה כי טענתם מופנית נגד הסעיף העוסק בהעמקת תודעת הרציפות של היישוב היהודי בארץ ישראל. זהה סוגיה היסטורית להלוטין, ותמיכת מדינה במחקר ההיסטורי מהויה עצם מקובל בכלל מדינות המערב.

חוק הפרשנות, 1981

miaol: סעיף 24 לחוק קובע כי הגסה העברית של כל חוק תהיה הקובעת בכל מקרה של מחלוקת לגבי אופן פרשנות החוק.

טענת עדאלת: סעיף זה מתעלם מסעיף 82 לדבר המלך בМОעצתו (1922), אשר קובע כי הן העברית, העברית והאנגלית הן שפות רשמיות במדינת ישראל. ניתן לראותה בהעדפת העברית פגיעה באוכלוסייה דוברת העברית.

בפועל: טענה זו מתבססת על ההנחה כי ערבית היא שפה רשמית, וכי אין להעדיף שפה רשמית אחת על השנייה. עם זאת, בהגדירה המשפטית של שפה רשמית (בדבר המלך בМОעצתו) נקבע כי שפה רשמית אחת תועדף על האחרות במקרים של חוסר בהירות.¹⁴ השפה שנקבעה לא הייתה ערבית ואף לא עברית, כי אם השפה הקולוניאלית האנגלית. ככלומר, אי אפשר לגוזר מההנחה כי ערבית היא שפה רשמית, את הטענה כי יש לנוגג בה באופן שוווני במקרים של חוסר בהירות משפטית.

נוסף על כך, ההנחה כי ערבית היא שפה רשמית, אינה מדויקת. על פי ההגדירה (בדבר המלך בМОעצתו), מעמד של שפה רשמית מחייב מתן מעמד גורף לאותה שפה בפעולות מול כל רשות השלטון ובפעולות מטעם כל רשות השלטון. מחקר של ד"ר בקשי מצא כי החקיקה, הפרקטיקה הנוגעת בישראל ופסיקות

¹³ מאגר "החוקים המפללים" של עדאלת: גזענות מודומיננט להכפשטה ישראל, NGO Monitor, דצמבר 2014 [http://www.ngo-monitor.org.il/data/images/File/AdalahLawsHEB\(Updated\).pdf](http://www.ngo-monitor.org.il/data/images/File/AdalahLawsHEB(Updated).pdf)

¹⁴ "אם תהא כל סתרה בין הנוסח האנגלי של כל פקודה או מודעה רשמית או טופס רשמי ובין הנוסח העברי או העברי שלהם, הולכים אחר הנוסח האנגלי...". סימן 22 לדבר המלך בМОעצתה על ארץ ישראל 1222-1241

בתי המשפט מצבאים חד משמעית כי לערבית אין מעמד של שפה רשמית.¹⁵ מבחינה הפטרית הנוגת בישראל, אין ספק כי השפה העברית מועדת על פני הערבית. דברי החקיקה בישראל מתקיפים ומשמעותם לראשונה בעברית, הדיונים במליאת הכנסת הם בעברית ופסק הדין כתובים בעברית. לעניין ההכרה בעברית כשפה רשמית בפסיקות בתים המשפט, נמצא כי לאורך השנים אין כמעט כל שינוי בעניין ההכרה בשפה הערבית. גם בית המשפט של הנשיה ברק אשר שדרג משמעותית את מעמד השפה הערבית בציוריות הישראלית נמנע מלהכיר בעברית כשפה רשמית.

לפיכך, מעמדה החוקי הנוכחי של השפה הערבית אינו מעמד של שפה רשמית ועל כן אין חובה לנוהג בשתי השפות באופן שוויוני. יותר רק לטעון כי מנוקדת מבט נורמטיבית יש להכיר בעברית כשפה רשמית ולחתיחס אליה באופן שוויוני.

אלא שלא קיימת כל "חובה דמוקרטית" שמדינה לאום תעניק מעמד של שפה רשמית עבור כל מיעוט הנמצא בה. ההפך הוא הנכון: מדיניות הקובעות כמה שפות רשמיות הן לרוב מדינות דו-לאומיות (כמו קנדה ובלגיה) או רב-לאומיות (דוגמת שוויץ ודרום אפריקה) ומדינת ישראל אינה כזו. מדינת לאום יהודית אין לישראל חובה מוסרית להכיר בשפה הערבית, אולם עקב הכרתה בשפה הערבית ויחסה השוויוני אליה בסוגיות רבות,¹⁶ ישראל עומדת בסטנדרטים גבוהים יותר מאשר ארה"ב, למשל, שאינה מכירה בספרדית על אף שהיא מדובר באזוריים רבים המדינה לפי כ-41 מיליון תושבים. במדינת טקסס, דובריו הספרדיים הם קרוב למחצית מהאוכלוסייה ולמרות זאת השפה הרשמית (זה-פקטו) היא אנגלית בלבד. לעומת זאת, יחסם של הישראל לשפה הערבית הוא טוב عشرות מונים מיחסן של מדינות רבות לשפות המיעוטים, וכך אין בו פסול.

חוק חינוך ממלכתי, 1953

ניאול: חוק זה מסדיר את מטרותיה של מערכת החינוך כך שתנהיל, בין היתר, את העקרונות שבהכרזה על הקמת מדינת ישראל ואת ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית; ללמד את תורה ישראל, תולדות העם היהודי, מורשת ישראל והמסורת היהודית, להנihil את תודעת זכר השואה והגבורה, ולהתנו לבביה. בסעיף 2 (11) שנוסף לחוק בשנת 2000 נקבע כי אחת ממטרותיו של החינוך הממלכתי היא "להכיר את השפה, התרבות, ההיסטוריה, המורשת והמסורת היהודית של האוכלוסייה הערבית ושל קבוצות אוכלוסייה אחרות במדינת ישראל, ולהכיר בזכויות השותה של כל אזרח ישראל".

טענת עדالة: השימוש במונח "להכיר" פוגע במעמד השפה הערבית שהינה שפה רשמית במדינה והשימוש בניוסוח רפה זה רחוק מלחייב את יישום המטרות הללו ואת שילובן בתכנית הלימודים הלכה למעשה.

¹⁵ **האמנה הערבית שפה רשמית בישראל?**, אביעד בקשי, המכון לאסטרטגיה ציונית, נובמבר 2011 <http://izs.org.il/papers/arabic.pdf>

¹⁶ יחסם השוויוני של ישראל כלפי השפה הערבית מתבטא בתקנות חובת המכרים, חוק שיזורי טלויזיה מהכנסת, תיקון משנה תש"ס לתקנות התעבורה ובחוק המוסד העלון ללשון הערבית.

בפועל: טענה זו מtabסת על ההנחה כי ערבית היא שפה רשמית, וכי בשל כך יש לחתת לה מעמד שווה לשפה העברית. אולם כפי שהראנו בפיירוט בסעיף הבודם (חוק הפרשנות), הנחתם זו (כי ערבית היא שפה רשמית), אינה מדוקית. ההגדירה המשפטית של שפה רשמית (כפי שנקבע בדבר המלך במועצתו בחוק המנדטורי) מחייבת מתן מעמד גורף לאוთה שפה בפעולות מול כל רשותות השלטון ובפעולות מטעם כל רשותות השלטון.

לאורך השנים נחקקו חוקים רבים ותקנות הנוגדים את סימן 82 ביחס למעמד השפה העברית, ולמעשה מ羅נים אותו מתוכן.¹⁷ כך למשל, חוק סדר הדין הפלילי קובע כי יש למנות מתרגם עבר נאש שaino יודע עברית, וכי ראייה שאינה מוצגת בעברית תתרגם לעברית בידי מתרגם ותירשם בפרוטוקול בעברית בלבד. התמונה העולה מסעיפים אלו היא של בתי משפט המקומיים דיוונים אך ורק בעברית. זאת, בניגוד להגדירה המשפטית של שפה רשמית (בדבר המלך במועצתו) הקובעת כי "...אפשר להשתמש בשלוש השפות במסרדי הממשלה ובבתי המשפט". לפיכך, קשה לטעון כי השפה העברית הינה בעלת מעמד של שפה רשמית ועל כן אין חובה לנוהג בשתי השפות באופן שוווני.

עם כל זאת, החקיקה והפסיקה במדינת ישראל מעניקה לשפה העברית מעמד מיוחד המקדם את השפה העברית ואת הנגישות של האזרחיםعربים אליה,¹⁸ לעיתים רבות יותר מהמקובל בדמוקרטיות ערביות אחרות, כאמור בסעיף הבודם.

חוק יסודות המשפט, 1980

תיאו: החוק מתייחס למקרים של לקונה (חסר) בחוק, וקובע כי במקרים אלו על השופטים לשאוב את פסיקותיהם מתוך עקרונות המורשת היהודית. בלשון החוק, "ראה בית המשפט שאללה משפטית הטעונה הכרעה, ולא מצא לה תשובה בדבר חקיקה, בהלכה פסוקה או בדרך של היקש, יכריע בה לאור עקרונות החירות, הצדקה, היושר והשלום של מורשת ישראל".

טענת עדالة: החוק מקנה מעמד رسمي להלכה היהודית בתחום המשפט הישראלי.

בפועל: חוק יסודות המשפט נתקק את המשפט הישראלי מכור מchantו האנגלי והטיל על השופט לפניו ל"מורשת ישראל" בכל פעם שהוא נדרש למלא לקונה שאינה מתמלאת מאהד מהמקורות: החוק, התקדים וההיקש. עד להקיקתו היה על השופט למלא את החסר בפניה ליסודות המשפט המקובל ולעיקרי היושר האנגלים.¹⁹ חוק זה מתקן מצב בעיתי בו כפה הcovesh האנגלי הקולוניאלייסטי על אוצר המזורה והticaן את

¹⁷ חוקים אלו כוללים את חוק השיפוט הצבאי, תקנות סדר הדין האזרחי, חוק התכנון והבנייה, חוק הבחירהlecenat, תקנות חתימה אלקטרוניות וחוק לשכת ערכבי הדין.

¹⁸ האם המרבית שפה רשמית בישראל?, אביעד בקש, המכון לסטרטגיה ציונית, נובמבר 2011 <http://izs.org.il/papers/arabic.pdf>

¹⁹ חוק יסודות המשפט ומורשת ישראל, אהרון ברק, שנתון המשפט העברי יג' 265 (תשמ"ז) עמ' 69 http://law.huji.ac.il/upload/KTAVIM_01_03.pdf

המערכת המשפטית האנגלית. כפייה קולוניאלית זו בוצעה לא רק בישראל אלא גם במדינות אפריקאיות וمزורה תיכוניות נוספות שהשתינו לאימפריה הבריטית. בכללן נאכפה מערכת משפטית אנגלית זהה שהתנגשה עם התרבות והמסורת המקומית. כפי שניתן להסיק דווקא חוקים השואבים מתרבויות זרות עשויים להציג על מצב עתיות של קולוניאליות או כיבוש על ידי לאום זר.²⁰ בימים כתיקון החוק המקומי ממש את הערכיהם המקומיים ואת הנורמות הפוליטיות והחברתיות המקובלות בחברה.

כל מדינה עצמאית שואבת את חוקיה מתרבותה-היא. הדבר תקף ברחבי העולם, ואפשר לראות כי במדינות לאום ערביות בעלות רוב מוסלמי, חוקים רבים שואבים מקורות אסלאמיים. כך למשל, בסעודיה החוק מגביל את השימוש באלכוהול²¹ ואוסר על אתאיזם, בהתאם לתרבות האסלאמית האוסרת אותו. במדינות אירופאיות בעלות אוכלוסייה מערבית וליברלית (ברובו), החוקים מתקדמים ערכיהם ערביים של שוויון ורב-תרבות. חוקי כל מדינה הולמים את התרבות המקומית שכן המחוקקים הם תוצר של התרבות המקומית וערכיהם עוצבו על ידי תרבות זו. מכיוון שישראלי היה מדינת הלאום היהודי, אין טبعי לכך שהערכיהם עליהם מבוססת מערכת המשפט, יכללו גם ערכים הקשורים במידה מסוימת ליהדות ולא לתרבות האנגלית שבבודאי אינה מקומית או מסורתית.

בגיוון לטענת עדالة, המשפט העברי לא קיבל הכרה משפטית מהיבת בחוק זה. למעשה, משמעות המושג " מורשת ישראלי" שנוייה בחלוקת בזירה המשפטית ולא הוכרעה עד היום בבית המשפט העליון. השופט ברק החזיק בעמדה כי "מורשת ישראל" היא מושג רחוב שאינו הקשור למשפט העברי, וטען בנהרצות כי "אין כל מקום לתחולה של המשפט העברי במשפט המדינה. אין מקום למשפט העברי, שכן אין בו פתרונות לביעות שהחיים המודרניים יצרו. המשפט העברי זר להם". לעומת זאת השופט אלון ראה כי "מורשת ישראל" את המשפט העברי ופועלקדם את מעמדו.

חוק יסוד: הכנסת (תיקון מס' 9), 1985

חוק יסוד: הכנסת (תיקון מס' 39), 2008

חוק המפלגות (תיקון מס' 12), 2002

מיール: חוקים אלה מאפשרים השתתפות בבחירות רק למפלגה שעומדת בתנאי יסוד בסיסיים. ב'חוק יסוד': הכנסת' המתוקן, נקבע כי רשימה מועמדים לא תשתתף בבחירות לכנסת ולא יהיה אדם מועמד בבחירות לכנסת, אם יש בנסיבותיה או בנסיבותיה של הרשימה או בנסיבותיו של האדם, לפי העניין, במפורש או במשמעותו, אחד מآلלה:

²⁰ "Colonial legal systems promoted conflict by imposing rules and expectations that were not widely shared or deeply embedded in African discourses of political and social authority", **Law, Crime, and Punishment in Colonial Africa**, Richard Roberts, The Oxford Handbook of Modern African History

²¹ מדינות נוספות את השימוש באלכוהול הן אפגניסטן, בוגדן, ברוני, מוזמביך בהודו, איראן, לוב, כויהית, האימלדייבים, פקיסטן, סודן, סומליה ועוד .

1. שלילת קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית.
2. תמייה במאבק מזוין, של מדינת אויב או של ארגון טרור, נגד מדינת ישראל.
3. הכחשת אופייה הדמוקרטי של המדינה.
4. הסתת לגזענות.

בתיקון מס' 39 נקבע כי "תמייה במאבק מזוין נגד מדינת ישראל" כוללת שהיא במדינת אויב שלא כדי בשבע השנים שקדמו למועד הגשת רשות המועדים.

חוק המפלגות מסדיר את ההלכים להקמת מפלגות בישראל. תיקון מס' 12 לחוק מגביל את הזכות להירשם בתור מפלגה אם יש במטרותיה או בפעולתה של המפלגה, באופן ישיר או עקיף, תמייה במאבק מזוין של מדינת אויב או ארגון טרור נגד מדינת ישראל.

טענת עדالة: חוק יסוד: הכנסת' מועד למנוע ממועמדים ערבים ומפלגות ערביות ל्रוץ לנשלה. נוסף על כך, החוק נועד להרתיע חברי הכנסת ערבים מנסעה למאה שכונה "מדינות אויב". עדالة לא מצינית בפירוש מהי האפליה בחוק המפלגות (תיקון 12), אך נראה כי גם הוא נתפס כמכoon נגד המפלגות הערביות.

בפועל: את הטענה כי החוקים מפללים את המגזר היהודי אפשר להפריך באופנים שונים. קודם כל, הטענה לא תקפה בשל העובדה כי עד כה 'חוק יסוד: הכנסת' יושם אך ורק נגד מפלגות יהודיות ('כך' וכחנה חי'). קשה לטעון כי חוק שבכל שנות קיומו פגע רק במפלגות יהודיות, מפללה את המגזר היהודי. להפוך, באמצעות הטענה האוסר על הסתת לגזענות, החוק מגן למעשה על המגזר היהודי ומנע בפועל את השתתפותן של מפלגות יהודיות שהסתו נגדו.

גם אם לא כך היו תוכנות החוק בפועל, זה חוק נחוצה ומידתי התואם את עקרונות הדמוקרטיה המתוגוננת ומונע מאנשים המזודים עם אויבי המדינה להציג לבית המשפטים שליה ולהיאבק בה מעמדת כוח זו. אゾרה השולל את אופייה הדמוקרטי או את אופייה הלאומי של המדינה, תומך במאבק מזוין בה או שווה שלא כדין (כשנון החוק) במדינת אויב - עושה שימוש בלתי לגיטימי בכלים המשחק הדמוקרטיים כדי לפגוע במדינה ובאופייה הדמוקרטי.

בקשר זה ניתן כי המונח מדינות אויב אמן לא מוגדר בחוק זה, אך ברור על פי חוקים אחרים כי מדובר על מדינות הנשלטות על ידי גורמים העוניים את מדינת ישראל באופן מוצהר. לדוגמה, בפקודת המסחר עם האויב מוגבל הסחר הבינלאומי עם איראן, סוריה, עיראק ولبنון.

חוק זה שומר על אופייה הלאומי והדמוקרטי של המדינה מפני כל המבקשים לפגוע בהמשך קיומה של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית. אין ספק כי מאבק באופייה הדמוקרטי של מדינהינו קשור ללאומיות או לאתניות, אלא להשקפת עולם אנטי דמוקרטיtic היכולת להתפתח בקרב כל קבוצה אתנית. בנוגע למאבק באופייה הלאומי של המדינה, ניתן אולי לטעון כי הדבר רלוונטי בעיקר לנסיבות המוניניות לשנות

את אופייה הלאומי של המדינה בשל חוסר שייכותם ללאום הרוב. אולם, גם אם מרבית המתנגדים לאופי המדינה שיכים למיוט הערבי, אין בכך כדי ללמד על נחיצות החוק, המאפשר את קיומה של המדינה כמדינה לاءם עצמאית בהתאם לנורמות ולמוסר הבין-לאומיים.

חוק לשילילת תשלומים מחבר הכנסת ומחבר הכנסת לשעבר בשל עבירה, 2011

מיואר: לפי חוק זה הכנסת יכולה לעכב תשלים שכר וगמלאות לחבר הכנסת בפועל או לחבר הכנסת לשעבר, אם היועץ המשפטי לממשלה קבע כי הם חשודים בעבירה או אם הורשו בעבירה שהעונש עליו הוא לפחות עשר שנות מאסר, ואיןם מתיזכבים לחקירה פלילית או למשפט.

טענת עדالة: לחוק זה אופי שרירותי, כיון שהוא חל על חבר הכנסת בשארה ובעניינו אין ראיות ברורות (כפי שעולה מפרש בשארה, שבת המדינה לא הצביעה על ראייה ברורה נגדו), והוא חל על חברי הכנסת אחרים המושפעים בעבירות מין או בעבירות שוד.

בפועל: בוגזר לטענת עדالة החוק אינו מכוון נגד עבירות ביחסוניות אלא נגד כל עבירה שדינה עשר שנות מאסר לפחות. כך למשל, חבר הכנסת שנידון ליותר מעשר שנות מאסר בגין אונס עשוי לסבול משיללת זכויותיו בהתאם לחוק זה. לעומת זאת, חבר הכנסת החשוד בעבירה ביחסונית שדינה פחות מאשר שנות מאסר, זכויותיו לא יישלו. כמו כן, החוק אינו מתיחס למוצא לאומי, זהות אישית, או השתתייכות פוליטית, ובשל כך אינו מפה.

אמנם, החוק נחקק לאחר שהחבר הכנסת עזמי בשארה ברוח מהמדינה כשבגילה כי הוא נחשד ברגעול ובסיוע להזבאללה במהלך מלחמת לבנון השנייה. ואכן, לא ניתן ולא צריך היה להתעלם ממעשי החמורים של בשארה, אשר ככל הנראה העביר מידע צבאי בזמן אמת להזבאללה לטובת טיווח של מטרות ישראליות.

למרות חומרת מעשיו של בשארה, חשוב להבין כי מגנון הפעלת החוק כלפי חבר הכנסת מסוים הוא מגנון מורכב וככול הליצי פיקוח ובקרה רבים: בתחילת, על היועץ המשפטי לממשלה (שאינו גורם פוליטי) להודיעו לכנות אם יש חשד לגבי ח"כ מסוים, או ח"כ לשעבר, בגין עבירה שדינה לפחות עשר שנות מאסר שבוצעה בעת שכיהן כחבר הכנסת.

ניתן לפתוח בהליך נגד חבר הכנסת רק לאחר שהicity להקירה שזומן אליה בלי שהציג טעם סביר לכך. אם חבר הכנסת מתיזכב להקירה או למשפט בתוך שנה מיום שהכנסת החליטה בעניינו, יוחזרו לו באופן רטראקטיבי מלוא השכר או הפנסיה שנשללו ממנו. רק אם הוא לא התיזכב להקירה, הכנסת תוכל לקיים דיון בעניינו בוועדת הכנסת, ואם הוועדה תמליץ על שלילת תשלומים, הדיון והאישור של ההחלטה יועברו למילאה.

כמו כן, נקבעו הסדרים שיבטיחו את זכות הטיעון של חבר הכנסת בדיון בוועדה וכן בדיון במליאה. גם אם יוחלט על שלילת זכויותיו, באפשרותו של חבר הכנסת לבקש לשנות את ההחלטה. האמור מפרק לחלוון את טענת האפלה.

גם אם למרות האמור לעיל, נטען כי החוק בעל אופי שריורתי, אין זו אפליה כי אם חופה (בעיתית עצמה, אך לא מעניין ניר זה) של חוקים פרטוניים שהכנסת גונתה לחוק מעט לעת בשל נסיבות פוליטיות משתנות.

חוק הפסיקת הליכים ומהיקת רישומים בעניין תכנית ההתקנות (חוק החניה), 2010

מיואר: חוק זה פוטר מעונש כל אדם שהוא בדיון בגין מעשים הקשורים להתקנותו ל"תכנית ההתקנות" מעזה בשנת 2005, אם לא נגור עליו עונש מאסר ואם לא הואשם בעבירות חמורות. לפי החוק לבקשת הנאשם יבוטלו כתבי אישום וימחקו עבירות מהרישום הפלילי.

טענת עדالة: החוק מקיים הליכים משפטיים נפרדים לאנשים שהואשמו בהשתתפות בהפגנות נגד תוכנית ההתקנות ולאנשים שהואשמו בהשתתפות בהפגנות פוליטיות אחרות, ולפיכך הוא יוצר אפליה על בסיס אידאולוגי, שכן ערבים פלסטינים אוחז ישראל סובלים בהפגנות והתעללות גופנית ומילולית קשה, בעיקר באירועים הקשורים לעמדותיהם הפוליטיות או האידאולוגיות.

בפועל: קודם כל, יש לציין כי הצגת החוק באתר "עדالة" מלואה באירועים ומיצרת מצג שווה כאילו החוק פוטר מעונש כל אדם שהשתתף בהפגנות נגד תוכנית ההתקנות, על אף שבפועל החוק פוטר רק מפיגנים שהואשמו בעבירות קלות אם לא נגור עליהם מאסר בפועל.

בנוגע לטענת עדالة לגבי האלים שחווים ערביי ישראל בהפגנות אלימות זו איננה קשורה כל עיקר להליכים המשפטיים, אלא לנוהלי הטיפול של משטרת ישראל במפגינים. זאת ועוד, אלימות זו אינה ייחודית למגזר العربي. המשטרה פעלת מ报警ות גם מול מתנגדי ההתקנות, בהפגנות ימין אחרות, בהפגנות של סטודנטים, מול עולים מאיופיה ובמהאות אזהרות אחרות.

חוק זה נועד לאחות את הקרע שנוצר בחברה הישראלית לאחר תוכנית ההתקנות. ההפגנות נגד תוכנית ההתקנות לא נחפסו כהפגנות 'שגרתיות' אלא היו חלק מאירוע היסטורי יהודי (פינוי כפו של כ-9,000 יהודים מבתיהם) ששינה את מרכם החברה בישראל. יש לציין כי גם המדינה הגיבה להפגנות האמור בצורה יוצאת דופן; בחוק ההתקנות הוגדרו עבירות מיהדות שכוננו נגד הפיגנות אלו, מדיניות האכיפה כלפי המפגינים הייתה חמורה במיוחד ומספר העצוריהם בהתאם (כ-6,000 עצורים!). בשל כך, גם אם החוק הגיל אכן מפללה, הרי זה אפליה מתקנת ומותרת שנועדה לתקן את המדיניות המפללה שפגעה במפגינים נגד ההתקנות.

כפי שציין בג"ץ, "נראה כי לכל היה ברור כי תכנית ההתנקות הייתה אירוע יהודי שהשפיע עמוקות על המציאות החברתית והלאומית בישראל ונפתחה כנקודות שבר קרייטית לקבוצה גדולה בקרב החברה הישראלית, שנאלצה לעזוב את ביתה בגין רצוניה, בהישען על החלטה מדינית עמה התקשתה להשלים. כן ברור היה כי תכנית ההתנקות הביאה לתסיסה ציבורית שלולה במחאה עצה ולתגובה קיצונית, לרבות תגבות עבריניות שכותזה מהן ננקטו פעולות אכיפה רחבות ריקוף... יהודיות זו של תכנית ההתנקות על השלכותיה והמציאות שנוצרה בעקבותיה, היא שעדמה אף בסיס מדיניות הטיפול של היוזן המשפטיא לממשלה, שגובשה בשנת 2006, כשוק סערת האירועים, בבקשתו לעיכוב ההליכים בתיקים פליליים שנפתחו על רקע פעולות התנגדות לתוכנית ההתנקות".²²

נסוף על כן, על אף שمدنיות זו של ביטול רישום פלילי ואי העמדה לדין (בгин עבירות שאינן ממשמעותיות) היא חריגה, ניתן לומר כי בשל הצורך הציבורי באיחוי השפעים והקרעים בחברה זהו מהלך נחוץ. כמו כן, אין לראות בו אפליה, מפני שנעשה באופן מידתי ולמען תכלית ראויה, כפי שקבעו שופטי בית המשפט העליון.

מלבד זאת, גם אם יש מי שיטענו כי מדובר בחוק תקידי, ניתן לראות מקרים בהם בחרו הרשותות שלא הגיעו כתבי אישום במטרה שלא להעמק את השסע עם קבוצות מסוימות בחברה הישראלית.²³ במאורע אוקטובר 2000, הייתה זו דוגא ועדת המפקב של ערבוי ישראל שדרשה לסגור את התיקים שנפתחו נגד המתפרעים הערבים, ובמקרים מסוימים המשטרה אכן שיחררה חלק מהעצורים בהם החזיקה.²⁴

חוק המועצות האזריות (תיקון מס' 6: מועד בחירות כלליות), 2009

ティעור: החוק מעניק לשר הפנים סמכות להכריז על דחיה של הבחירות הראשונות למועצה אזורית לאחר הקמתה, אם נוכח כי "בשל נסיבות מיוחדות לא ניתן לקיים את הבחירות במועדן". עם ביטול הנסיבות המיוחדות חוזה על שר הפנים לקבוע מועד חדש לבחירות. בעבר קבע החוק כי יש לקיים בחירות בתוך ארבע שנים ממועד הקמתה של מועצה אזורית חדשה.

שעת עדالة: החוק מכוון נגד המועצה המקומית ابو בסמה, אשר בתחום מתגוררים בדוים רבים. המועצה הוקמה בשנת 2003 (אך פורקה בשנת 2012) והוא נוהלה על ידי ועדת ממונה שרוב חבריה היו ישראלים יהודים שמונו לתפקיד בידי שר הפנים. בעקבות חוק זה התושבים אינם זוכים לייצוג ועד היום לא נערךו בה בחירות מקומיות. זהה פגיעה קשה בערכיהם דמוקרטיים ועל המדינה מוטלת החובה להבטיח בחירות סדירות, שkopות ודמוקרטיות.

²² בג"ץ 1213/10

²³ לדוגמא, ההחלטה רשותה האכיפה שלא הגיעו כתבי אישום נגד השודדים דרוזים באירועי פקיעין ומגדל שאמס.

²⁴ ר' דוח ועדת החקירה הממלכתית בראשות השופט אור לבירור התנשויות בין כוחות הביטחון לבין ארגנים ישראלים באוקטובר 2000 <http://elyon1.court.gov.il/heb/veadot/or/inside2.htm> :2000

בפועל: לטענות האפליה אין תוקף כיום, שכן מועצת ابو בסמה אינה קיימת מאז שנת 2012.

אולם, גם במבט לאחר, אין ספק כי למעשה ההפך הוא הנכון, ולא הייתה אפליה כי אם השקעה ממשלתית אדירה באוכלוסייה מוחלשת. מועצת ابو בסמה הייתה מועצת יוצאת דופן, שאיגדה כפרים בדוויים שהיו בלתי חוקיים רבים. האוכלוסייה באזור זה סבלה מעוני קיצוני, מחסור חמור בתשתיות, שיעורי נשירה גבוהים מבתי הספר, מחסור חמור בתשתיות ובתים חולמים, תופעה רחבה של פוליגמיה ושיעורי ילודה גבוהים במיוחד. בשל כך, המדינה החליטה לפתוח את האзор ולהשكيיע באזוריים הללו.

עקב המצב החמור של האוכלוסייה עלה צורך בהנלה נטולת פניות ובעלת ניסיון שתיעצב את האוכלוסייה, והשקייע את מאות מיליוני השקלים שהוקצו לשם כך באופן יעיל ללא שיקולים שבתיים ואחרים. לשם כך, נבחרה ועדת קרואה אינטלקטואלית ומונסתה. הוועדה הקימה בתי ספר, סללה כבישים, שיפרה את התשתיות,קידמה את מערכת החינוך והביאה להכרה בכפרים לא מוכרים רבים.²⁵ אין זו ועדת קרואה אתנית או גזעית, וחברי המועצה נבחרו בשל יכולותיהם הגבוהות בתחום הניהול והפיתוח ולא בשל מוצאם.

התנהלות המדינה בסוגיה זו בלטה בגישתה האחראית והצבעה על מחויבות גבואה לכל האזוריים. הקצתה מאות מיליוני שקלים מכספי המסימ לפיתוח כפרים בלתי חוקיים (שלרוב אינם משלמים מסים) אינה מובנת מלאיה ואין לממשלה חובה לפעול כך. למעשה, במדינות אחרות סביר להניח שדרך הפעולה הייתה להרוו את הכפרים שנבנו ללא היתר ולא להשקייע בהם.

אילו ניהול המועצה וכיספיה הועברו לתושבי האזור, ניתן להניח כי שיקולים זרים, כגון אינטרסים שבתיים ומאבקים בין חמולתיים, היו הודרים לשיקולי המועצה ופוגעים דרמטית במאזן הממשלתי לפיתוח כלל האוכלוסייה באזור זה.²⁶ בשל כך, אין ספק כי המקרא האמור עמד בהחלט בקריטריון של "נסיבות מיוחדת", המצדיקה את ניהול המקצוע החקלאי בידי הוועדה הקרואה. יהודיות המקרא והשימוש הזרמי בפתרון שהוצע מוכחים, יחד ויחד, כי זהה לא חקיקה מפללה, אלא ניסיון אמיתי לחתם מענה לסוגיה.

חוק השבות, 1950

תיאור: חוק השבות מתייר לכל יהודי לקבל אזרחות ישראלית ברגע שהוא מهاجر לישראל. החוק תקף גם לילדייהם ונכדיהם של יהודים, לבני/בנות זוגם וכן לבני/בנות זוגם של ילדיהם ונכדיהם.

טענת עדالة: חוק זה מפלת את המיעוט הפלסטיני מכיוון שאין חוק מקביל המאפשר לפלסטינים להاجر לישראל ולקיים בה אזרחות.

²⁵ נא להזכיר: **האיש שהשר ישן רוצה** למנות לראש מועצה לכל החיים, אורן בינדר, 28.10.2009

<http://www.nrg.co.il/online/54/ART1/959/205.html>

²⁶ לראייה, מדינות שבטיות (אפריקאיות, מפרץ ומזרח תיכוניות) סובלות תזיר מחלוקת משאבים בלתי שוויונית, כאשר ראש המדינה חולק את עשרו עם שבט "האליטה" ומפלת לרעה את בני השבטים האחרים.

בפועל: על פי המשפט הבין-לאומי אין מחלוקת על זכותה של מדינה ריבונית להכריע בדבר כניסה זרים לתוך גבולותיה. מדינה דמוקרטית מהויבת לשמר על שוויון מוחלט כלפי אזרחיה, אולם עיקרונו זה אינו חל על תהליכי הגירה ואזרוח הנוגעים לאנשים שמילכתה אינם אזרחי המדינה.

מדינת ישראל היא מדינת הלאום של העם היהודי, וככזו היא רשאית להעדייף את קליטתם של עולים יהודים למדינה, בדומה למידנות לאום רבות אחרות המקדמות קליטת מהגרים בני אותו לאום.

כפי שהتبטה נשיא בית המשפט העליון לשעבר, אהרון ברק: "מדינת ישראל היא מדינה יהודית אשר בתוכה חיים מייעוטים, ובهم המיעוט הערבי... אמת, מפתח מיוחד לכינסה לבני העם היהודי (ראו חוק השבות, 1950). אך משמשו אדם בבית אזרח כדין, הוא נהנה מזכויות שוות כמו כל בני הבית האחרים... אין, אפוא, כל סתירה בין ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית לבין שוויון גמור בין כל אזרחיה. נהפוך הוא: שוויון הזכויות בין כל בני האדם בישראל, תהא דתם אשר תהא ותהא לאומיהם אשר תהא - נגזר מערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית".²⁷

יתרה מכך, כפי שמציינים רות גביזון,²⁸ אמנון רובינשטיין ואלכסנדר יעקבסון²⁹ אם נשווה את חוק השבות לחוקי ההגירה במדינות המערב נגלה כי יש חוקי הגירה דומים המעניקים עדיפות לבני הלאום המרכזי במדינה. בפינלנד, למשל, חוקי ההגירה מעניקים תנאים מועדפים לאזרחי ברית המועצות לשעבר אם הם בעלי מוצא אתני פיני בלבד.

חוק הכנסת לישראל, 1952

פייאור: חוק זה מסדיר את כניסה של אזרחי מדינות זרות לישראל. החוק קובע כי:

1. מי שאינו אזרח ישראלי, יהיה כניסה לישראל על פי אישרת עולה או על פי אישרה לפי חוק זה.
2. מי שאינו אזרח ישראלי או בעל אישרת עולה או תעודה עולה, יהיה ישבתו בישראל על פי רישון ישיבה לפי חוק זה.

טענת עדالة: החוק מקנה עדיפות לעולים חדשים מתוקף חוק השבות ומתייחס אליהם כאילו היו אזרחי המדינה. בשל כך, מענן את האפליה הקיימת בחוק השבות.

²⁷ בג"ץ 6698/95 **عادל קעדרן ואח' נ' מינהל מקרקעי ישראל**

²⁸ "עקרון השבות ניתן להצדקה הן במונחים של מוסר פוליטי והן במונחים של משפט בין-לאומי... מדיניות הגירה המושתת על עקרון שבות, שיש בו העדפה לבני העם שהמדינה היא מדינת הלאום שלו, נהוגה במדינות רבות בעולם, בעיקר באירופה, והיא הונגה מחדש בחוק גדול מדיניות הלאום שהוקמו בעקבות התפרקות ברית-המועצות והגוש הסובייטי בມזרח אירופה ובמרכזו. מתחים הנובעים מן הרצון לשמור על קיומו של רוב לאומי במדינה אחת, לפחות כאשר יש לבני העם והآخر מדינה סמוכה משליהם, אינם יהודים לישראל ולסוכוך היהודי-ערבי...", **המדינה היהודית: הצדקה עקרונית ודמותה הרצiosa**, רות גביזון, הוצאת שלם, סתיו 2002

²⁹ **ישראל ומישפחת העמים: מדינת לאום יהודית וזכויות האדם, אמנון רובינשטיין ואלכסנדר יעקבסון**, 2003

בפועל: על פי חוק השבות אשרת עולה ניתנת לכל יהודי שהביע את רצונו להשתקע בישראל. لكن, החוק אבן מפללה בין יהודים לבין לא-יהודים ומכל על הלि�כי האזרוח והגירה של היהודים. אולם האפליה הנשכפת מהחוק זה נובעת מחוק השבות בלבד, וכך שהרינו בחוק השבות, מדיניותה של ישראל הולמת את הנורמה הבין-לאומית. מדינת לואם ריבונית זכאית לחוק חוקי הגירה ואזרוח מפללים, כל עוד היא מעניקה יחס שוויוני לכל אזרחיה, כפי שתיאר זאת השופט ברק: "פתח מיוחד לכינסה לבני ביתו לבני העם היהודי... אך משמצוי אדם בבית כאורה כדין, הוא נהנה מזכויות שוות כמו כל בני הבית האחרים".³⁰

חוק האזרחות, 1952

מיואר: החוק קובע את הדרכים שבahn אפשר לקבל אזרחות ישראלית וכן כיצד מאבד אדם את אזרחותו הישראלית או מוותר עליה. סעיף 2 קובע כי "כל עולה לפי חוק השבות... יהיה לאזרח ישראלי מכוח השבות". סעיף 3 לחוק מסדיר את מעמדם של פלסטינים שהיו תושבי פלשתינה עד שנת 1948, ומגדיר כי פלסטיני יהיה רשאי לקבל אזרחות בתנאים הבאים:

- ביום ד' באדר תש"ב (1 במרס 1952) היה רשום כתושב לפי פקודת מרשם התושבים, 1949.
- ביום תחילת תוקפו של חוק זה היה תושב ישראל.
- מיום הקמת המדינה עד יום תחילת תוקפו של חוק זה היה בישראל או בשטח שהוא לשטח ישראל אחריו הקמת המדינה, או שבתקופה זו נכנס לישראל כדין.

תיקון 9 לסעיף 11 מתיר לשולות אזרחותו של אדם אם "עשה מעשה שיש בו משום הפרת אמונים למולדת ישראל".

טענת עדالة: חוק זה מפללה את אזרחוי ישראל העربים במספר סיבות:

1. ערבים אינם יכולים להתחזק על פי חוק השבות, החל רק על היהודים ובני משפחותם.
2. סעיף 3 לחוק מונע מפלסטינים שהיו תושבי פלשתינה עד 1948 לקבל אזרחות או מעמד תושב בישראל.
3. החוק מתיר לשולות אזרחותו של אדם בגין עבירה " הפרת אמונים", המוגדרת באופן רחב מאוד ומכוונת נגד הציבור العربي.

בפועל:

1. חוק השבות: התיחסות לטענות עדالة מופיעה בסעיף הדן בחוק השבות, שבו הרינו כי החוק עומד בסטנדרטים המערביים.

³⁰ בג"ץ 6698/95 **عادل קעדרן ואח' נ' מינהל מקרכז ישראלי**

2. סעיף 3 לחוק: כל הפליטים שגרו בשטח שעליו הוקמה מדינת ישראל לפני בטרם קום המדינה קיבלו אזרחות בהתאם לתנאי החוק, וזאת בסתייה לטענת עדלה כי הם אינם רשאים לקבל אזרחות ישראלית באופן גורף. עם זאת, כמוון שישנם פלסטינים שאינם עזדים בקריטריונים שצינו, בעיקר עקב שהותם מחוץ לישראל. למעשה, אין בכך פסול כיון שלפליטים אלו לא היו אזרחים או תושבים בעת קום המדינה ובשל כך הם בודאי אינם בגדר אזרחה. מכיוון שקביעת חוקי הגירה היא זכותה הבסיסית של כל מדינה ריבונית, אין בסעיף זה פסול. למדינות מערביות רבות חוקי הגירה בלתי שוויוניים המunikים עדיפות לבני הלאום המרכזי במדינה. מדובר למעשה בסוגיות היותם **פליטים**. בעניין זה, הרי מדינות רבות לא העניקו כלל פיצויים או מ Krakow לעוריה ולא קלטו אותם חזרה.³¹ כך למשל, הקונפליקט האלים עם גאורגיה בדרום אוסטיה החל בשנת 1991–1992, ובמהלכו ברחו המיעוטים השני צדי הגבול אל אזור הרוב שלהם. עד עתה לא הועברו פיצויי רכוש ומרקען ופליטים לא 돌아ו.

3. הפרת אמונים: החוק קבע כי אפשר לשלול אזרחות אדם בשל מעורבותו בטרור, מעשה בגין או רכישת מעמד של תושב או אזרח במדינה עוינת.³² בשל הסיכון הביטחוני הנש�� מצצע זה אפשר לקבוע כי כוונת החוק בודאי אינה אפליה אתנית כי אם הגנה על **ביטחוני המדינה** (המהווה מטרה ראויה). חובתה הבסיסית של כל מדינה היא להגן על תושביה מפני המבקשים להרעם, ומדינות מערביות רבות מתיחסות בחומרה רבה אל עבירות הבגידה במדינה, והעונש עליו כולל שלילת אזרחות, מאסר ולעתים אף עונש מוות.³³ נוסף על כך, קבלת מעמד אזרחי במדינה אויב הוא צעד יוצא דופן שיכול להתרחש כויתור על האזרחות הישראלית והעדפת המדינה האחרת. יצוין כי עד היום כמעט ולא נעשה שימוש, אם בכלל, בסעיף הפרת האמונים בשל רכישת אזרחות של מדינה אויב לצורך שלילת אזרחות ישראלית.³⁴

חוק האזרחות (תיקון מס' 10: ביטול אזרחות בשל הרשעה בעבירה), 2011

מיואר: החוק המתוקן מאפשר לבתי משפט לשלול את אזרחותם של מי שהורשו בריגול, הפרת אmons, גרים מלחמה, סיוע לאויב בשעת מלחמה, פגיעה במערכות המדינה ושירות בכוחות האויב (לפי חוק העונשין). אם לנאים אין אזרחות כפולה והוא מתגורר בישראל, תוענק לו תושבות.

טענת עדלה: בעניין עבירות אלו יש לנתקוט בצדדים פליליים בלבד. הפקעת האזרחות היא אחד הצדדים הקייצוניים ביותר העומדים לרשותן של מדינות. צעד זה עשוי להביא לעונישה אכזרית ולא מידית, בעיקר

³¹ השבת רכוש ופליטים בעקבות סכסוכים אלימים במאה ה-20, ליאור בן חיים, המכון לאסטרטגיה ציונית, דצמבר 2015 <http://www.izs.org.il/papers/conflicts.pdf>

³² מדינות האויב מוגדרות באתר עדالة כ"תשע מדינות ערביות או מוסלמיות המפורשות בחוק וכן רצעת עזה". <http://www.adalah.org/he/law/view/440>

³³ "A person who is a national of the United States whether by birth or naturalization, shall lose his nationality by voluntarily performing any of the following acts ... committing any act of treason...", **Loss of nationality by native-born or naturalized citizen**, U.S. Code § 1481: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/8/1481>

ר': <http://lib.cet.ac.il/pages/item.asp?item=16030>³⁴

אם הוא ננקט נגד קבוצה מסוימת של אזרחים. נראה כי החוק מכוון נגד האזרחים הערבים, במטרה להפוך את אזרחותם לאזרחות על-תנאי.

בפועל: בכל רחבי העולם, עבירת הבגידה נשבות לאחת מהעבירות הקשות ביותר, והעונש עליו יכול להגיע עד לעונש מוות. ארה"ב, בין היתר, שוללת את אזרחותו של אדם הבוגד במדינה,³⁵ בקנדה העונש הוא מאסר עולם³⁶ וכן באיטליה, בה היה נהוג עונש מוות על עבירה זו עד 1948.³⁷ אפשר לראות כי ישראל אינה יוצאת דופן בהקשר זה, ושלילת אזרחות מהויה דוקא סנקציה מתונה ביחס לسنקיות אחרות הנוהגות במדינות רבות אחרות.

יש בעיר שאדם שפעל באופןם היללו כנגד המדינה, מDIR את עצמו מהמשחק הפוליטי הלגייטימי ופועל במישורים בלתי דמוקרטיים. לנוכח הטענה אי אמון זו במדינה ובמוסדותיה הלגייטימיים, קשה לראות מדוע ייאסר על המדינה להגביל את זכותם של אנשים אלו להשתתף בהליך הדמוקרטי שלה.

הטענה כי החוק נועד להנתנו את אזרחותם של האזרחים הערבים ובשל כך מכוון נגד כלל הציבור זה, פשוטנית. לנוכח מיעוט המקרים (פעמים בלבד) של הפעלת הסנקציה של שלילת אזרחות מאזרחים ישראלים על רקע הפרת אמונים, קשה לראות בחוק סנקציה המופעלת נגד ציבור רחב. יתרה מכך, אין סיבה להניח שככל המגור הערבי חשוד בעבירות חמורות אלו ודוקא הנחה זו היא שמדיפה ניחוח גזעני.

חוק האזרחות והכניתה לישראל (הוראת שעה), 2003

miaor: החוק מגביל את אפשרותם של תושבי יהודה ושומרון הפלסטינים לקבל אזרחות ישראלית על ידי נישואין עם אזרחי מדינת ישראל. תיקון נוסף משנת 2007 הרחיב את האיסור כך שיכלול גם את אזרחיין ותושביהן של איראן, לבנון, סוריה ועיראק. אף כי החוק נחקק כהוראת שעה, הכנסת האERICA את תוקפו שוב ושוב.

בדברי ההסבר לחוק כתוב כי "מאז פרוץ העימות המזוין בין ישראל לפלסטינים אשר הוביל בין השאר לbijouter של עשרות פיגועי התאבדות בשטח ישראל, מסתמנת מעורבות גוברת והולכת בעימות זה של פלסטינים שהם במקור תושבי הארץ, אשר נושאים תעוזות וזהות ישראליות בעקבות הליכי איחוד משפחות עם בעלי אזרחות או תושבות ישראלית, תוך ניצול מעמדם בישראל המאפשר להם תנואה חופשית בין שטחי הרשות לישראל".

. שם³⁵

³⁶ "Every one who commits high treason is guilty of an indictable offence and shall be sentenced to imprisonment for life", Canadian Criminal Code (R.S.C., 1985, c. C-46): <http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-46/page-7.html#h-13>

³⁷ <http://khmerkromngo.org/articles/pdf/Treason.pdf>

טענת עדالة: חוק זה פוגע בזכות לחיי משפחה ובזכות לשוויון של ערבי יישראלי המונינים להינשא לתושבי יהודה ושומרון. החוק מגביל את החופש שלהם לבחור את בני זוגם ולהיות עם ילדיהם בתוך ישראל. החוק מביא לאפליה גזעית, מכיוון שהוא מונע איחוד משפחות מיחידים מסוימים על בסיס זהות הלאומית והאתנית בלבד.

בפועל: מדובר במעשה בחוק החל על אנשים שאינם אזרחי המדינה. כפי שראינו לעיל,³⁸ על פי החוק הבין-לאומי לכל מדינה זכות, כישות ריבונית, לפקח על גבולותיה ולהתרIOR או לשלול את כניסה של כל זר לתחוםיה בהתבסס על שיקול דעתה בלבד. בהתאם לכך, ניתן לקבוע כי המדינה אינה מחויבת להעניק מעמד אזרחי ואת הזכויות הנלוות לכך לכל מי שנישא לאזרח המדינה ולא יהיה ראוי לקבל זכויות אלו אלמלא נישואין אלו. כפי שקבעו השופטים בפסק הדין שודה את העתירה, עומדת לבני הזוג, שאחד מהם הוא אזרח ישראלי והשני לא, זכות למשמש את זכויות המשפחה אך לאו דווקא במדינת ישראל.

למעשה, הביטוי "איחוד משפחות" כלל איינו תואם לדבר חקיקה זה. בדרך כלל השימוש במונח זה נעשה לעניין של איחוד משפחות שפוצלו בעקבות מלחמה שהילקה את אותו לאום למספר מדינות (דוגמת בקורסיה וגרמניה). לעומת זאת, הוראת שעה זו עוסקת בעלייה לבקשת אזרחות בשל קשרי נישואין (שאים בהכרה אוטנטיים).

אך גם אם נאמץ את המונח איחוד משפחות במשמעות הרחבה, נגלה כי גם בכללים שנקבעו על ידי מדינות מערביות תהליכי איחוד משפחות אינם אוטומטיים ולא כל בקשה נענית בחיוב.³⁹ מדינות אירופאיות אינן מאפשרות קבלת אזרחות אוטומטית כתוצאה מנישואין. אזרח זר שמתהנת עם אזרח אירופי צריך לחכות לפחות שלוש שנים עד שייהי רשאי להגיש מועמדות לקבלת אזרחות (תקופת המתנה היא של שלוש שנים באירלנד, ארבע שנים בצרפת, חמישה שנים בסלובקיה, ושמונה שנים בנורווגיה). על המועמד לשלוט על בורייה בשפט המדינה שממנה הוא מבקש לקבל אזרחות, להיות ללא עבר פלילי ולהוכיח מקורות הכנסה.

בשווייצ' אחד התנאים לקבל אזרחות הוא ידיעה בסיסית של מנהגי המדינה והמסורת. אישור אזרחות ניתן רק בחולוף 12 שנים, והיעדר עבר פלילי הוא אחד התנאים המחייבים. אם המועמד עומד בכל התנאים הללו, הוא רשאי להגיש מועמדות לקבלת אזרחות, אך קבלת האזרחות אינה מובטחת לו כלל וכלל. ואכן, בפועל, מדינות אירופאיות מקשות מאוד על מתן אזרחות אפילו לבני זוג נשואים של אזרחים אירופיים.

בקנדה על האזרח המבקש לאזרח את בן/בת זוגו לעבור בדיקה פיננסית מקיפה, להתחייב שלא לפני לשירותי הרווחה במשך 10 השנים הראשונות, להתחייב לספק מגורים לבן/בת זוגו ולملא את צרכיו הכלכליים. על בן הזוג חסר האזרחות לעבור בדיקות בריאותיות, פליליות ועוד.⁴⁰

³⁸ ר' חוק השבות.

³⁹ מימושה בפועל של 'تبיעת השיבה' הפלשינית, ארנון סופר וגיל שלו, אוניברסיטת חיפה, 2004

⁴⁰ <http://www.cic.gc.ca/english/immigrate/sponsor/spouse.asp>

כמו כן, קיימים כמובן השיקול המרכזיז של ביטחון אזרחי המדינה. לצורך, חוק זה נחקק בשל מעורבותם הholistic וגוברת בטירור של בעלי תעוזת והות ישראליות שהעניקה עקב "איחוד משפחות". על פי מחקריםם של פרופ' ארנון סופר וסא"ל (במייל') גיל שלו תהליך "איחוד המשפחות" מביא בפועל לימיוש "זכות השיבה" הפלסטינית, ומקום המדינה ועד לשנת 2004, התהליך הביא לאזרוחם של לפחות 92,000 פלסטינים. בחוות דעת של מצל"ה (המרכז למחשבה ציונית, יהודית, ליברלית והומניסטית) נאמר כי "איחוד משפחות", בדומה ל"זכות השיבה", עלול "לסכן את קיומה של המדינה ואת מימוש זכותו של העם היהודי להגדרה עצמית בתוכה".⁴¹

לכן, מובן מדויע שיקולי ביטחון הם כה מרכזיים בפסק דין שדחו את העתרות לביטולו של החוק.

בפסק דיןנו בשנת 2006 כתוב השופט מישאל חшин כי "ספק בעניין אם הזכות לנישואין ולהחיי משפהה גוזרת מהוכה חובה חוקתית המוטלת על המדינה להתיר כניסה לישראל לאזרחים זרים שנישאו לאזרחי המדינה... לעת מלחמה רשאית מדינה - כל מדינה - למנוע כניסה של נתיני אויב למדינה, גם אם נישאו לאזרחי המדינה. מדינת ישראל, ידעונו כולנו, נתונה במלחמה - למצער: בمعنى-מלחמה - אכזרית וקשה אל-מול הרשות הפלסטינית וארגוני טרור הפעולים מתוכה. תושבי האזור הפלסטינים הם בבחינת נתיני אויב, ובתוור שכאליה מהווים הם קבוצת סיכון לאזרחה ולחשיבה של ישראל. רשאית היא אפוא המדינה, להגנת אזרחה ותושביה, להזקק חוק האוסר על כניסה של תושבי האזור - של נתיני האויב - אל המדינה, כל עוד נשך מצב המלחמה (או מעין-מלחמה). זכות היסוד לנישואין ולהחיי משפהה, זכות-יסוד היא שכולנו מכירים בה כזכות הנגורות מכבוד האדם. ואולם ספק בעניין אם משמעה היא, כמו-עצמה, חובה המוטלת על המדינה להתיר כניסה לישראל של נתיני אויב - אויב שבחנותו נערכת תקיפה ממושכת ורצחנית נגד המדינה ותושביה - אך באשר נישאו למי שהם תושבים או אזרחים של ישראל.".

הוא אף דוחה את הטענה לקיומה של אפליה בחוק: "במקום זה תימצא אף התשובה לטענת הפליה, שכן הבדיקה שיוצר החוק - הבדיקה שענינה תושבי האזור ולא אזרחי המדינה - הבדיקה מותרת היא בין אזרחי המדינה שנישאו לאזרחים זרים שהם נתיני אויב לבין אזרחים זרים שאינם נתיני אויב... זו חובתה - של כל מדינה, להגן על תושביה מפני המבקשים להרעם להם, וכונזר מכך רשאית היא המדינה למנוע הגירסת של נתיני האויב לתוכה - ولو בני-זוג הם לאזרחי ישראל - בעוד היא מנהלת עימות מזוין עם אותו אויב".

חשוב לציין כי מדינות המוגדרות כמדינות "אויב" הן בעלות אוכלוסיות מגוונות קבוצות אתניות, כגון פרסים, מצרים, יזדים ורכבים אחרים. בשל כך אין ספק כי האיסור על קבלת אזרחות אינו מפללה קבוצה אתנית מסוימת אלא אזרחים של ישוות עוניות. בשל הסיכון הביטחוני והמציאות המורכבת שבעיטה נחקק החוק, ניתן לומר כי כוונת החוק היא בודאי לא אפליה אתנית אלא הגנה על ביטחון אזרחי המדינה.

⁴¹ **שיבת פלייטים פלשתינים לתחומי מדינת ישראל, יפה זילברשטיין ונרמה גורן- Amitai, הוצאה מצל"ה, יוני 2010**

חוק הנזקים האזרחיים (תיקון מס' 8: אחריות המדינה), 2012

תיאור: חוק זה פוטר את ישראל מאחריות לפגיעות גופניות ולנזקים שגרם הצבא לפלסטינים בשטחים או לתושבי השטחים במהלך פעילות מלחמתית. בפרט:

- התקון מגדר מחדש המונח 'פעילות מלחמתית', ומגדיר אותה כפעולה "בעלת אופי לוחמת", בהתאם במלול נסיבותה, ובכלל זה במטרת הפועלה, במקום הגאוגרפי או ביום הנשק לכוח המבצע אותה".
- התקון מרחיב את הגדרת הנגע כך שהפטור מנזק יחול גם על פגיעה ב- "מי שאינו אזרח ישראלי, שהוא תושב שטח מחוץ לישראל אשר שהממשלה הכריזה עליו בצו כ'"שטח אויב'".
- התקון מאפשר לבית המשפט לדחות את תביעות הפסיכים עוד טרם קיום הדיון וטרם הצגת הראיות, אם יקבע כי הפעולות שבוגיןן מוגשות הטענות היו 'פעילות מלחמתיות'.
- התקון קובע כי רק בתים המשפט במחוזות הדרום וירושלים יהיו מוסמכים לדון בתביעות לפי חוק זה.

טענת עדالة: חוק זה פגום במספר סיבות:

1. החוק פוטר את המדינה מאחריות למשעים שנעשו על ידה גם כאשר הם מהווים הפרה של החוק הבינלאומי.
2. החוק מאפשר דחיתת תלונות טרם שמיעת הראיות בנושא.
3. הוראת תיקון זו צפופה לחול על רצועת עזה שיישראל הכריזה עליה בשנת 2007 כעל "ישות עוינת". התקון החדש נועד להחליף את פסיקתו של בית המשפט העליון משנת 2005, אשר ביטל הוראה קודמת שפטרה את המדינה באופן גורף מאחריותה לנזקים ופגיעות גופניות כתוצאה מפעולות מלחמתיות שהתרחשו באזורי שאר הביטחון הימי עליים כעל "אזור עימות".
4. הקביעה כי רק בתים המשפט במחוזות הדרום וירושלים יהיו מוסמכים לדון בתביעות עשויה לגרום בתובעים. זאת, כיוון שלעתים למטופים ולעורכי דין קל יותר להגיש את תביעותיהם בתים המשפט במחוזות אחרים.

בפועל: חוק זה מתייחס אל פלסטינים שאינם תושבי ישראל, וכן לנ廷נים של ישות המוגדרת כ-"ישות עוינת". מכיוון שכך, עקרון השוויון אינו חל עליהם. על פי עקרונות המשפט הבינלאומי מדינה דמוקרטית מחייבת לשמור על שוויון מוחלט ביחס לאזרחים, אולם היא אינה מחייבת לנוכח בשוויון כלפי אלו שאינם אזרחים המדינה. לכן, לא ראוי להגדיר חוק מסווג זה כחוק מפלגה או כזה המכון נגד ערבים אזרחי ישראל.

חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 4: חקירת החשודים), 2008

חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 6: חקירת החשודים), 2012

מיואר: בשנת 2002 התקבל חוק 'סדר הדין הפלילי (חקירת החשודים)' הדורש מהמשטרה לתעד חזותית וקולית חקירות של חשודים בעבירות חמורות (שהעונש עליוו הוא לפחות עשר שנות מאסר). אולם, החוק לא יושם בפועל עקב תיקונים שונים לחוק שפטרו את המשטרה מחייבה זו בזמן קצר. שני התיקונים האמורים האריכו עד חודש יולי 2015 את תקופת הפטור מתיעוד החקירות של עבירה ביחסונית שיש בה חשש לפגיעה בביטחון המדינה או שנעבירה בזיקה לטrror.

שענת עדאלת: החוק מפללה, מכיוון שמרבית החשודים בעבירות ביחסונית הם ערבים ישראלים ופלסטינים תושבי השטחים.

בפועל: לכל דמוקרטיה הזכות להגן על עצמה. מדינה צריכה להבטיח את שלום אזרחיה, ואולם לעיתים המחיר של הבטחת שלום הפיזי הוא פגעה בזכויותיהם וביטחוניותיהם. לצורך הבטחת שלום של אזרח ישראל, על המדינה לחקור חשודים ביחסוניים לצורך איסוף מידע בגין מניעת טרור. חובת התיעוד הנגזרת מחוק סדר הדין הפלילי עשויה לפגוע באפקטיביות של הליידי החקירה ובעקבות כך בביטחון האזרחים. בשל כך, החוק אינו מיושם כבר תקופה ארוכה בהתאם לתיקוני החוק השונים.

יש לציין כי החוק אינו מופנה כלפי גזע מסוים, והל גם על יהודים החשודים בעבירות ביחסונית, דוגמת עבירות-tag מחיר. ניתן כי מעורבותו של המגזר היהודי בעבירות ביחסונית גדולה מחלוקת באוכלוסייה, אולם הדבר אינו משליך כהוא זה על נחיצות החוק או מעיד על אפליה. מציאות דומה הייתה גם בארץ הברית בזמן מלחמת העולם השנייה, אשר במהלך פעלו שירות הבון האמריקאים באופן מפלה כלפי אזרחים ממוצא גרמני. ניתן אף להזכיר את האבסורד ולטעון כי החוק האסור על רצח בארה"ב הוא חוק מפללה מכיוון שהוא מושפע מושטייכים לקבוצה מגזע מסוים.⁴² הפטرون למציאות לא בריאה זו אינו ביטול החוק אלא עידוד שמירת חוק בקרב כלל האוכלוסייה.

zncir כי בתחלת שנת 2013 קיבל בית המשפט העליון את עמדת המדינה שהחוק זה יבחן במטרה להגדיר מהן עבירות ביחסון וכן על מנת למצוא לו הסדרים הולפיים, ולפיכך הוא מחק את עתירתה של עדالة נגד החוק. בעקבות כך, צומצמה ההגדרה של עבירות ביחסון, ונוסף לה קriterion שקבע כי על העבירה להתבצע בסביבות "שיש בהן כדי להשפיע בביטחון המדינה או שנעבירה בזיקה לטrror". כמו כן, הוארך תוקפו של החוק עד שנת 2017.

⁴² בין השנים 1980 לשנת 2008, 52.5% מהרציחות בארה"ב בוצעו על ידי שחורים על אף שהלכם באוכלוסייה נאמד ב-12% בלבד.

Homicide Trends in the United States, 1980-2008 (page 3), US Department of Justice, November 2011: <http://www.bjs.gov/content/pub/pdf/htus8008.pdf>

אפשר לסקם כי זהו חוק נחוץ שנועד להבטיח את שלום האזרחים בישראל, יהודים וערבים כאחד.

פקודת בתי הסוהר (תיקון מס' 40), 2011

פקודת בתי הסוהר (תיקון מס' 43), 2012

מיור: שני תיקונים הנוגעים לפגישות של אסירים עם עורכי דין, כדלהלן:

- תיקון מספר 40: השינוי העיקרי מתיקון זה, הוא הוספה עילה למניעת פגישה של אסיר עם עורך דין מסוים כאשר ישנו חשש ממשי כי הפגישה תאפשר העברת מידע הקשור לKidom פעילות ארגון טרור או העברת מידע בהכונתו של הארגון לגורמים פנימיים או חיצוניים לו,⁴³ האיסור נגזר בהתאם למידע נקודתי, ולא לפי קריטריונים מוגדרים. נוסף על כך, התיקון מאריך את משך הזמן שבו אפשר למנוע פגישה שכזו.⁴⁴
- תיקון מספר 43: התיקון קובע כי נציב שב"ס רשאי להורות על הגבלת מספר עורכי הדין שעומם מורשה אסיר להיפגש בהתקבש על "חשד ממשי" כי פגישות האסיר עם עורכי דין מונצחות לפגיעה בביטחון המדינה, בשלום הציבור או במשמעות ובסדרי בית הסוהר. זמן הגבלת המפגשים יוגבל לשולשה הודשים, ותחשוף הארכתו בעוד שלושה הודשים בהסכם היוזץ המשפטי לממשלה או מי שהוא הסמיך לכך. הארכות נוספות עד שישה הודשים בכל פעם יתאפשרו רק לבקשת בא כוח היוזץ המשפטי לממשלה ובאישור בית המשפט המחווי.

טענת עדאה: חוקים אלו פוגעים גורפת ובלתי מידית בזכויות היסוד החוקתיות של האסירים להתייעצות עם עורך דין, ליצוג משפטי ולקבלת גישה לערכאות משפטיות. החוק מפלת אסירים ביחסוניות, שרובם המכריע הם פלסטינים, וכן את עורכי הדין שלהם, גם הם ברובם פלסטינים.

בפועל: חוק זה אינו מתייחס למצא לאומי, זהות אישית, או השתיכות פוליטית, ועקב כך אינו מפלת. תיקונים אלו נחקקו על רקע הטרור הגואה במדינה. התגלה כי לעיתים עורכי דין מנצלים את מפגשיהם החסויים עם אסירים ביחסוניים לשם קידום ארגוני טרור וביצוע עברות המסכנות חיי אדם. על בסיס מידע והערכות של שירות בית הסוהר ומערכת הביטחון, הסתבר כי החוק המקורי לא אפשר הלהה למעשה למנוע והערכות של שירות בית הסוהר ומערכת הביטחון, הסתבר כי החוק המקורי לא אפשר הלהה למעשה למנוע

⁴³ החוק המקורי קבע כי אפשר למנוע או להפסיק את פגישותיו של אסיר עם עורך דין מסוים, במקרים בהן יש חשש ממשי כי הפגישה עם עורך דין תאפשר ביצוע עבירה המסכנת את ביטחונו של אדם, ביחסון הציבור, ביחסון המדינה או את ביחסון בית הסוהר או שתאפשר ביצוע עבירה בבית הסוהר הפגעת פגעה ממשית במשמעות בית הסוהר והעלולה להביא לשיבוש המור בסדרי בית הסוהר ובניהולו. בהתאם עוגן סדר זמינים מדורג המאפשר למנהל בית הסוהר, ולאחריו לנציג בית הסוהר בהסכם פרקליט המחווי, למנוע פגישה בין עורך דין מסוים לאסיר.

⁴⁴ מנהל בית הסוהר יהיה רשאי לאסור על קיום הפגישה לתקופה של 72 שעות. בתום התקופה האמורה רשאי נציג בית הסוהר להורות על המשך מניעת הפגישה לתקופה נוספת של 24 שעות ומטעמים שיירשמו. לאחר תקופה זו, רשאי נציג בית הסוהר באישור פרקליט המדינה או משנה לפרקליט המדינה, להאריך את התקופה בעשרה ימים. לאחר תקופה זו, רשאי בית המשפט המחווי להורות על הארכת התקופות לנסיבות שלא יallow על חצי שנה בכל פעם. הוועדה קבועה כי אם החליט בית המשפט על הארכה זו, יקיים בית המשפט עיון חוזר בוחלתו לאחר שלושה חודשים. הארכות אלו יתאפשרו עד לתקופה מצטברת של שנה.

מפגשים המשמשים לצורך תכנון עבירות ופגיעה בביטחון המדינה, בעיקר בדרך של העברת המסרים בין אסירים או בין גורמים שונים מחוץ לבית הסוהר.

כפי שצוין בדברי ההסבר לחוק "לעורכי הדין חופש פעולה משמעותי מול הכלואים. מצב זה הוביל לכך שהחקק מהביקורים חורגים ממטרתם המקורית - ייצוג או סיוע משפטי, והם נעשים למטרות המהוות ניצול לרעה של זכות זו ולשם סיוע לפעולות טרור כאמור של הכלואים". כמובן, מטרתם של תיקונים אלו היא מניעת טרור ושמירה על חי האזרחים, ערבים ויהודים כאחד.

בחצעת החוק צוין כי תיקון מס' 43 מרחיב את השיקולים גם לשיקולים של "שלום הציבור", ובשל כך מKENה למשטרת ישראל כלים נוספים בהתחmoddot Mol ArgoNI הפשיua ShaINIM KShoriIM LeToro. ⁴⁵ מנתוני המשטרה נראה כי פעולות תיאום, סיוע והעברת מסרים על ידי עורכי דין המבקרים אסירים, הן דפosi פעולות הבולטות גם בקרב ארגוני הפשיua. כמובן, החוק אינו מכון אך ורק נגד אסירים ביטחוניים, אלא גם נגד ארגוני הפשיua אחרים ניתן למצוא גם בגורם היהודי. מכאן נובע כי אין בכוונה החוק או יוזמו להפלות אסירים על רקע אתני או לאומי אלא למגר את הטרור והפשייה במדינה.

נוסף לכך, העובדה ש מרבית ארגוני הטרור הפעלים בארץ הם ארגונים פלסטיניים המופעלים על ידי מי שאינם אזרחי ישראל, מלבד כי לא ניתן לומר ליהים לחקיקה זו אפילו על רקע לאומי או אחר. יש לציין כי רשות ארגוני הטרור שפרנס משרד הביטחון כוללת ארגונים רבים שאינם פלסטיניים, כגון תנועת 'קד' היהודית, ארגון 'חיזבאלה' הלבנוני, בית אל-שארקה לצדקה (the Sharga House of Charity) מאיחוד האמירויות ורבים אחרים.

הטענה כי חוקים אלו יגעו בזכות ליעוץ וייצוג משפטי אינה תקפה, מכיוון שהגבלה על ביקורים של עוריך דין, חיישה אך ורק בהתאם למידע ספציפי על עוריך דין, ולא על כלל עורכי הדין. כמובן אם אסיר לא יכול להיפגש עם עוריך דין, הוא יכול להיעזץ בעוריך דין אחר שאינו חשוד בהעברת מסרים מגורמים עווינים או בפגיעה בביטחון המדינה.

לנוכח האמור לעיל, אפשר לקבוע כי אין אפילו על רקע לאומי, אלא פעולה שוקלה ומדזה⁴⁶ נגד עורכי דין המנצלים לרעה את הזכויות הנלוות למעמדם במטרה לסייע בדבר עבירה לאסירים חברי ארגוני טרור ופשייה הכלואים בארץ.

⁴⁵ "מנתוני המשטרה נראה כי פעולות תיאום, סיוע והעברת מסרים על ידי עורכי דין המבקרים אסירים נעשות גם בארגוני הפשיua. התקון המוצע אשר מרחיב את השיקולים גם לשיקולים של שלום הציבור קנה למשטרת ישראל כלים נוספים בהתחmoddot Um Fa'iliyat shel ArgoNI pShiua." *תזכיר חוק לתיקון פקודת בתי הסוהר (פגישת אסיר עם עוריך דין),* תשע"ב-2011.

⁴⁶ הפעלתן של הגבלות אלו אינה נעשית באופן שריורי והן מופעלות רק כאשר ישנו חשש ממשי מפגיעה בביטחון המדינה ורק באישור נציב השב"ס או מנהל בית הסוהר. גם הארכת הזמן של הגבלות אלה נעשית באופן שריורי; היא נעשית בהוראת נציב השב"ס ובאישור של פרקליט מחוזי או המשנה לפראקליט המדינה. הגבלות לפרקטי זמן ארוכים יותר תלויות באישור בית משפט מחוזי. כמו כן, בכל עת האסיר רשאי כMOVן לעותר לבית המשפט כנגד החלטות אלו בעניינו.

חוק סדר הדין הפלילי (עצור החשוד בעבירה ביטחון) (הוראת שעה), 2006
חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 2: עצור החשוד בעבירות ביטחון) (הוראת שעה), 2010

מיואר: שני חוקים נוגעים להערכת מעצרם של חשודים בעבירות ביטחון.

- חוק סדר הדין הפלילי מתייר לעצור חשוד בעבירה ביטחון ולחקר אותו למשך 96 שעות טרם יובא לפני שופט, לעומת 48 שעות בעבירות אחרות.
- תיקון מס' 2 לחוק נועד להרחיב את תוקפן של תקנות מעצר הנוגעות לחשודים בעבירות ביטחון. החוק מאפשר לבתי משפט להאריך את מעצרו של חשוד בעבירות אלה עד 20 יום בכל פעם (לעומת 15 ימים) ולקיים דיונים להערכת מעצר שלא בנסיבות העוצר.

שענת עדאלת: אף כי החוקים נראים ניטרליים במבט ראשון, למעשה הם משמשים אך ורק נגד פלסטינים - רובם המכריע של העצורים המסוגים בידי ישראל כ"עצירים ביטחוניים". לפיכך החוקים נוטלים מהם את האמצעים המשפטיים האמורים להגן עליהם.

נוסף על כך, תיקון מס' 2 מנסה לעקוף פסיקה של בג"ץ מחודש פברואר 2010. פסיקה זו ביטהה את סעיף 5 לחוק סדר הדין הפלילי (עצור החשוד בעבירה ביטחון) (הוראת שעה), 2006, שלפיו ניתן להאריך את מעצרם של חשודים בעבירות ביטחון גם ללא נוכחותם. התיקון מסיר כמה הגנות משפטיות הנינתנות לעצירים, מציב אותם בסיכון גבוה יותר לסבול מעינויים ומהתעללות ולפיכך מגביר את הסבירות שהם יודו הודאת שווה בנסיבות שלא עשו.

בפועל: הטענה בדבר הסרת הגנות משפטיות מהעצורים היא פשנטנית. הרכת חקירה ללא הבאת החשוד לפני שופט היא צעד חריג ומפוקח המתבצע רק כאשר בית המשפט השתכנע "כי הפסקת החקירה לשם הבאת העצור לדין עלולה, ברמת הנסיבות קרובה לוודאי, לסקל מניעה פגעה בחוי אדם" ורק כאשר מתאפשרים אישורים מגורמים ביטחוניים בכירים. אין כאן מנגנון הרכת מעצרם אוטומטי אלא מנגנון מידתי המאפשר נקיטת צעדים מחמירים במקרים קיצוניים בלבד. לראייה, השימוש בפועל בחוק זה היה מצומצם ביותר; מתוך דיווח של השב"כ שנמסר לכנסת (על פי הוראות החוק) במחצית הראשונה של שנת 2008⁴⁷, עולה כי מתוך 191 נחקרים, רק חשוד אחד עוכב מעבר ל-48 שעות (ל-52 שעות).

החוק אינו מפללה על בסיס אתני אלא על בסיס התנהגותי; הוא חל באופן שוויוני על כל אדם הלוקח חלק בהתנהגות המסכנת את שלום הציבור. גם אם מעורבותו של המגזר הערבי בעבירות ביטחונית גדולה מחלוקת אוכלוסייה, הדבר אינו משליך כהוא זה על נחיצות החוק והוא הופך אותו למפללה. יש לציין כי יש

⁴⁷ פרוטוקול מס' 650 מישיבת ועדת החקיקה, חוק ומשפט, יום שלישי ט' באלוול התשס"ה (9 בספטמבר 2008) בשעה 9:00.

עצירים יהודים החשודים בעבירות ביטחון. רק לאחרונה נערם יהודים נעצרו ונחקרו על ידי השב"כ בחשד לביצוע פעולות טרור בפרשת דומה.⁴⁸

חוק יסוד: הממשלה, 1992

מיואר: חוק היסוד נותן לכונת ובמקרים מסוימים אף לממשלה את הסמכות להכריז על מצב חירום. הוא גם מסמיך את ראש הממשלה לתקן תקנות לשעת חירום למען ביטחון המדינה. מדינת ישראל חוקקה עשרות חוקים ותקנות שישוממ מסתמך על מצב החירום המתמשך שהוכרז בכנסת בשנת 1948 ונמשך עד עצם היום הזה.

טענת עדאה: במצב החירום הקבוע נעשה שימוש כדי לפגוע בזכויות יסוד המוגנות במשפט הבין-לאומי בתחום זכויות האדם. דוגמאות לחקיקה הנשענת על מצב החירום המתמשך הן:

- חוק סמכיות שעת חירום (מעצרים) 1979, הנוטן למدينة את הסמכות לעצור יחידים במעטץ מנהלי לתקופה של שישה חודשים ואיתו אפשר להאריך שוב ושוב ללא גבול.
- הפקודה למניעת טרור-1948 מונה כמה ערים פליליות, כולל "חברות בארגון טרור" ו"תמייה בארגון טרור". הפקודה כוללת כמה הגדרות רחבות של "טרור", ותכופות נועשה בה שימוש נגד מנהיגים פוליטיים פלסטינים המתנגדות לכיבוש. כמעט כל המפלגות הפוליטיות בשתיים הכבושים מוגדרות על ידי ישראל כ"ארגוני טרור".
- לפי תקנה 5 לתקנות שעת חירום, אף אדם אינו רשאי לצאת את הארץ למدينة המוגדרת בחוק למניעת הסתננות (ערים ושיפוט) (1954) ללא אישור משר הפנים או ראש הממשלה. החוק פגע בראש ובראשונה באזרחי ישראל העربים, היהות שככל המדינות הללו הן מדינות ערביות או מוסלמיות.

בפועל: ניתן לטעון כי מצב החירום במדינת ישראל הוא בעיתי, אולם יהיה זה פשוטני לטעון כי הוא מפללה. חוק סמכיות שעת חירום, המאפשר לקיים מעוצר מנהלי, חל גם על אסירים יהודים. הפקודה למניעת טרור, האוסרת על חברות ותמייה בארגון טרור, מושמת מול יהודים החברים בארגון טרור, כדוגמת תנועת "כך". למעשה, הפקודה למניעת טרור כוונה בתחילת דרכה נגד יהודים בלבד ונחקרה בעקבות רציחתו של מתוקה האו"ם, הרוזן ברנדוט, בידי ארגון הלח"י. זאת ועוד, עד שנת 1980 נעשה שימוש בפקודה נגד ארגונים יהודים בלבד. גם כיום ניתן למצוא שימוש בפקודה נגד יהודים בביצוע פעולות "tag מהיר". מכל אלה אפשר להסיק באופן ברור כי לא היה בכוונת המחוקק לפעול באופן מפללה כלפי האוכלוסייה הערבית.

⁴⁸ טרור יהודי בכרך דומה, חדשות וואלה <http://news.walla.co.il/item/2918465>

יתכן כי כוֹם מעורבותו של המזרע היהודי בטרור גדולה מחלוקת באוכלוסייה, אולם הדבר אינו משליך כהוא זה על נחיצות החוק. הפטرون למצוב זה אינו ביטול החוק אלא עידוד יחס מלכתי ושומר חוק בקרוב כלל האוכלוסייה.

הטענה כי האיסור על יציאה למדינות אויב (לא אישור מהאים) הוא מפללה, מתעלמת מקיומו של מצב עימות בין מדינת ישראל למדינות אלו. האיסור נגורר מצב העימות ולא מתקן מדיניות מפללה.

תקנות הגנה (שעת חירום), תקנה 125 (שטחים סגורים), 1945

מיואר: החוק מסמיך את המפקד הצבאי להכריז על כל אזור בעל שטח צבאי סגור לצורciיהן של התקנות האלו, ובכך לאסור על כל מאן דהוא מלהיכנס אליו. התוצאה המשפטית של צו הסגירה היא איסור כניסה ויציאה ביחס למרקען שבתחום הצו, אלא אישור המפקד הצבאי.

שעת עדallas: בפועל, התקנות אפשרו פינוי כפרים פלסטינים ועוקורייהם מנוגעים עד עצם היום זהה מלחוור לאדמותיהם ובתייהם.

בפועל: ניתן לטעון כי החוק פגע בפלסטינים שברחו או גורשו במהלך המלחמות העצמאויות, אולם הדבר אינו מצביע על אפליה בין אזרחים מכיוון שרובם המוחלט של אותם עוקרים מעולם לא היו אזרחי מדינת ישראל. מדינה דמוקרטית מחויבת לשמר על שוויון מוחלט כלפי אזרחה, אולם עקרון השוויון אינו חל על אנשים שמילכתה איליה אינם אזרחי המדינה, כגון העוקרים הפלסטיינים.

בזירה הבין-לאומית, מדינות רבות לא העניקו פיצויים או מקרקעין לעוקריהן ולא קלטו אותם חזרה. במהלך מלחמת העולם השנייה נכלאו בבריטניה כ-19 אלף אזרחים ממוצא איטלקי וכשבועת אלפיים מאזרחי מדינות האויב גורשו ל קנדה. המגורשים מעולם לא פוצו ורכושם לא הוחזר להם עד היום. לאחר מלחמת העולם השנייה היו בעולם מיליון פליטים והחוק הבין-לאומי לא העניק לאף אחד מהם זכות שיבה. לא לגרמנים ברחבי אירופה, לא להודים ולא לפקיסטנים, לא לקריםיים היווניים ולא לקפריסאים הטורקים. בצרפת הוחלט שלא לקלוט פליטים בשטחים שבשליטה. היה הבדיקה בין פליטים מזמן המלחמה, שכבר היו בתחום שליטה ונרשמו לפי תאריכי הגעתם, ובין פליטים שהגיעו לאחר המלחמה – וגורשו. למגורשים אלו לא שולמו פיצויים. לדוגמאות אלה ניתן להוסיף את המקרה הගורגי המובא בפירות בסעיף על חוק האזרחות. אפשר לראות כי ישראל לא סטה מהנורמות המערביות ובעשך אין פסול מהותי בדריכי פעולתה.⁴⁹ עיקרונו זה תקף גם לגבי מאות אלפי יהודים שגורשו מדיניות ערבית לאחר ההכרזה על קום מדינת ישראל ומעולם לא ניתן להם פיצוי ובודאי לא האפשרות לשוב לבתייהם.

⁴⁹ השבת רכוש ופליטים בעקבות סכסוכים אלימים במאה ה-20, ליאור בן חיים, המכון לסטרטגיה ציונית, דצמבר 2015. <http://www.izs.org.il/papers/conflicts.pdf>

נוסף על כך, טענת עדالة כי התקנות מכוונות נגד פלסטינים - אינה עומדת ב מבחן המציאות. שטחים רבים שהוכרזו כשטח צבאי סגור השתיכו דווקא לאוכלוסייה היהודית. כך למשל, לשם ביצוע תכנית ה"התנטקות" שעקרה את ההתיישבות היהודית בעזה ובצפון השומרון, נעשה שימוש בתקנה זו.⁵⁰

לאורך השנים, התקנה שימשה בעיקר לצורכי הקצאת שטחי אימון לצה"ל, המשתרעים על כשליש מהקרקעות בישראל (6.4 מיליון דונם).⁵¹ רובם המכריע של השטחים הסגורים לצורכי אימונים בישראל הם קרקעות מדינה, המנוהלות בידי מינהל מקראי ישראל, ולא קרקעות פרטיות השויות לאזרחים. עם זאת, יש להזכיר בכך שהשטח של מדינת ישראל הינו קטן יחסית, בעוד האיים נגדה הם גדולים – מציאות המצריכה שימוש במשאבי קרקע גדולים יחסית לטובה אימוניים.

אין עוררין על כך שלצורך הגשתה ייעודו של צה"ל ובשל האיום הקיומי התמידי המרחק על מדינת ישראל, יש לצה"ל צורך בשטח אימונים נרחבים על מנת לשמר על כשירות מבצעית, לקיים אימוני כוחות מילואים ולהכשיר דור חדש של לוחמים. בעת מלחמה, יהודים וערבים שאיבדו את שטחם לטובה אימון הצבא והגברת מוכנותו, יהיו כאחד מפרות האימונים.

ניתן כמובן לדון בנחיצותו של החוק בנסיבות הקיימת, הפגע בשם צורך ביטחוני בזכות רבות כגון זכות הקיין, זכות חופש התנועה והזכות לחרות אישית. אולם, כפי שהראינו, אי אפשרטעון כי הוא מפלת אזרחים על בסיס אתני.

חוק יסוד: ירושלים בירת ישראל, 1980

חוק רמת הגולן, 1981

miaor: החוקים עוסקים, בין היתר, בהחלת החוק הישראלי על ירושלים ורמת הגולן, בהתאם.

טענת עדالة: חוק רמת הגולן הוא חוק סיפוח שembratto הענקת מגן חוקי להחלת הדין הישראלי על שטח רמת הגולן אשר נכבש בידי ישראל במלחמת שנות 1967. לגבי ירושלים, החוק העניק מגן חוקי וחוקתי להחלת הדין הישראלי על מזרח ירושלים הכבושה וכן הגביל את האפשרות לשנות את תחומה של ירושלים.

בפועל: סיפוח ואפליה לא חד הם. להפק, פועלות הסיפות של שטח למדינת ישראל והפיקתו לשטח זהה מבחינה חוקית ליתר חלקי המדינה הענקת שוויון זכויות מלא לכל התושבים ללא הבדלי דת או לאומי. כמובן, ניתן לחלק על עצם זכאות של מדינת ישראל לספה את השטח שכבשה במלחמה, אולם לא ניתןטעון כי חוק רמת הגולן וחוק יסוד ירושלים מפלים בין אזרחים יהודים ללא יהודים.

⁵⁰ בג"ץ 6893/05

⁵¹ המסד החקי לקבעת שטחי האימונים למיל זכויות יסוד חוקתיות, אלעד מorrect, מדור תכנון וביתחון, תכנון כרך 8 גיליון 2011, 238-258

מעצם ההגדה, החוקים מחייבים את הדין הישראלי באופן שוויוני להלוטין על שטח מסוים ועל כלל תושביו. יש לציין כי ברמת הגולן לא מתגוררים ערבים אלא דרוזים, והם רשאים על פי החוק הישראלי לקבל אזרחות מלאה וליהנות משוויון זכויות מלא. על אף זכות זו, כמעט כולם בחרו שלא לקבל אזרחות מסוימת השמורה להם. בדומה לכך, גם חוק יסוד ירושלים מאפשר לערבי מזרח ירושלים לקבל תעודה זהות ישראלית (גם אם רובם מעדים שלא ממש זאת מסיבות פוליטיות).

לנוכח האמור לעיל, נראה כי החוקים אינם מפלים בין ערבים ליהודים אלא דווקא מקדים שווים.

פקודת המסחר עם האויב, 1939

תיאול: חוק מתוקף המנדט הבריטי, האוסר על סחר בלתי מורשה שעלו להוות סיוכן ביטחוני. החוק אוסר איסור מוחלט על כל צורות הסחר (יבוא ויצוא) עם "מדינות אויב" (איראן, סוריה ולבנון).

טענת עדalleh: כל המדינות שהוכרזו כמדינות אויב היו מדינות ערביות ו/או מוסלמיות. כתוצאה לכך, נוצרה הגבלה על היחסים בין העربים אזרחי ישראל ובין שאר העולם היהודי והמוסלמי, כולל יחסי תרבותיים ולשוניים. לדוגמה, בחוק נעשה שימוש כדי לאסור על יבוא ספרים שראו אור לבננו ובסוריה, וכן כדי למנוע מהספר ערביתUnless he left Lebanon to receive the "Yokorot" (ירוקות) permission to enter the country. בירות 39".

בפועל: הטענה כי האיסור על סחר (לא אישור מתאים) עם מדינות אויב הוא מפללה, מתעלמת מקומו של מצב עימות בין מדינת ישראל למדינות אלו. האיסור גוזר מצב העימות ולא מדינות מפללה. על אףSCP שכל המדינות המוגדרות כמדינות אויב הן מדינות ערביות או מוסלמיות, לא כל המדינות הערביות או המוסלמיות, מוגדרות מדינות אויב, למעשה רובן לא מוגדרות כך.

יש לציין כי אפשר להגיש בקשה לשר האוצר בעניין קבלת הרשאה מיוחדת למסחר עם האויב. בעבר ניתנו אישורים מיוחדים לייבוא ספרים מלבדן ליוונצ'ר עברו לידיים פלסטינים וכן ניתנו אישורים לייצוא תפוחים מישראל לסוריה.

חוק קרן קיימת לישראל, 1953

חוק מינהל מקרקעי ישראל, 1960

חוק יסוד: מקרקעי ישראל, 1960

תיאול: "חוק קרן קיימת לישראל" מעניק לקרן קיימת לישראל (קק"ל) סמכויות של רשות ציבורית, ומונפק לה יתרון פיננסי, כולל היבטים מס, בקניית אדמות. שני החוקים הננספים נחקקו בתחילת שנות ה-60 בעקבות אמנה שנכרתה בין מדינת ישראל לkek"ל, במסגרת הוסכם כי מינהל מקרקעי ישראל ינהל את אדמות קק"ל בכפיפות למטרות קק"ל. בהצעות החוק הוסבר כי תוכייהם של החוקים היא לישם את שנקבע באמנה.

חוק מינהל מקרקעי ישראל הביא להקמתו של "מינהל מקרקעי ישראל", גופו ממשלתי המופקד על ניהול מקרקעי ישראל. על פי החוק, חובת המינהל לדוח על פעולותיו לממשלה לפחות אחת לשנה, וחובת הממשלה לדוח לכנסת על פעילות המינהל לפחות אחת לשנה. בנוסף על כך, נתון המינהל לפיקוחה של "מועצת מקרקעי ישראל" המתמנה על ידי הממשלה, ומתקיימת לקבוע את מדיניות הקרקעות שלפיה יפעל המינהל ולאשר את הצעת התקציב של המינהל. ממחצית החברים במועצתם הם חברי ממשלה, ומהחצי השני ממהקם הקיימת לישראל.

"חוק יסוד: מקרקעי ישראל" קובע כי הבעלות על "קרקעי ישראל" לא תועבר, אם במכרז ואם בדרך אחרת. יש לציין כי מקרקעי ישראל הם למעשה כ-93% משטחי המדינה, והם מוגדרים מקרקעין של המדינה, של רשות הפיתוח או של הקרן הקיימת לישראל (כמחצית מ-7% הנוטרים המהווים אדמה פרטיה, הם בבעלות ערבית). חוק היסود לא נטל את הבעלות בקרקעין מאות המדינה, רשות הפיתוח או קק"ל אלא העניק סמכויות ניהולו למינהל. האיסור על העברת בעלות הננו בכפוף לשבעה חריגים המוגדרים בחוק מקרקעי ישראל. חריגים אלו אפשריים, בין היתר, העברת בעלות בין הגופים המרכיבים את מקרקעי ישראל.

טענת עדالة: החוקים מעננים את פעילותה של הקרן הקיימת לישראל, וכיון שהקרן היא ארגון ציוני שעוניינו רכישת אדמות בשם העם היהודי ולמענו בלבד, תמיכת המדינה בקרן פוגעת ב민ות הערבי ומפללה אותה.

חוק "מינהל מקרקעי ישראל" מספק לקרן הקיימת לישראל תפקיד מכריע בקביעת מדיניות הקרקעות של מדינת ישראל באמצעות המינויים למועצה מקרקעי ישראל.

"חוק יסוד: מקרקעי ישראל" מאפשר לגופים השונים השולטים בקרקעי ישראל להעביר ביניהם את הבעלות על האדמות, במידעה כי הקרן הקיימת לישראל מבקשת לשיך את הקרקעות שבבעלותה ליהודים בלבד.

בפועל: הטענות נוגעות למעשה ללגיטימיות הקיום של הקרן הקיימת לישראל. כי אם היא נראית לעדالة לגיטימית, אז לא היה פגם בתמיכת הממשלה בה או בעיגון מעמדה והסדרה.

נציין קודם כל כי שוויון, אין פירושו שכל משאב חייב להתחלק שווה בשווה, אלא כי יש לקחת בחשבון תמונה כוללת של אינטרסים וצרבים. דוגמה טובה לכך היא הקצתה קרקעות בלעדית לבדוים נגבי. מדינת ישראל הכירה בזכותו של הבודום להתישבות נפרדת ובג"ץ דחה את עתרתו של היהודי שביקש לקבל מגרש בעירה שגב שלום (ראא בג"ץ אביטן).

בטרם נדון בעומקו של עניין, חשוב להבין את ההקשר ההיסטורי והפוליטי של קק"ל. בשנת 1901 הקונגרס הציוני החמישי הקים קרן פרטית בשם קק"ל במטרה לנガול אדמות בארץ ישראל עבור העם היהודי לצורכי

יסוד מדינת לואם. קק"ל נרשמה כחברה פרטית באנגליה בשנת 1907, אולם ביום היא מוגדרת חברה לתועלת הציבור. נכון להיום, בבעלותה של קק"ל שטח של 2.6 מיליון דונם, כ-13% מתוך כולל מקרקעי ישראל. במשך שנים ארוכות, אספו יהודי רבים מרחבי העולם דולר לדולר, לירה לירה, פרנק ל Franken, כדי להגשים את החזון הציוני ולרכוש קרקעות לטובת צרכי העם היהודי. קרקעות אלו, אשר נקנו בידי יהודים לצורך יישוב היהודי, אין מהוות קרקעות מדינה.

מטענייעילות, כדי שניהול מקרקעי המדינה יופקד תחת גוף אחד, נעתרה קק"ל לבקשת הממשלה והסכם להפקיד את נכסיו המקרקעין שבידי לניהולו של מועצת מקרקעי ישראל תוך השארת הבעלות בידייה. אולם, כדי להבטיח כי ניהול זה לא יחרוג ממטרות קק"ל ומהאינטרסים שהוא מחויבת להם מכוח מטרות היוסדה, עיגנה קק"ל את אופן ניהול קרקעותיה באמנה, המהווה הסכם מחייב בין המדינה לבינה. שיתוף הפעולה בין הקן למדינה הוסדר באמנה זו בשנת 1961, ובזה הוסכם כי מינהל מקרקעי ישראל ינהל את אדמות קק"ל בכפיפות למטרות קק"ל תוך יצוג הולם לאנשיה במועצת מקרקעי ישראל.

אין מדובר בעוד אמנה, אלא באמנה המגשימה את החזון הציוני של רכישת קרקעות ליהודים בארץ ישראל. מדינת ישראל הוקמה כדי למש את זכותו של העם היהודי לモולדת ולמדינה עצמאית, בהתאם לזכות ההגדירה העצמית המקנה לכל עם זכות לעצמאות לאומי. מתוקף כך, מחויבת מדינת ישראל לדאג לצרכי של כל העם היהודי, בישראל ובתפוצות, ולאפשר את יישובו על אדמותיה. מחויבותה של המדינה לדאג לעם היהודי היא מחויבות היורדת לשורש תפקידה ומהותה של מדינת ישראל. קק"ל פועלת למימוש חזון הציוני על ידי הקצת קרקעות ליהודים. אולם בשונה ממנה, קק"ל מעולם לא הייתה גוף ממשתי. לפיכך, חובת השוויון מעולם לא חלה עליה.

כפי שהתבטא ח"כ יעקב חזון, "אדמות הקן הקיימת הן קודש להתיישבות היהודית, כמו שהווקף המוסלמי הוא קודש לספק צרכיה הסוציאליים של העדה המוסלמית; אך לגבי אדמות הממשלה הננו חייבים לקיים שווי זכויות לגבי כל אזרח ישראל, בלי הבדל גזע, לאומי ודת".

כלומר, הקן הקיימת היא חברה בעלת מטרת לגיטימית של קידום החזון הלאומי של בני העם היהודי, ומכוון שאינה ממשלית היא אינה מחויבת לפעול לטובות מי שאינו חלק מהעם היהודי. להפך, הפעלת שוויון עיור בהחכרת קרקעות ובמכירתן עשויה לפגוע באופייה הלאומית של המדינה וליצור מדינה ערבית או מדינה כל אזרחיה, בניגוד לנורמות ולמוסר הבין-לאומיים המכירים בכך של כל לאומי לארם עצמאית, בייחוד ללאומי קטן ונדרף.

בשל כך קק"ל אימצה עיקרונו שקרקע שקרקעותיה יוחכרו ליישוב היהודי בלבד. אולם, על מנת שלא לפגוע במידעוט הערבי, המדינה וקק"ל מפעילות פרקטיקה שלפיה כל מגرش של קק"ל שנחכר בידי חוכר שאינו יהודי - מועבר לבעלות המדינה, ובתמורה קק"ל מקבלת מגersh שווה ערך, הון בגודל השטח והן בערכו הכספי,

במקום אחר. כלומר, אין כל פגעה במידעתיים. כל אדם שאינו יהודי יכול להזכיר כל קרקע שירצה, אלא פגעה במידעתיים הלאומיים.

אם כך, ראיינו כי קיומה של קק"ל לגיטימי ואמני. כל עוד קרקעם הקרן אין שייכות למדינה, היא אינה מחייבת לפעול להקצאתן לכל דורש, אלא לטובת העם היהודי. בשל כך, אין מונעה כי הממשלה תתמוך בקרן⁵² או תגבש הסדרי ניהול שונים במסגרת "חוק יסוד: מקרקעי ישראל".

חוק מינהל מקרקעי ישראל (תיקון מס' 7), 2009

מיואר: תיקון זה לחוק יוצר רפורמה מקיפה במבנה של מינהל מקרקעי ישראל, ומחליף אותו בגוף בשם "רשות מקרקעי ישראל". עיקרה של הרפורמה היא הפרטת קרקעם באמצעות ההבלת מנגנון חכירת האדמות מהמנהל (מנגנון שהוא עד כה) במנגנון של העברת בעלות של מקרקעין לידי הקונה.

התיקון נחקק על רקע הקשיים הבירוקרטיים שהיו בעבודתו של מינהל מקרקעי ישראל וכן מפאת חוסר התאמה למצוות העסקייה הנוכחית ולצורכי השוק הישראלי.

טענת עדالة: עדالة אינם מצויים במפורש את הבעייתיות שבתיקון החוק, אולם נראה כי לטענתם הוא פוגע בפליטים ובעקרורים הפלסטינים שקרקעותיהם יופרטו. הליך ההפרטה עשוי למנוע מהם לקבל פיצויים עתידיים בגין אדמתם.

בפועל: החוק אינו רלוונטי עבור הפליטים והעקרורים הפלסטינים, מכיוון שתקופת ההתיישנות על הגשת תביעות במקרקעין כבר עברה לפני שנים רבות וכן מכיוון שרבים מהמקרקעין המذكورون לא הוסדרו כנדרש.⁵³ רפורמת ההפרטה אינה פוגעת בזכותו תאורטית של פלسطיני עkor, מכיוון שמילכתהילה תביעתו אינה רלוונטית מבחינה משפטית.

השוב לציין כי עקרון השוויון מחייב את המדינה רק ביחס לאזרחים ולא ביחס לזרים. החוק הבינלאומי מאפשר לכל מדינה לקבוע הגבולות שוננות, לפי שיקול דעתה, על העברת מקרקעין לזרים. זאת, בשל אופיו הייחודי של משאב הקרקע, שהוא מוגבל בשטחו, בעל חשיבות כלכלית רבה, מעורר רגשות לאומניים ובשל השלכות ביוחניות. זה נוגה רוחה למדי במדינות שונות בעולם.⁵⁴ ככלומר, גם אם טענה עדالة הייתה רלוונטית מבחינה משפטית, אין בהठנחות המדינה דופי מהותי.

⁵² כפי שהממשלה תומכת בגופים רבים ושוניים הולמים את האינטראסים שלו, כגון ארגוני רווחה, חינוך, בריאות וצער בעלי חיים.

⁵³ תקופת ההתיישנות על תביעות מקרקעין היא 15 או 25 שנים וזאת בהתחשב בשאלת אם המקרקעין הוסדרו בטאבו או לא.

⁵⁴ מקרקעי ישראל, יהושע ויסמן, מתוך הספר ניהול נדל"ז, עמ' 34

למעשה, החוק דוקא מיטיב עם ערביי ישראל. טענת עדالة כי כל מטרת ההפרטה היא מניעת אפשרות של הגשת תביעות, מתעלמת מההטבה הגדולה שהתיקון טומן בחובו עבור כלל הציבור הישראלי, ובכללו האזרחים העربים, שעד תיקון זה לא יכול היה לkenות אדמות ממושדות המדינה אלא רק לחכור אותן.

נוסף על כך, טענת עדالة בעיתית לנוכח סיגי התקיקון לחוק עצמו, המתנים את העברת הבעלות בתנאים ובהגבילות לרבות לעניין הקניית זכויות בו בעתיד. יוצא אם כן שככל אדם בעלי תביעת מסויימת, יוכל לפנות לרשויות מקרקעי ישראל, שתבחן את טענתו, ואם יש בה ממש הרשות תגביל את הקניית הבעלות.

חוק מקרקעי ישראל (תיקון מס' 3), 2011

מיואר: התקיקון לחוק מונע מכל אדם או איגוד (פרטיו או ציבורי) למכור אדמה או להשכיר נכס לתקופה העולה על חמיש שנים, להעביר או להوريיש זכויות בעלות פרטיות בישראל למי שמוגדרים כ"זרים", אלא באישור שר הבינוי והשיכון ולאחר התיעצות עם שר הביטחון ושר החוץ. לפי החוק, "זר" הוא כל אדם שאינו תושב בישראל או יהודי הוציא אוטומטית לעלות לישראל לפי חוק השבות. יש לציין כי אין בדיון הישראלי הגבלות על עסקאות עם זרים שלא במרקם עליון.

טענת עדالة: עדالة אינם מצינים במפורש את הבעייתיות שבתיקון החוק, אולם נראה כי לטענתם הדבר מפליה בין פלסטינים או בני לاءם לא יהודי אחר, שאינם אזרחי ישראל או תושביה, לבין יהודים שאינם אזרחי ישראל או תושביה.

בפועל: ראשית, החוק הבין-לאומי מאפשר לכל מדינה לקבוע הגבלות שונות, לפי שיקול דעתה, על העברת מקרקעין לזרים. זאת, בשל אופיו הייחודי של משאב הקרקע, שהוא מוגבל בשטחו, בעל חשיבות כלכלית רבה, מעורר רגשות לאומיים ובשל השלכות ביטחוניות. זהו נוהג רוחה למדינתות שונות בעולם.⁵⁵

כך למשל, ירדן אוסרת על מכירת קרקע לזרים ללא אישור ממשלתי (בחוק משנה 1973)⁵⁶, ועל פי ההגדרה הירדנית, "זר" מוגדר כאדם שאינו ערבי אתני ומעולם לא החזיק באזוריות פלסטינית או ירדנית. דנמרק דורשת לקבלת אישור ממשלתי בכל עסקת מקרקעין עם זרים.⁵⁷ פולין וניו-זילנד מטילות מגבלות על רכישת קרקעות בידי זרים וספרד מגבילה עסקאות עם זרים כאשר המקרקעין סמוכים לגבול.⁵⁸

55 שם

⁵⁶ <http://www.tamimi.com/en/magazine/law-update/section-5/july-august-2/the-foreign-ownership-of-land-in-jordan.html>

⁵⁷ "Applications to own land in Denmark are addressed to the Ministry of Justice...", **Land ownership and foreigners: A comparative analysis of regulatory approaches to the acquisition and use of land by foreigners**, Stephen Hodgson & Cormac Cullinan & Karen Campbell, December 1999

http://www.fao.org/fileadmin/user_upload/legal/docs/lpo6.pdf

⁵⁸ <https://internationalliving.com/global-property-ownershi/>

שנית, עקרון השוויון אינו חל על אנשים שמלכתחילה אינם אזרחי המדינה. מדינה דמוקרטית מחויבת לשמר על שוויון מוחלט כלפי אזרחיה בלבד, ואפליה "זרים" היא נוהג מקובל בזירה המערבית.

ניתן לטעון כי ההגדלה החוקית ל"זרים" בישראל היא מפללה לטובת היהודים. אולם, האפליה הטמונה בחוק זה נגזרת מהחוק השבוט, ואני עומדת בפני עצמה. מכיוון שליהודי שאינו תושב ישראל עומדת זכות מכוח חוק השבוט לקבל אזרחות ישראלית, הרי שלצורך חוק זה ניתן לראות בו אורת. לעומת זאת, לפלסטיני או בן לאומי אחר שאינו תושב ישראל לא עומדת זכות אוטומטית לקבל אזרחות ישראלית, ולכן גם לצורך חוק זה לא ניתן לראות בו אורת או תושב והחוק לא יאפשר לו לקבל זכויות מקרקעין. אולם, כבר הראינו כי חוק השבוט עומד בסטנדרטים מערביים ובשל כך זהה אפליה מקובלת שאינה ייחודה.

גם אם יש אפליה בין "זרים" לבין יהודים שהם מקומיים בפוטנציה, כדי שהיא אינה מוחלטת מכיוון שבמסכומו של שר הבינוי והשיכון לאפשר מכירת קרקע או השכנת נכס גם ל"זרים" מוחלטים. בשל כך, גם פלסטינים ובני לאומיים אחרים יכולים לקבל זכויות קנייניות בישראל באישור שר הבינוי והשיכון.

פקודת הקרקעות (תיקון מס' 3), 2010

מיアル: פקודת הקרקעות היא פקודה מנדטורית המסדרה את נושא ההפקעות ל"צרכי ציבור" ⁵⁹ מטעם המדינה. התקון לחוק קובע כי קרקע שהופקעה מבעליה ב-25 השנים האחרונות (ולהבא) ולא נעשה בה שימוש למטרת ציבורית תוך 17 שנים, חוזר לבעליה, וזאת מכוח הגנה שניתנה לזכות הקניין של בעל הקרקע המופקעת המועוגנת בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. הזכות לקבלת הקרקע בחזרה כפופה להשבת הפיצוי שקיבל בעל הקרקע המופקעת תמורה אדמותו. תיקון זה נחקק בעקבות בג"ץ קרסיק נגד מינהל מקרקעי ישראל, ⁶⁰ שבו נtagלה אי-בהירות בחוק.

טעןת עדאלת: החוק החדש מועד למניע מהזרים הערבים להגיש תביעות להחזרת האדמה שהופקעה מהם, שכן חלפו יותר מ-25 שנה מאז הופקעו רוב רובן של האדמות בבעלות פלסטינית והועברו לרשות גורמים שלישיים, בהם גופים ציוניים כמו הקרן הקיימת לישראל.

בפועל: התקון לפקודה מיטיב במקרים רבים עם בעלי הקרקע, ומאפשר החזרת קרקע המדינה כאשר מטרת ההפקעה לא מומשה או כאשר תם הצורך הציבורי באותה קרקע. בנוסף על כך, החל ממועד תחילת החוק, שר האוצר לא יהיה רשאי להפיקיע קרקע או חלקים ממנו ללא מתן פיצויים מלאים.

⁵⁹ בחק התקנון והבנייה צרכי ציבור מוגדרים כדלהלן: דרכים, גנים, שטחי נופש או ספורט, שמורות טבע, עתיקות, שטחי חניה, שדות תעופה, נמלים, מזחים, תחנות רכבת, תחנות אוטובוסים, שוקים, בתים מטבחיים, בתים קברוניים, מבנים לצרכי חינוך, דת ותרבות,מוסדות קהילתיים, בתים חולים, מרפאות, מקלטיהם ומחסנים ציבוריים, תחנות משטרה ותחנות שירות לכיבוי אש, מתקני ביוב, מזבלות ומתקנים להספקת מים.

⁶⁰ בג"ץ 2390/96

התיקון מיסד מגנוני פיקוח הכספיים את ידיו של שר האוצר ומהיבים אותו לקבוע מראש את מטרת ההפקעה מתוך רשימת מטרות מוגדרות ואת אופן מימוש ההפקעה. מגנוניים אלו מאפשרים לבעל הקרקע לעקב אחר מימוש ההפקעה ולעמוד על זכותו להשבה בתיקים התנאים המזוכים אותו לכך.

החוק מגדיר תקופת מקסימום של 25 שנה לזיקה בין הבעלים לקרקעיו, שלאחריה תוכל המדינה לעשות בקרקע כבשהה. תקופת התישנות אמונה פוגעת בזכויות הקניין של הפרט, אולם אין זה עניין יוצא דופן שכן לכל חוקי המקרקעין יש תקופת התישנות (לרוב של 15 או 25 שנים) הנכרת לצורך שמירה על היציבות הקניינית והמשפטית. בדברי ההסבר להצעת החוק נאמר, כי חלוף הזמן מתקן את הקשר הרגשי בין הבעלים המקוריים לקרקע. כמו כן, יש גם להבטיח יציבות קניינית ולמנוע התיינניות משפטיות שניהם לאחר ההפקעה.

החוק פוגע בין השאר באוכלוסייה הערבית שחלק מקרקעותיה הופקעו, אולם הפגיעה באזרחים יהודים אינה פחותה. אפשר לראות כי כמחצית מהקרקעות הפרטיות בישראל שייכות כיום למגזר היהודי, על אף שהחלק באוכלוסייה הכללית קטן בהרבה. עקב כך, קשה לטעון כי המגזר היהודי מופלה לרעה בעניין ההפקעות ובוודאי לא אפליה מכוונת.

נוסף על כך, הפקעת קרקעות פרטיות לטבות הכלל מהויה נורמה בין-לאומית המושמת בכל מדינה ערבית. כך למשל קובע החוק בגרמניה⁶¹ כי ניתן להפקיע קרקעות פרטיות לטבות הכלל תוך מתן פיצוי הוגן לבעל הקרקע.

חוק מקרקעי ציבור (תיקון מס' 1: סילוק פולשים), 2005

miaor: התקון מרחיב את סמכויות רשות המנהל לפעול לפניו פולשים דרך צוים מנהליים. הוא מאפשר לפקח להיכנס לקרקעי ציבור שהצוו נוגע אליהם, להרחק מהם כל חפץ ולנקוט בכל אמצעי כדי להבטיח את קיום הצו, תוך קבלת עזרה מתאימה מהמשטרה בעת הצורך. נוסף על כך, התקון מhil את החוק גם על מי שהוא בעל חוות החזקה בקרקען והחווה פקע (אם תקופת החזקה לא עולה על 7 שנים). החוק אינו חל על אדם שפלש לקרקע יותר משלוש שנים לפני יום תחילת החלטת החוק.

teunet udalat: התקון כוון בעיקר לשימוש נגד האוכלוסייה הערבית הבדוית בנגב, ובכך הוא מפלת אזרחים על בסיס אתני.

bpouel: בשנים שלפני חקיקת החוק הטופעה של פלישות והסgot גבול בקרקעי ציבור החရיפה מאד, ורשות האכיפה, כגון מינהל מקרקעי ישראל, רשות מקומות ו"הסיטרת היורקה", נתקלו בקשימים גוברים

⁶¹ חוק היסוד של הרפובליקה הפדרלית של גרמניה, סעיף 14 חלק 3, 1949

והולכים, הוא אל מול פלישה לקרקענות והן אל מול חומרת התופעות שבהן מדובר, בהן בניה בלתי חוקית, זרעה ונטיעה ללא היתר.

הבעיה ייחודית לשטחי ציבור, שכן בשטחים פתוחים רבים השיכים למדינה, היא אינה ממסנת את תפיסת החזקה בפועל. מצב זה פותח פתח לפליישות, ולעתים פליישות המוניות. במקריםים אלה, המשתרעים לאורכה ורוחבה של הארץ, עשוי לחוף זמן רב מעת הפלישה ועד שהמידע על כך נודע לבעים. הקושי בפיקוח צמוד על המתרחש בכל אתר ואטר במרקעי הציבור גורע במידה רבה מיעילותם של אמצעי עשיית הדין העצמית כנגד "פלישה טריפה" על-פי ההסדר הכללי.

התיקון לחוק נועד לאפשר לסלק פולשים אשר השתלטו על שטחים ציבוריים ולאחר מכן, בגין בעיות שקרו בעת סילוקם לפि ההוראות שבחוק הקודם, הם לעתים קרובות מבקשים או טובעים פיצויים גדולים. עקב כך ציבור משלי המסים נזוק, ערבים ויהודים כאחד, ותכניות פיתוח נעצרות. התיקון לחוק אינו פוגע בזכויותיהם של אנשים שיש להם הוכחה לבעלותם על הקרקע או שיש להם טענה לבעלות עליה; הוא אינו מונע פניה לבית-משפט; הוא אינו מונע בירור משפטי - הוא מונע מצבי של חוסר אפשרות לסלק פולשים.

החוק המוצע אינו חל על סכוסכים ועל טענות של המגזר החקלאי ומגזר הבדווי. שני המגזרים הללו חששו כי החוק מופנה נגדם, אולם זו טעות שכן החוק אינו חל על אדם שפלש לקרקע בתקופה שלפני יותר משלו שלוש שנים מיום תחילת החוק. כאמור, החוק עשוי לפוגע בפולשים בדווים ובפולשים החקלאים חדשים בלבד ולא בפלישות "מסורתיות". לכן, הטענות והחששות של המגזר החקלאי ושל המגזר הבדווי אינם תקפות.

חשוב לציין כי הסגת גבול אינה תופעה יהודית לאוכלוסייה הבדוوية והוא ישנה בכל המדינות ובכל המגזרים. כל מדינת חוק אוסרת על פלישה למרקען ואף מסמיקה גופים שונים לפועל נגד הפולשים. טענה ארגון עדالة כאילו רק בדווים נהגים לפולש למרקעי הציבור היא מוטעית לחלוטין ואף מדיפה ניחוח גזוני.

חוק נכס נפקדים, 1950

תיאור: בתחילת קום המדינה וכתוצאה ממלחמת השחרור, הتبצעו חילופי שטחים מסיביים. העברות ממרקען בוצעו בין השאר באמצעות חוק זה, המסדיר את ניהול נכס הנפקדים (מי שעוזב את המדינה לשטחיהן של מדינות עזינותו במהלך מלחמת העצמאות). נכסים אלו הועברו לידי האפוטרופוס על נכסים נפקדים, שתפקידו לנוהן אותן עברו הנפקדים, ובשנת 1953 הועברו ל-"רשות הפיתוח", הגוף שניהל מטעם המדינה את אדמות הנפקדים ואת האדמות המופקעות. בשנת 1960, עם הקמת מינהל מקרקעי ישראל, הועברו האדמות לניהול מינהל מקרקעי ישראל.

החוק מגדר "נפקד" כאחד מהלא:

- מי שהיה בעליו החוקי של נכס בתחום מדינת ישראל, החזיק בנכס או נהנה ממנו, ובתקופה שבין כ"ט בנובמבר 1947 לבין ביטול מצב החירום שהוכרז בידי מועצת המדינה הזמנית היה אזרח של ירדן, לבנון, מצרים, סוריה, עיראק, ערבי הסעודית או תימן, או לתושב של חלק הארץ ישראלי שמחוץ לשטח מדינת ישראל.
 - מי שהיה אזרח ארץישראל ויצא עד 1 בספטמבר 1948 למקום מחוץ לארץ ישראל.
 - מי שהיה אזרח ארץישראל ויצא למקום בארץ ישראל שהוא מוחזק באותה שעה בידי כוחות שביקשו למשנו את הקמת מדינת ישראל או שנלחמו בה.

שענת עדالة: החוק שימש את מדינת ישראל לצורך השתלטות על אדמותיהם של הפליטים והעקרורים הפלסטינים, וכן על נכסיו הוקף המוסלמי ברחבי המדינה.

בפועל: ניתן לטעון כי החוק פגע בפלסטינים העיקריים, אולם הדבר אינו מוכיח על אףיה בין אזרחים אלא על העדפת אזרחים על פני זרים, שכן עקרונים אלו (מלבד הנפקדים-nocohim) אינם תושבים או אזרחים. מדינה דמוקרטית מחויבת לשמר על שוויון כלפי אזרחיה, אולם עקרון השוויון אינו חל על אנשים שמילכתחילה אינם אזרחי המדינה, ובוודאי אינו חל על אנשים אשר פעלו נגד הקמתה.

עם זאת, ישראל פעלת שנים רבות למציאת התושבים ולפתרונות וכרכה את עצם הפקעה עם הסדרת פיצויים על נכסינו נפקדים. החוק כולל סעיפים פיצויים מפורטים, והפתרונות ניתנים לפני זכויות קניין ובקריטריונים שווים לאלו שלפליהם ניתנו פיצויים לאזרחים יהודים מהיישוב הישן שאדמותם הופקעה למגוז צרכים לאומיים. זאת, על אף שרוב הנפקדים למעשה אינם מהווים אזרחים וחובת השוינוי לא חלק עליהם.

לגביה הפליטנים הנפקדים-nocחים שקיבלו אזרחות וudos מתוגරרים בישראל, הרי שהמדינה אפשרה להם לקבל פיצויים מלאים במסגרת החוק לפיצוי נפקדים nocחים בלבד (חוק נכס נפקדים (פיצויים), התשל"ג-1973), המאפשר קבלת פיצויים מלאים ומעודכנים (מבחן שער השערוק והתנאים המשפטיים) על ההפקעה. לאחר ההזמנות הנוספות לקבלת פיצויים שניתנה לנפקדים אלו בשנות ה-70, חלפו כל מועדי התמיישנות בעניין המקראען⁶², וכן על הבסיס המשולב של אי-בעלויות משפטית והתיישנות נדחו רוב התביעות החדשות, בהתאם לכל דין בין-לאומי.

שונות באמצעות תאריכים קבועים לבעלויות וכן על בסיס חוסר פיזי אזרחי מדיניות אויב. המערב והמרכז מתקדמות ביותר לא שקלו אפילו חקיקה בעניין או מתן כל פיזיים; לרוב מצב זה נשך עד היום. מדיניות ישראל עצמה מחייבת שיטות מלחמתיות נזומות ובלתי יעילות.

⁶² מועד ההתישבות של המגרזין הם 15 או 25 שנים.

כמו כן, בזמן שישראל פיצחה את התושבים ואת יורשיהם, בחלוקת ניכר מדינות המערב ואירופה הוגבל הפיזי או ורק לפלייטים עצם או לקרובייהם בקרבה ראשונה בלבד. טווח זמן האפשרות לتبיעת פיצויים נמשך בישראל 25 שנה לערך, משנת 1950 עד שנת 1975, בהתאם לסייעים. במדינות אירופה והמערב התחלו לפצחות רק משנות ה-90, ותקופת התביעות הוגבלה לחצי שנה (לרוב), לשנה או לשולש שנים בלבד.⁶³

במדינות המערב ואירופה כלל לא היו פיצויים לפלייטי מדינות תוקפניות, מלבד הפיצויים שמדינות הציר שילמו לאזרחים שפנו על ידי בעלות הברית. למשל גרנים, איטלקים, בולוגרים ובני קבוצות אתניות אחרות, אם היו אזרחי מדינות האם שלהם אם לאו, פוצו על רכושים על ידי מדינות האם התוקפניות ולא על ידי בעלות הברית או המדינות שגורשו מהן. כל זאת בגין הצורך בסיכון הישראלי-ערבי, שבו שאפה ישראל לפצחות את התושבים הערבים אף על פי שהם שתקפו את היישוב היהודי בארץ בתמיכת מדינות ערב נוספת.

בסיכוםו של דבר, ראיינו כי לא רק ישראל לא סטה מהנורמות הנוגאות במדינות המערב, אלא שהמדינה גם פעלה לפנים מסורת הדין.

חוק רכישת מקרכעים (אישור פעולה ופיצויים), 1953

miaor: חוק זה מסדיר את ענייניהם של נכסים שנפתחו על ידי המדינה, וקובע כי יש לפצחות כל תושב שנפגע (ואינו נפקד) בשווי הנכס שהופקע. על פי החוק כל אזרח שאדמותו הופקעה לצורך ביטחוני או לצורכי פיתוח והתיישבות, ועודין קיים הצורך בכך, רשאי לקבל פיצויים בשווי הנכס בעת שהופקע.

שעת עדלאה: על פי חוק זה הופקעו מהאוכלוסייה הערבית בין 1.2-1.3 מיליון דונם. קרכעות אלה הופקעו מהאוכלוסייה מ-349 כפרים ויישובים, ולקרקעות אלו יש להוסיף את האזורי הבנויים של 86 כפרים, ששתחם המדויק לא נכלל בהודעת ההפקעה.

בפועל: החוק בא להסדיר את עניינם של השטחים שנפתחו בתקופת קום המדינה לצורך ביטחון, פיתוח או התיישבות, ובועלותם לא הייתה ברורה די צרכה. השטחים נפתחו במסגרת האנדורלמוסיה ששררה עקב המציאות המלחמתית, עם פיתוחם המציב נעשה בלתי הפיך. עליה נדרש בחוק מיוחד כדי לחת פיצויים הולמים לבעים ולהסדיר את הבעלות על האדמות המדוברות.

⁶³ השבת רכוש ופליטים בעקבות סכוכים אלימים במאה ה-20, ליאור בן חיים, המכון לאסטרטגיה ציונית, דצמבר 2015 <http://www.izs.org.il/papers/conflicts.pdf>

החוק בא לתקן את עגמת הנפש שנגרמה לבuali שטחים מופקעים שטרם חקיקתו לא קיבלו פיצוי, לא בכספי ובוואדי שלא בקרקע חלופית. החוק המذובր מתקן את העול שנעשה תוך הסדרת המציגות המלחמתית הבלתי מוסדרת.

כאמור בהסביר על חוק מקרקעי ישראל, כי הפקעת קרקעות פרטיות לטובה הכלל מהויה נורמה בין-לאומית. כך למשל, בגרמניה החוק קובע⁶⁴ כי ניתן להפיקיע קרקעות פרטיות לטובה הכלל תוך מתן פיצוי הוגן לבועל הקרקע. ישראל אינה חורגת מנורמה זאת.

הפקעת קרקעות בתקופת קום המדינה פגעה אمنם באוכלוסייה הערבית, אך לא בה בלבד. למעשה, האוכלוסייה הערבית מחזיקה כיום במחצית מהקרקעות הפרטיות בישראל, על אף שהחלוקת באוכלוסייה הכללית קטן בהרבה. כפי שציין חבר הכנסת בנימין אבניאל בדיון על חוק זה, "הרבה מדנות הפיתוח שנמסרו... נשארו בלתי מנוצלות... ידוע לנו שבזה קופחו לא רק אזרחי ישראל ערבים, אלא גם אזרחי ישראל יהודים. רק לפני ימים מספר קראנו בעיתונות על דבר משפט שבו תבע אורה ישראלי את הממשלה לדין בנוגע לאדמות שנמסרו לקיבוץ מסויים ולא נוצלו..."⁶⁵

כלומר, אין כאן הבחנה אתנית בין ערבים ויהודים, אלא מתן פיצויים לאזרחים שנפגעו מהמדינה, יהודים וערבים כאחד.

פקודת האגודות השיתופיות (תיקון מס' 8: ועדות קבלה), 2011

פייאור: החוק מעגן בחקיקה את פעילותן של "ועדות הקבלה" הפועלות בנגב ובגליל, במאות יישובים כפריים ויישובים קהילתיים (שבהם מתגוררות עד 400 משפחות) שנבנו על אדמות מדינה. החוק מתייר לוועדות הקבלה להפעיל שיקול דעת מוגבל בעת החלטתה על קבלת או דחיתת מועמדים למגורים ביישוב.

טענת עדالة: חוק זה מפליה את הערבים אזרחי ישראל, ומאפשר לוועדות קבלה לדחות את מועמדותם של אזרחים ערבים בטענה כי אינם מתאימים לחיי חברה בקהילה או בשל "חוסר התאמה למרקם החברתי-תרבותי של היישוב הקהילתי". החוק גם מסמיך ועדות קבלה לאמץ קритריונים שקובעים היישובים בעצמן, על סמך "מאפיינים יהודים". סמכות זאת ניתנת גם ליישובים קהילתיים שהגדירו את עצמן בעלי "חזון ציוני".

נוסף לכך, קיימ חשש לאפליה בשל מעורבותם בוועדות הקבלה של נציגי הסוכנות היהודית והסתדרות הציונית, תנועות הידועות כפועלות באופן בלעדי לטובת היהודים.

⁶⁴ חוק היסוד של הרפובליקה הפדרלית של גרמניה, סעיף 14 חלק 3, 1949

⁶⁵ פרוטוקול ישיבת הכנסת מיום 3.6.1952 http://fs.knesset.gov.il/%5C2%5CPlenum%5C2_ptm_250401.pdf

בפועל: החוק קובע מפורשות כי חל איסור על אי קבלת מועמד מטעמי גזע, לאותם, השקפה או השתייכות פוליטית, אך שקשה לטעון כי הוא אפשרי אפליה על בסיס אתני. הטענה כי שיקול הדעת הרחב הנitinן לוועדת הקבלה מאפשר אפליה בפועל היא פשטנית. זאת, מכיוון שככל אורה ערבי העומד בקריטריונים של היישוב הקהילתי ונדהה, יכול להגשים ערד ו אף לתבע את היישוב. אם אכן יתגלה כי סיבת דחייתו היא מוצאו, אז החוק עומד לצדו ובית המשפט יפסוק לטובתו.

אפשר לראות כי בפועל יישובים קהילתיים דוקאאפשריים לאזרחים ערבים להתגורר בשטחן,⁶⁶ בעוד ברוב מוחלט של היישובים הערבים, אין אף תושב יהודי. בנוסף לכך, אין מניעה כי יישובים ערבים בנגב ובגליל ימנו גם הם ועדות קבלה בהתאם לחוק זה.

חוק הרשות לפיתוח הנגב (תיקון מס' 4: יישובי בודדים), 2010

תיאול: בגין יש כיוום כ-60 יישובי בודדים על שטח כולל העולה על 81 אלף דונם. התקון לחוק יוצר מגנון משפטית המאפשר להכיר ביישובי הבודדים בגין ומקנה לרשות לפיתוח הנגב את הסמכות להמליץ למינהל מקרקעי ישראל על הקצת אדמות להתיישבות האלה בעתיד.

שעת עדahan: בעוד שהתיקון נותן מעמד רשמי ליישובי הבודדים היהודיים, המהווים לכל השירותים הבסיסיים מרגע היווסדם, תושבי הכפרים הלא-מוסלמים בנגב, כולל בדוים אורייני ישראלי, חיים בעלי השירותים הבסיסיים ביותר לרבות מי שתיה נקיים. התישבות הבודדים היא למעשה כל' שבאמתו המדינה מקצת למשפחות יהודיות שטחים של מאות ולפעמים אף דונמים לשימושם הבלעדי, חלק מתכנית "שמורה" על הקרקע מפני דרישות לפיתוח של האוכלוסייה הערבית באזורה.

בפועל: לכל מדינה ריבונית זכות להקצות את משאביה לטבות קידום האינטגרסים שלה. במסגרת זכות זו, ממשלה ישראל מעניקה הטבות למיזמים חקלאיים-תירורתיים משלבים בגין כאשר הדבר הולם את האינטגרסים של המדינה. החוק נועד לקידום ענפי התעשייה והחקלאות במדינה בלבד, ואין ספק כי פיתוח כלכלי של הפריפריה הוא אינטגרס ראשון במעלה של המדינה.

זה חוק שוויוני שאינו מפלה בין יהודים לערבים, אלא מבחין בין התישבותים שונות על בסיס ההגדרה החוקית של "מיזם חקלאי-תירורי משלב",⁶⁷ שאינה נוגעת כלל לאתניות או לאותם של המתישבים, ובהתאם לאמות מידת מקצועיות שנקבעו על ידי ועדת ממשלה כמצוין בחוק.

⁶⁶ לאחרונה פורסם סיפורו של אורה ערבי בשם עלי זעבי אשר עבר את הוועדת הקבלה ביישוב הקהילתי נורית ורכש בו מגרש.

⁶⁷ "מיזם חקלאי-תירורי משלב" מוגדר כמיזם בגין שבמסגרתו נעשה שימוש במרקען הנקח לחקלאות והן לתעשייה, לרבות שימושים נלוים לשימושים אלה ולרבות שימוש למטרות המזוקן באמצעות מקרקעין למטרות האמורות.

ישוין כי ישנה אפשרות להגיש בקשה להקמת חוות פתוחה עברור בדוויים, כמו גם עברור כל אזרחי המדינה המתגוררים בנגב. בית המשפט העליון דחה את העתרות נגד החוק, בקבעו כי הוא עומד בכל הסטנדרטים המנהליים והחוקיים וכי אין בחוק פגם שיצדיק את פסילתו.

החוק עשווי אמן להכשיר התישבות שנבנו ללא היתר, אולם הדבר אינו מכשיר את כלל עבירות הבניה בישראל אשר אין תרומות לאינטראסים של המדינה. לעומת זאת, החוק מקיים הבחנה לגיטימית בין התישבות התורמת לכלכלה המדינה ולאינטראסים שלה, אל מול התישבות שאין תורמת להם. אין כאן התייחסות למוצא או אתניות, ואין סיבה שכפר בדווי התורם לענפי התעשייה והחקלאות לא יוכר בתור חוות בודדים.

חוק התכנון והבנייה, 1965

משמעות: חוק זה הסדיר את הקמתם של המועצה הארץית לתכנון ובניה ושל ועדות מוחזיות לתכנון ובניה.

טענת עדالة: החוק לא הסדיר הכללת נציגים לאוכלוסייה הערבית בהרכבי המועצה והוועדות המוחזיות. לעומת זאת הוא כן כלל נציגות לארגוני נשים ונציגות למוסדות המיישבים.

בפועל: אין מניעה כי כלל חברי המועצה הארץית ישתייכו למגזר היהודי. הרכב המועצה הארץית כולל נבחרי ציבור (13 חברי כנסת ו-11 ראשי עיירות), מנהלים של ארגונים העוסקים בהתישבות (מינhal התכנון, הרשות לשימרת הטבע והגנים, המוסדות המיישבים, נציג גופים של איכות הסביבה, נציג ארגון העוסק בחברה ורואה) וכן מינויים מקצועיים (בעל הכשרה מקצועית בענייני שיכון ובניה, אדריכל, סוציאולוג) – כולל תפקידים הפתוחים לכהונת אזרחים ערבים. נוסף על כך, נשמר מקום לנציג הדור הצעיר, נציג הטכנון ונציג של ארגוני נשים.

אין ספק כי המינויים המנוונים אינם נוגעים כלל למוצא או לאתניות. נבחרי ציבור משקפים את ציבור בוחרים ועשויים להיות בעלי מוצא عربي, כשם שהם עשויים להיות בעלי מוצא יהודי. הארגונים המיישבים, התכנוניים, והסבירתיים כמו גם נבחרי הציבור, הינם רלוונטיים לצורך קידום הבניה בהתאם למכלול של סדרי עדיפויות ושיקולים שונים ואין כל פסול בהכנסתם למועצה. למעשה לציין כי אין מנעה עברור נציגי הציבור היהודי בישראל להתמנות במסגרת תפקידם כחברי כנסת, ראשי רשויות מקומיות, נציגי ארגונים ומינויים מקצועיים.

חוק התכנון והבנייה (סעיף 157א: הגבלת חשמל, מים וטלפון), 1965

משמעות: הסעיף אוסר על חברות התשתיות (חברת החשמל, חברות המים וחברות התקשרות) לחבר בניין לרשותות החשמל, המים או הטלפון הארץית אם הבניין נבנה ללא אישור בניה מהרשויות המקומיות.

טענת עדالة: אף כי הסעיף נראה במבט ראשון ניטרלי, בפועל נעשה בו שימוש כמעט רק בכפרים בדוויים לא-מוסכרים בנגב.

בפועל: את האבסורד שבטענות של עדالة ניתן להנות ביחסם לדבר حقיקה זה. הרי בהשוואה לזרה הבין-לאומית, זו ענישה מוקלה מאוד. במדינות מערביות אחרות, הบทים הבלתי חוקיים היו נהרסים וככל לא היה עולה צורך לחקוק סעיף מסווג זה. כך למשל, בארה"ב החוק קובע כי יש להרeros כל מבנה שהוקם ללא אישורים מתאיימים. אם במקרה הבדוי אכן יש הפעלים בניגוד לנוהל ובונים בתים ללא היתר, אז מדובר בפורעי חוק ויש להעמיד לדין בגין כך.

פקודת מס הכנסה (תיקון מס' 191), 2012

מיורן החוק: החוק מעניק, בין השאר, הנחת מס בשיעור 35% לתרומות למוסדות המקדמים מטרה ציבורית. בעקבות התקנון לחוק גם "עדוז התישבות" נחسب למטרה ציבורית.

טענת עדالة: החוק מעודד "התישבות ציונית" ולפיכך מבחין בין מוסדות ציבור על בסיס פוליטי ואידאולוגי. בכך הוא סותר את הייעוד המקורי של הטבות מס – קידום יעדים חברתיים כגון שיפור החינוך, התרבות ושירותי הדת. הבדיקה המוצעת מפירה את עקרון השוויון בין מוסדות ציבור. בנוסף לכך, הטענה מוסדות המקדמים הקמת התנהלות במזרח ירושלים וגדה המערבית או את הרחבותן, ולפי המשפט הבין-לאומי, אלו התנהלות בלתי חוקיות.

בפועל: הצגת החוק באתר עדالة מתבססת על ציטוטים שגויים. בניגוד לנטען, החוק לא מצין את אופי ההתישבות שהוא מעודד או את מיקומה הגאוגרפי. לפיכך, טענה עדالة כי החוק מעודד דזוקה ההתישבות "ציונית" ובניית התנהלות – אינה תקפה.

לראה, עמותת 'במקום', הפעלת לkidom ההכרה בכפרים הבדויים הבלתי מוכרים (ואף מכירזה במוצהר כי מטרתה "לקדם שוויון בהקצת משאבי הקרקע בישראל ומשאים בתחום התכנון והפיתוח") הננתה מהטבת מס זו (עד לסיוף שנת 2008). לעומת זאת, אינה מקדמת ההתישבות ציונית או בניית התנהלות יהודית (כשונן עדالة), ובכל זאת הייתה זכאית לפטור מס מס הכנסה לפי הסעיף הנ"ל. הדבר מפרק גם את הטענה שהחוק יוצר הבחנה בין מוסדות ציבור על בסיס פוליטי ואידאולוגי.

הטבות במס לעמותות ללא כוונת רווח היא פרקטיקה מקובלת בעולם המערבי. כך למשל ארץות הברית מספקת הנחה במס הכנסה לכל תרומה לעמותה שמטרתה מניעת אכזריות כלפי בעלי חיים וילדים, קידום ענייני חינוך, דת, צדקה ועוד.⁶⁸

⁶⁸ Exemption Requirements-501(c)(3) Organizations, IRS (Internal Revenue Service): [http://www.irs.gov/Charities-&-Non-Profits/Charitable-Organizations/Exemption-Requirements-Section-501\(c\)\(3\)-Organizations](http://www.irs.gov/Charities-&-Non-Profits/Charitable-Organizations/Exemption-Requirements-Section-501(c)(3)-Organizations)

חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 40: חוק הנכבה), 2011

תיאור: החוק מסמיך את שר האוצר לקבע מהווצאות המדינה ממונת או מעניקה כתמייה למוסד או לארגון, אם זה מקיים פעילות אשר דוחה את קיומה של ישראל כ"מדינה יהודית וodemocratic" או "מצין את יום העצמאות או את יום הקמת המדינה כיום אבל".

טענת עדالة: באופן מסורתי, הפליטנים מצינים את יום העצמאות כיום אבל לאומי ומחייבים באותו מועד אירוני זיכרון. החוק יפגע בזכויותיהם, יצמצם את חופש הביטוי שלהם, יגרום נזק ממשמעותי למוסדות חינוך וארגוני תרבות ויגביר עוד יותר את האפליה נגדם. החוק גם עשוי לפגוע פגיעה ממשית בעקרון השוויון ובזכותם של האזרחים הערבים לשמר את ההיסטוריה שלהם ואת תרבותם. החוק שולל מהאזרחים הערבים את הזכות לציין את הנכבה, שהיא חלק בלתי נפרד מההיסטוריה שלהם.

בפועל:ראשית, הטענה כי הפליטנים מצינים באופן מסורתי את הנכבה, אינה מבוססת. למעשה, הפעם הראשונה שיום הנכבה צוין באופן רשמי ברשות הפלסטינית הייתה בשנת 1998⁶⁹, עשורים רבים לאחר קום המדינה. שנייה, ערבי ישראלי מצינים את הנכבה גם במועד האגרגוריאני וגם במועד העברי (גם במקרים שהוא נדחה בגל שבת!) וכלל לא במועד המוסלמי, כפי שהיא ניתנת לצפות מאוכלוסייה שרובה מוסלמית, כדי להבטיח את סמכות האירוע ליום העצמאות הרשמי.

יש להציג כי החוק כלל אינו פוגע בחופש הביטוי של הפליטנים או בזכותם לשימור ההיסטוריה והתרבות שלהם. הוא מאפשר לכל אזרח לציין את הנכבה, לקיים טקסי לזכר הנכבה ואף לקיים הפגנות. כמו כן, החוק אינו שולל לימוד תכנים המתנגדים לקיומה של מדינת ישראל ורואים בקיומה אסון, או העסקת מורים המקדמים את הנרטיב הפלסטיני. לכל אדם או גוף פרטי גם ניתנת אפשרות למן פעילויות אלו.

ההgelלה היחידה נוגעת לקבלה מימון מלא מהמדינה לפעלויות הנכבה. בהקשר זה, החוק מאפשר למدينة לצמצם את התקציב המוענק לארגוני שככל תכליותם היא התנגדות לקיומה ולעקרונותיה. זה חוק הצהרתי וחידש יחסית, שטרם יושם, המבטא את עקרונותיה הבסיסיים של דמוקרטיה מתוגנת.

עוד יש להוסיף כי החוק מגבש מנגן זהיר ומדוד, הדורש לשם הפעלתו את אישור שר האוצר בשיתוף עם שר נסף, וכן קבלת המלצה של צוות מקצועי מקרב עובדי המדינה. בנוסף על כך, הסכום המופחת הוא עד פי עשרה מהווצאה או ממחצית מהסכום שיש להעיר לאותו גוף, לפי הנמור מביניהם. כפי שנאמר בהצעת החוק, "בכך יתקיים איזון בין הצורך לשולול סכום ניכר בשל אותה פעילות, לבין הצורך שלא לפגוע באופן ממשי באוכלוסייה הנהנית מהימון הממשלה המוענק לאותו גוף".

⁶⁹ הנכבה-ミתוס מכונן בזחות הלاإמית الفلسطينية, אסתר וberman, מרכז משה דיין ללימודי המזרח התיכון ואפריקה, 2003

חוק חובת גילוי לגבי מי שנתקמד על ידי ישות מדינית זרה (חוק מימון עמותות),

2011

מיואר: חוק זה דורש מעמותות אשר נתקמו על ידי ישות מדינית זרה, להנפיק דוחות רביעוניים על התרומות ממשלתיות זרות. העמותות נדרשות להגיש ולפרנס דוחות רביעוניים על כל התרומות שקיבלו ממשלחות זרות או מהורמים ציבוריים, כולל דיווח מפורט על כל ההתחייבות שלהם לתרומים הללו – בכתב או בעל פה. פרטים אלה יפורסםו באתר האינטרנט של העמותות, של משרד המשפטים ושל רשם העמותות. ארגונים ללא מטרות רווח נדרשים להגיש דוח שנתי לממשלה, שבו עליהם לפחות אם קיבלו תרומות ממשלחות זרות. חובת הדיווח לא חלה על ההסתדרות הציונית העולמית, הסוכנות היהודית לארץ ישראל, קרן היסוד וקק"ל.

טענת עדאה: החוק נועד לפגוע בעמותות ולערער את איתנותן הכלכלית, מכיוון שהמبالغ הכללות בו עלולות לרפות את ידיהן של ממשות זרות המוניניות לתروم לארגוני זכויות אדם – העמותות היישראליות המקובלות מימון ממשלחות זרות. תנועות ימין וקבוצות מתנהלים, הפועלות בניגוד לנורמות של המשפט הבין-לאומי, מקבלות מימון מתרמים פרטיים וכן לא ייפגעו מהחוק. יתרה מכך, החוק פוטר מעמידה בדרישותיו ארגונים התומכים בישראל, כמו ההסתדרות הציונית, הסוכנות היהודית, קרן היסוד וקק"ל. וכך האפליה היא חלק בלתי נפרד מהחוק. ארגונים פלסטיניים וארגונים מקדמים זכויות של פלסטינים הגיעו במיעוד, מכיוון שברוב המקרים אין להם גישה למימון ממשלתיים ישראלים והגישה שלהם לקרןנו פרטויות מקומיות מוגבלת יחסית.

בפועל: החוק אינו מגביל קבלת תרומות מישות זרה או מכל מקור אחר. כל ארגון זכויות אדם או ארגון פלסטיני רשאי לקבל את מלאה התרומות החיצונית המועברות לו, וכעת עליו לדוח על כך. במקרים של מימון ממשלתי זר, אין סיבה שארגון חברה אזרחית יסתיר את מקורות הימון שלו ויינע משקיופת. הטענה כי חSHIPת התרומות וההתחייבויות "תרפה את ידיהן" של תורמים ממשלתיים מרמזות על התנהלות מניפולטיבית, הן של הארגונים והן של הממשלה התורמות, מהוות למעשה חתרנות מדינית.⁷⁰

הטענה כי יש אפליה בין גופים 'התומכים בישראל', שכאורה אינם מחויבים בדיווח, ובין גופים פרו-פלסטינים, היא פשטנית. הגופים שאינם מחויבים בdeoוח לפי חוק זה אינם גופי חברה אזרחית או תנועות ימין, כפי שניתן להבין מטענות עדאה, אלא "מוסדות הלאום", אשר מילאו תפקיד היסטורי ממשמעות בהקמת המדינה ופעילותם מוסדרת על פי חוק. למעשה, זו הבחנה בין מוסדות לאומיים ובין עמותות פשוטות מכלל הקשת הפוליטית, וכך אין זו אפליה על בסיס פוליטי אלא העדפה על בסיס לאומי-היסטורי.

⁷⁰ ריבונות על תנאי : היקף התמיכה של ממשלחות זרות בארגונים פוליטיים בישראל, המכון לאסטרטגיה ציונית בשיתוף עם ארגון http://www.izs.org.il/papers/trojan_horse.pdf :NGO – Monitor

הטענה כי החוק מכוון נגד ארגונים פרו-פלסטינים מכיוון שתנועות הימין מקבלות מימון ממקורות פרטיים בלבד היא מטעה. תנועות ימין אכן נהנות בעיקר מתרומות של גופים פרטיים, אך זאת כיוון שמשלות זרות אינן מעוניינות לתרום להן, בעוד עמותות שמאל נהנות מתרומות ממשלתיות לצד תרומות ממקורות פרטיים. אם כן מצינו כי דווקא גופי ימין נמצאים בנסיבות מבחינות מkorות מימון ביחס לעמותות השמאל. על פי חוק זה אם ממשלה זורה תחליט לתרום לעמותת ימין, אז גם היא תהיה מהויבת לדוחה על כך. תנועות ימין שאינן נהנות מתרומות זרות, חייבות כמובן ברמת דיווח זהה על תרומותיהן בהתאם לכללים המוחלים על כל העמותות, כולל אלו שלכאורה נפגעות מהחייב בשיקופות של מימון ממשלתי זר.

חוק קליטת חיללים משוחזרים (תיקון מס' 7), 2008

חוק קליטת חיללים משוחזרים (תיקון מס' 12), 2010

תיאור החוק: החוק מעניק הטבה ללימודים אקדמיים המבוססת על כמה קритריונים, וביניהם הקритריון של שירות צבאי. כל סטודנט הרשות אוניברסיטה או במכלה, שהשלים את שירותו והוא תושב "אזור עדיפות לאומית", יהיה זכאי לקבל חבילת פיצויים, הכוללת השתתפות בשכר הלימוד; שנה של לימודים קדם-אקדמיים; והטבות נוספות בתחום כמו דיור לסטודנטים.

טענת עדالة: ערבים פלסטינים אזרחי ישראל פטורים משירות צבאי מסוימת פוליטיות והיסטוריות ולפיכך הם מנועים מלקבל את הטבות שהמדינה מעניקה לחיללים משוחזרים וסובלים מאפליה בגלל שיוכותם הלאומית.

בפועל: טענה עדالة כי אזרחים המשתייכים למזרע היהודי מונעים מקבלת הטבות הללו, מסלפת את המציאות ונינה תקפה מבחינה משפטית. למעשה, בפני כל אזרח עברי עומדת האפשרות לשרת במסגרת שירות אזרחי-לאומי ולהנות מאותן הטבות המוענקות לחיללים משוחזרים.

למעשה, החוק משקף את האפליה הקיימת נגד יהודים (וקבוצות נוספות עליהן חל שירות חובה כגון דרוזים), המשווים לשרת שלוש שנים (ובמקרה של נשים: שנתיים) בתנאי קיום מינימליים, תוך עיכוב התפתחותם המקצועית והאישית רק בשל העובדה יהודים.

הדרישה לקבלת הטבות ללא שירות היא מופרכת לחלווטין. הטבות מהוות מעין תגמול עבור אנשים שהקדישו תקופה משמעותית מחיהם עבור המדינה ותושביה, תוך קבלת משכורת זעומה הנמוכה ממשמעותית משכר המינימום ותוך דחינת הלימודים gabohim. את תביעת עדالة לקבלת הטבות ללא שירות, ניתן לדמות לדרישה לקבלת חופש לידה, מצד אשה (או גבר...) שככל לא ילהה.

ביקורת הנעשה בעולם מתן תגמול לשירותם אחריו תום שירותם הוא מציאות שכיחה. במדינות רבות בעולם המערבי קיימים מגננים שונים של הטבות ותגמולים עבור מי שהגן על המדינה, וישראל פועלת בהתאם

לנורמה זאת. בארץות הברית היה נהוג שירות חובה עד שנת 1973 והונางו התרופות מאז שנת 1944, הכוללות משכנתאות מועדףות, דמי אבטלה, סבוסוד שכר לימוד והלוואות לפתיחת עסקים, ולהן צו כ-10 מיליון יווצאי צבא. בקנדה ניתנים תמריצים להעדפת יווצאי צבא בגין הפרטி, וموענקות מילגות למודים והתרופות בביוטה. בצרפת לוחמים זוכים בפנסיה מיוחדת ולהעדרה בהקצתה מקום בבית אבות. לפיכך, נראה כי חקיקה המעדיפה את התורמים למדינה מעמידה את ישראל בקו אחד עם הסטנדרט הדמוקרטי של שאר מדינות העולם.⁷¹

חוק הייעילות הכלכלית (חיסונים וקצבאות ילדים), 2009

משמעות החוק: החוק מפחית את תשולומי קצבאות הילדים עבור הורים שאינם מחסנים את ילדיהם לפי תכנית משרד הבריאות. לגבי משפחה בת יותר משלושה ילדים הסכום המקסימלי להפחטה עומד על 300 שקלים.

טענת עדالة: תנאי זה פוגע בעיקר בילדים ערבים בנגב, רבים מהם מקבלים חיסונים בשל היעדר גישה לשירותי בריאות בכפריהם. לפיכך, התנאי שנוסף לחוק מפלת אותו על בסיס שיוכות הלאומית.

בפועל: למעשה, כפי שצוין על ידי משרד הבריאות,⁷² משפחות ערביות נוטות יותר לחסן את התינוקות שלהם מאשר משפחות יהודיות. נכון לשנת 2013, מעל 98.5% מהתינוקות הערביים חוסנו, לעומת 93.5% בקרב התינוקות היהודיים. כאמור, אם החוק מגלה בתוכו אפליה, הרי שסביר יותר לטעון כי היא מופנית נגד היהודים דווקא.

כוונת החוק, כפי שモباء בדברי ההסבר, היא לעודד הורים לחסן את ילדיהם על מנת לשמר על בריאות הציבור. טענת האפליה מתעלמת הן מאופיו השוווני של החוק כלפי כלל האוכלוסייה והן מהיוניותו הרבה. אילו החraig החוק את האוכלוסייה הערבית והבדוית, רק אז יהיה אפשר לטעון כי הוא מפלת על בסיס אתני.

גם בהנחה שטענת עדالة תקפה וכן אין לבודדים נגשנות לשירותי רפואי, הדבר קשור מאד למציאות בה הבודדים בוחרים לגור בפזרות המרוחקות מתחתיות. אכן, זה מצב עיתידי שיש לתקן בדרכים המקובלות, ללא קשר לחוק האמור. יש לציין כי החוק קיבל את אישור בג"ץ בשנת 2012.

למעשה, חוקים דומים נוהגים במדינות מערביות רבות, המעוניינות כולן בשמירה על בריאות הציבור. כך למשל, ממשלה אוסטרלית פועלת למנוע תשומות שונים (כולל קצבאות ילדים) מהורים שלא חיסנו את

⁷¹ העדרת שירותי – מחקר משווה, יוזע הנדל וניקולא טובול, המכון לאסטרטגיה ציונית, יוני 2014 http://izs.org.il/papers/Contributors_Preference.pdf

⁷² More Arab parents take babies for shots than Jews, Judy Siegel-Itzkovich, The Jerusalem Post, 25.04.13
<http://www.jpost.com/Health-and-Science/More-Arab-parents-take-babies-for-shots-than-Jews-311160>

ילדיהם.⁷³ בארה"ב אי אפשר לשלוח ילדים לבית ספר אם לא קיבלו את החיסונים המומלצים.⁷⁴ פעלilit עדאלת, סאנסן זהר, הودתה כי "בהחלטת, הגבלות דומות בהעברת תשומי רוחה והרשמה לבית הספר אשר מתייחסות על ידי אחדים כ'סנקציות', במדיניות אחרות כמו ארצות הברית הייתה אכן לגיטימית וחיזקה את איכות בריאות הציבור והילד".⁷⁵

בישראל החוקים נוקשים פחות, ואין ספק כי היא אינה סוטה מהנורמה המערבית.

חוק הייעילות הכלכלית (אזור עדיפות לאומי), 2009

מיואר: החוק מקנה לממשלה שיקול דעת לסוג יישובים, כפרים ואפ' אזורי שלמים כאורי "עדיפות לאומי" ולהקנות להם משאבים ניכרים מתקציב המדינה. אזור יכול להיות מוכרז כאזור עדיפות לאומי בשל מצבו הכלכלי והחברתי, מיקומו הגאוגרפי, תכונן הפרישה ברחבי הארץ, המצב הביטחוני באזורה, או בגלל צרכים אחרים של האוכלוסייה באזורה שבשליהם יש לעודד את קידומו ופיתוחו. הממשלה רשאית להחליט כי אזור הוא בעל עדיפות לאומיות לעניין מסוים או לתקופה מסוימת.

טענת עדאלת: החוק מביא לאפלילתם של העربים אזרחי ישראל, שכמעט ואינם זוכים לתקצוב במסגרת חוק זה. החוק עומד בסתיויה לפסק דין תקידי של בג"ץ משנה 2006, שבוקבע בית המשפט כי החלטת הממשלה משנה 1998 שסיוגה כאורי עדיפות לאומי א' בתחום החינוך 553 יישובים יהודים ורק ארבעה כפרים ערביים קטנים, הייתה בלתי חוקית.

בפועל: לכל מדינה ריבונית זכות להקנות את משאביה לטובת קידום האינטרסים שלה. במסגרת זכות זו ממשלת ישראל מעניקה הטבות לאזוריים מסוימים כאשר הדבר הולם את האינטרסים של המדינה על פי קטגוריות מגובשות וברורות שאינן נוגעות כלל לאתניות או לאום של התושבים (ראה פסקת התיאור של החוק). החוק המדובר אינו מפללה בין יישובים יהודים ליישובים ערביים, אלא מבחין בין יישובים על בסיס הקטגוריות האמורות. לראייה, הרשימה המעודכנת של יישובי העדיפות הלאומית כוללת מועצות מקומיות ויישובים ערביים רבים, כגון אבו סנאן, אקסאל, עבלין, בועינה-נוג'ידאת, ביר אל-מכסור, ג'דייה-מכר ורבים אחרים.⁷⁶

⁷³ Australia To Penalize Parents Who Don't Vaccinate Their Children, The World Post, 16.09.2015
http://www.huffingtonpost.com/entry/australia-to-penalize-parents-who-dont-vaccinate-their-children_55f967f1e4b0b48f670152f9

⁷⁴ "Children who haven't gotten the required immunizations won't be allowed to attend school...", Immunization and Vaccination Laws in the US, Lawyers.com

<http://health-care.lawyers.com/immunization-and-vaccination-laws-in-the-us.html>

⁷⁵ "And certainly, similar welfare payment and school enrollment restrictions, labeled by some as "sanctions," in other countries like the United States have indeed been legitimate and strengthened the quality of public and child health...", Life Off the Map, Sawsan Zaher, 2013

<http://yaleglobalhealthreview.com/2013/12/01/access-to-health-the-case-of-palestinian-bedouins-in-israel/>

⁷⁶ רשות יישובי עדיפות לאומי, משרד הבינוי והשיכון

בנוגע לפסקת בג"ץ בעניין, הרי שבמרכו הפסיקה עמדה שאלת האפליה. בהקשר זה נתגלה כי הממשלה אינה מוסמכת לקבל החלטות ללא חוק מפורש המسمיך אותה לכך,⁷⁷ ובשל כך נחקק חוק זה.

חוק למניעת פגיעה במדינת ישראל באמצעות חרם, 2011

מיואר: החוק קובע כי כל קריאה פומבית לחרם תרבותי, אקדמי או כלכלי על אדם או גורם כלשהו רק מחייב זיקתו למדינת ישראל, למוסד ממוסדותיה או לאזרן הנמצא בשליטתה, היא בגין עולמה אזרחית מההוועה עליה לתביעה נזקית אזרחית על ידי אותו אדם או גורם. החוק מאפשר לשר האוצר להגביל גישה למכרז שנערכן על פי חוק חובת המכרזים, ממי שקרה לחרם או השתף בו ולמנוע ממנו הטבות כלכליות מסוימות.

שענת עדאלת: החוק מצמצם במידה ניכרת את חופש הביטוי ופוגע בהתנגדות פוליטית בלתי אלימה לכיבוש.

בפועל: חשוב להבין כי חרם הוא פעולה כוחנית מאוד, גם אם אין בה אלימות ישירה. בכוחו של חרם להביא לנזק מדיני עצום (להבדיל, ר' מקרה דרום אפריקה), ולעתים אף לפגיעה קשה יותר מאלימות ישירה. החוק אינו מונע מכל אדם וגופי ישראלי לבקר את המדינה, להביע את שנותו כלפי ואך להחרים אותה, אולם אם יקרה בפומבי לחרם עשוויות להיות לכך השלכות כלכליות עבورو. הדבר מעוז את הפגיעה הכלכלית הצפואה לגוף המוחרים.

לא מדובר בחופש ביטוי סטנדרטי, שהרי חופש ביטוי מוגדר בהכרזה העולמית לזכויות אדם של האו"ם כ"חרות הדעה והביטוי"⁷⁸ המאפשר לכל אדם להאמין بما שיבחר, לעיין במידע שימושי אותו ולמסור אותו לאחרים באופן ישיר להנכוון. אלא שקריאה לחרם אינה דרך למסירת מידע או ביטוי של רעיון מופשט אלא מעשה אלים שתכליתו פגיעה ממשית במדינת ישראל ואזרחיה.

כמו כן יש לזכור כי חופש הביטוי אינו בלתי מוגבל. כפי שלא ניתן להגיד קריאה לרצח (ובודאי לא רצח בפועל) כ"חופש ביטוי" ולהתיר הסתה על בסיס ההנחה כי הקריאה לרצח מבטאת את דעתו של המסתיר או הרוצח (למשל בנוגע לנורול הרואין לנרצח), אך לא ניתן להתיר כל פעולה פוגענית ושפלה על בסיס טענה זאת. על בסיס הרעיון שקבעי כי זכות חופש הביטוי לא עומדת למי שצוק שרים באולם מלא אנשים, כך אפשר לטעון כי הקריאה לחרם על מדינת ישראל עלולה לפגוע באופן מיידי בכל אזרח ישראלי (לא הבחנה ביןיהם) ועל כן יכולה מדינת ישראל לפעול בכלים העומדים לרשותה כדמוקרטיה מתוגונת.

http://www.moch.gov.il/odot/yeshuvey_adifut_leumit/Pages/reshimat_yeshuvey_adifut_leumit.aspx?PN=5

⁷⁷ בג"ץ 11163/03: ועדת המעקב העליון ואח' גנד ראש הממשלה, דין ועלוון, כרך עז, עמ' 643

⁷⁸ "This right includes freedom to hold opinions without interference and to seek, receive and impart information and ideas through any media", **The Universal Declaration of Human Rights**, United Nations: <http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>

בפסק הדין של בית המשפט העליון על חוק זה (שבו נקבע כי הוא חוקתי), נטען כי "החוק בא בוגדר הצורך של המדינה להציגו מפני הקמים עליה לכלותה, או מפני אלה המבקשים לשנות את אופיה והוא בוגדר אמצעי ש"דמוקרטיה מתוגוננת" צריכה לכלול ב"ארגון הכללים" שלו".⁷⁹

למעשה, זה עניישה מקלה ביחס למدينة אירופה (בניגוד לאייחוד האירופי ומוסדותיו), שלעתים אף רואות בהרם על מוצרים ישראליים עבירה פלילית. למשל, העונש המרבי על ניסיון לפגוע בפעולות כלכלית על בסיס פוליטי, אתני או דתי הוא קנס של 45 אלף אירו ומאסר של שלוש שנים.⁸⁰

⁷⁹ בג"ץ 5239/11 סעיפים 225-1 ו-225-2 של החוק הפלילי.

סיכום

במסמך זה בחנו את שורש טענות האפליה המופנות כלפי מדינת ישראל באמצעות נitionה "רשימת החוקים המפלים" של ארגון עדאלה. רשימת חוקים זו מצבעה, לכוארה, על מדיניותה המשפטית המפללה של ישראל כלפי המיעוט הערבי בחוותה.

לאחר סקירה פרטנית ועמיקה של רשימת החוקים ותיקוני החוק, הרأינו כי **טענות עדאלה לוקות באדי דיויקים חמורים ומצלמות מצרכית ביחסוניהם היוניים של המדינה**. אופן הצגת החוקים באתר של עדאלה כולל טענות שווה והצגה מניפולטיבית של העובדות, החל מציטוטים שגויים ועד פרשנות מעוותת. רובם הגadol של החוקים ברשימה (53 מתוך 57) אינם מתייחסים כלל למוצאם של האזרחים וככל אין מהווים אפליה.⁸¹

חלק ניכר מטענות עדאלה לאפליה נובע מעמדתו הקיצונית של ארגון עדאלה השוללת את אופייה של מדינת ישראל כמדינה לاءם בכלל ובמדינה הלאום של העם היהודי בפרט. ניתן למנות 21 מקרים בהם עדאלה הכלילו חוקים מסווג זה ברשימה בנסיבות אלו.⁸²

השוואה למדינות מערביות, בעיקר למדינות אירופאיות ולארה"ב, הראה כי בניגוד לנטען, החוקים עומדים בסטנדרטים מערביים מתקדמים. עבור 18 חוקים⁸³ הכלולים במאגר החוקים המפלים של עדאלה, ניתן למצוא מקבילות ברורות בדברי חקיקה של מדינות מערביות שונות. בכל המקרים המקבילה המערבית היא בעלת תוקף שווה לחוק הישראלי או בעלת ענישה חמורה יותר. ככלומר, לא ניתן לטעון כי על בסיס החוקים הללו מדיניותה של ישראל לגיטימית פחות משל כל מדינה מערבית אחרת.

13 חוקים⁸⁴ מתוך הרשימה אינם רלוונטיים לנושא האפליה בשל הצגה מניפולטיבית ובلتיה תקפה של החוק. כך למשל, החוקים הדתיים שצוינו אינם מפלים, שכן יש תקנות, פסקי דין וחוקים מקבילים הדואגים

⁸¹ מבין 57 החוקים, קיימים ארבעה חוקים בלבד המתיחסים למוצאם של אזרחים: חוק השימוש בתאריך עברי, פקוחות סדרי השלטון והמשפט, חוק שירות הדת היהודים וחוק עדות קבלה. חוקים אלו אינם מחייבים אפליה אלא אוסרים על אפליה אנטיתית (חוק עדות קבלה) ומגדירים מדיניות שוויונית ורב תרבותית. כך למשל, חוק השימוש בתאריך עברי מתייר לכל מועצה להשתמש בתאריך שמתאים לקבוצה האתנית המרכיבה אותה.

⁸² חוק חותם המדינה, 1949; חוק הדגל הסמל והמנון המדינה, 1949; חוק השימוש בתאריך עברי, 1998; פקוחות סדרי השלטון והמשפט (סעיף 18 - ימי מנוחה), 1948; חוק הכנסת, 1994; חוק הינוך מלכתי, 1953; חוק יסודות המשפט, 1980; חוק הפרשנות, 1981; חוק השבות, 1950; חוק למניעת פגיעה במדינת ישראל באמצעות חרם, 2011; חוק יד יצחק בן צבי, 1969; חוק בית הספר החקלאי מקווה ישראל, 1976; חוק מעמדן של הסתדרות הציונית העולמית ושל הסוכנות היהודית לארץ-ישראל, 1952; חוק יסוד: הכנסת, תיקונים מס' 39, 35, 9, 7; חוק המפלגות: תיקון מס' 12; תיקון מס' 40 לחוק יסודות התקציב (חוק הנכבה), 2011; חוק קניית ישראל, 1953; חוק רשות השידור, 1965; חוק השתתת דשניה לטלוויזיה ורדיו, 1990.

⁸³ חוק חותם המדינה, 1949; חוק הדגל הסמל והמנון המדינה, 1949; חוק השימוש בתאריך עברי, 1998; פקוחות סדרי השלטון והמשפט (סעיף 18 - ימי מנוחה), 1948; חוק הכנסת, 1994; חוק הינוך מלכתי, 1953; חוק יסודות המשפט, 1980; חוק הפרשנות, 1981; חוק השבות, 1950; חוק האזרחות, 1952; תיקון מס' 10 לחוק האזרחות (ביטול אזרחות בשל הרשעה בעבירה), 2011; תיקון מס' 7 לחוק קליטת חיללים משוחררים, 2008; תיקון מס' 12 לחוק קליטת חיללים משוחררים, 2010; חוק למניעת פגיעה במדינת ישראל באמצעות חרם, 2011; סעיף 157א לחוק התכנון והבנייה (הגבלת החשמל, מים וטלפון), 1965; תיקון מס' 3 לחוק לתיקון פקוחת הקרקעות, 2010; חוק נכסים נפקדים, 1950.

⁸⁴ חוק רמת הגולן, 1981; חוק יסוד ירושלים בירת ישראל, 1980; חוק שירות הדת היהודים, 1971; חוק השמירה על המקומות הקדושים 1967; חוק לשילוח תשומות מחבר הכנסת לשעבר בשל עבירה, 2011; תיקון מס' 6 לחוק

לחברה הערבית באופן שוויוני להלוטין. טענות נוספות נגד החוקים האמורים מצביעות על אי הבנה של החוק וכן התעלמות מכללי התיישנות ועקרונות משפטיים אחרים.

13 חוקים⁸⁵ נועדו לפחותם ערכיהם בחברה הישראלית. מדובר במטרה לגיטימית ומוכרת, ומוסכם כי לכל מדינה ריבונית זכות להקצות את משאביה לטבות קידום האינטרסים שלה. החוקים הללו נוגעים בסוגיות כמו הענקת הטבות לאזרחים שונים על פי קטגוריות ענייניות וידיעות, הקמת רשותות שיכון ציבורי, איחוי קרעים בחברה (לאחר ההתקנות), הפחחת תקציבו לגופים שמייקימים פעילות נגד עקרונות המדינה, איסור על התמודדות לנכס עבור גופים המונינגים לחסל את המדינה, הפקעת אדמות לצרכים ציבוריים תוך פיצוי מלא, הענקת הטבות למוסדות ההיסטוריים שהקימו את המדינה והענקת הטבות למיזמים חוקלאיים-תיירותיים מושולבים בניגב המקדים את ענפי התעשייה והחקלאות.

8 חוקים⁸⁶ הם חוקים ביטחוניים נוחצים המאפשרים למדינה לשמור על היי האזרחים, יהודים וערבים כאחד. חוקים אלו אוסרים על טרור (באמצעות תקנות מצב חירום), תמייכה בטרור (הנעשית על ידי עורכי דין), קבלת אזרחות מדינת אויב וקיים סחר עם מדינות אויב. בנוסף לכך, החוקים הללו מייעלים חקירות של חשודים בטרור (על ידי מתן אפשרות להערכת מעצר והקלת על חובת תיעוד החקירה), ומאפשרים הקצאת שטחי אימון לצבא. שמירה על ביטחון האזרחים היא חובת הבסיסית של כל מדינה דמוקרטית, ולנוכח מצבה הביטחוני הקשה של מדינת ישראל ברור כי יש צורך בהפעלת אמצעי הגנה אל מול הטרור הפנימי והחיצוני. לכן, קשה לטעון כי חוקים אלו אינם נוחצים ומטרתם אפליה.

7 חוקים נוספים⁸⁷ כלל אינם נוגעים לאזרחי מדינת ישראל, ויש כשל לוגי בטענה כי החוקים פוגעים באזרחי ישראל הערבים ומפלים אותם.

הנوعיות האזרחיות (מועד בחירות כלליות), 2009; תיקון מס' 191 לפקودת מס הכנסה, 2012; חוק חובת גילוי לגבי מי שנתקם על ידי ישות מדינית זהה (חוק מימון עממות), 2011; חוק התכנון והבנייה, 1965; חוק לתיקון פקודת האגדות השיתופיות (מל' 8) - חוק ועדות קבלה, 2011; תיקון מס' 1 לחוק מקרקעי ציבור (סילוק פולשים), 2005; חוק יסוד: מקרקעי ישראל, 1960; חוק מינהל מקרקעי ישראל, 1960.

⁸⁵ חוק יד יצחק בן צבי, 1969; חוק בית הספר החקלאי מקוה ישראל, 1976; חוק מעמדן של האסתדרות הציונית העולמית ושל הסוכנות היהודית לארץ-ישראל, 1952; חוק הפקחת הליכים ומחיקת רישומים בעניין תכנית ההתקנות (חוק החניה), 2010; חוק יסוד: הכנסת, תיקונים מס' 39, 35, 9; חוק המפלגות: תיקון מס' 12; תיקון מס' 40 לחוק התקציב (חוק הנכבה), 2011; חוק הייעילות הכלכלית (אודות אוצר עדיפות לאומית), 2009; תיקון מס' 4 לחוק הרשות לפיתוח הנגב (יישובים בודדים), 2010; חוק קנייה לישראל, 1953; חוק רכישת מקרקעים (אישור פעולות וכיצים), 1953; חוק רשות השידור, 1965; חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו, 1990.

⁸⁶ תיקון מס' 4 לחוק סדר הדין הפלילי (חקירת חשודים), 2008; תיקון מס' 6 לחוק סדר הדין הפלילי (חקירת חשודים), 2012; חוק לתיקון פקודת בת ה司ה (תיקון מס' 40), 2011; חוק לתיקון פקודת בת ה司ה (תיקון מס' 43), 2012; חוק סדר הדין הפלילי (עוצר החשוד בעבירות הפלילי) (הוראת שעה), 2006; תיקון מס' 2 לחוק סדר הדין הפלילי (עוצר החשוד בעבירות ביטחון) (הוראת שעה), 2010; חוק יסוד: המשלה, 1992; פקודת המסחר עם האויב, 1939.

⁸⁷ חוק האזרחות, 1952; חוק האזרחות והכינסה לישראל (הוראת שעה), 2003; חוק הכנסה לישראל, 1952; חוק מקרקעי ישראל (תיקון מס' 3), 2011; חוק מינהל מקרקעי ישראל, 2009.

אנו רואים אם כן כי לטענות עדالة אין כיסוי, וכי ישראל פועלת כמדינת לאום מערבית המכובדת את המיעוטים החיים בתוכה. טענות עדالة המבוקשות להציג את מדינת ישראל כמדינה מפללה משוללת כל יסוד. למעשה, נראה כי במבנהו רבים ישראל מתקדמת יותר מדינות מערביות.

כמו כן, עיון עמוק בראשימת החוקים "המפללים" לפי עדالة, מביא למסקנה החשובה כי לא כל העדפה היא אפליה. ואכן, רוב החוקים המובאים במאגר החוקים של ארגון עדالة, כולל אינם מפללים את ערביי ישראל אלא מסיעים向前 לקדם את ישראל כמדינה יותר יהודית ויוטר דמוקרטית הפועלת לטובת כלל אזרחיה.

אין מדובר בוויכוח תיאורתי, כי אם בניסיון מעשי של עדالة להציג את מדינת ישראל כמדינה אפרטהייד המפללה את אזרחיה הערבים. טענותיהם של ארגון עדالة נופלים כפרי בשל לידיים של פעילי תנועת BDS המבקשת向前 לקדם חרמות, מניעת השקעות והטלת עיצומים על מדינת ישראל (ולא רק על מפעלי ההתנהלות) במטרה לשלול את קיומה כמדינה יהודית.

חלקמשמעותי באסטרטגיה של תנועת BDS היא הפיכתה של ישראל למדינה מצורעת בעולם באמצעות הצגתה כמדינה אפרטהייד המפללה את אזרחיה הערבים באופן מכונן ומוסדר. עצוב ומטריד לגלוות שדווקא ארגון ישראלי, המבקש向前 לקדם את מעמדם של ערביי ישראל, בוחר לפעול נגד הלגיטימציה להמשך קיומה של מדינת ישראל.